

VAASAN YLIOPISTO
FILOSOFINEN TIEDEKUNTA

Noora Haavisto

KEHITTYVIEN VALTIOIDEN VÄLINEN KEHITYSYHTEISTYÖ

Kiinan aiheuttamat ongelmat Afrikassa

Aluetieteen
pro gradu -tutkielma

VAASA 2017

SISÄLLYSLUETTELO

	sivu
KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO	3
LYHENTEET	4
TIIVISTELMÄ	5
1. JOHDANTO	7
1.1. Tutkimusongelma	9
1.2. Tutkielman rakenne	10
1.3. Keskeiset käsitteet	10
2. KEHITYSYHTEISTYÖ	14
2.1. Kehityksen määritelmä	14
2.2. Riippuvuusteoria kehityksen selittäjänä	16
2.3. Kehitysyhteistyön määritelmä	22
2.4. Kehitysyhteistyön historia	26
2.4.1. Kehitysyhteistyön varhaiset vaiheet	26
2.4.2. Ensimmäisen ja toisen maailmansodan jälkeen	27
2.5. Kehitysyhteistyön ongelmat ja kritiikki	32
3. SOUTH-SOUTH COOPERATION-SSC	36
3.1. Määritelmä	36
3.2. Historia	39
3.3. SSC tilastojen valossa	43
3.4. SSC:n ongelmat	45
4. KIINAN KEHITYSYHTEISTYÖN AIHEUTTAMAT ONGELMAT	
AFRIKASSA	47
4.1. Taloudelliset ongelmat	50
4.2. Poliittiset ongelmat	56
4.3. Sosiaaliset ongelmat	62
4.4. Ympäristöongelmat	66

5. YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	71
5.1. Yhteenveto	71
5.2. Johtopäätökset	74
LÄHDELUETTELO	80

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO

Kuvio 1. Kokonaisnettovirrat kehitysmaihin vuosina 1975–1985	31
Kuvio 2. South-South Cooperationin historia	42
Taulukko 1. Eteläisten valtioiden antama ja saama apu, ja niiden osuus maan BKT:sta	44
Taulukko 2. Keskuksen ja periferian suhde ja sen toteutuminen Kiinan ja Afrikan välillä	77

LYHENTEET

BAPA	Plan of Action
BRIC	Brasil, Russia, India, China
DAC	Development Assistance Committee
EAWAG	Swiss Federal Institute of Aquatic Science and Technology
EIB	The European Investment Bank, Euroopan investointipankki
EPTA	The Expanded Programme of Technical Assistance
EU	Euroopan unioni
EXIM	The Export-Import Bank of China
G77	Group 77
IPCC	Intergovernmental Panel on Climate Change
MDRI	The Multilateral Debt Relief Initiative
NAM	Non-Aligned Movement
NGO	Non-Governmental Organisation, Kansalaisjärjestö
ODA	Official Development Assistance
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
OEEC	Organisation for European Economic Co-operation/Euroopan talousjärjestö
SSC	South-South Cooperation
SUNFED	Special United Nations Fund for Economic Development
UNCTAD	United Nations Conference on Trade and Development
UNDP	United Nations Development Programme
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
UNCTAD	United Nations Conference on Trade and Development
WFP	World Food Programme, Maailman ruokaohjelma
WHO	World Health Organization, Maailman terveystyöjärjestö
YK	Yhdistyneet kansakunnat

VAASAN YLIOPISTO**Filosofinen tiedekunta****Tekijä:**

Noora Haavisto

Pro gradu -tutkielma:

Kehittyvien valtioiden välinen kehitysyhteistyö: Kiinan aiheuttamat ongelmat Afrikassa

Tutkinto:

Hallintotieteiden maisteri

Oppiaine:

Aluetiede

Työn ohjaaja:

Seija Virkkala

Valmistumisvuosi:

2017

Sivumäärä: 89

TIIVISTELMÄ:

Kehitysyhteistyö on paljon näkyvillä oleva teema nykypäiväisessä yhteiskunnassamme. Yhteisymmärrykseen ei päästä siitä miten, kenelle ja kuinka paljon kehitysyhteistyövaroja tulisi antaa. Tämän tutkielman tarkoitus on tutkia, mitä on kehittyvien valtioiden välinen kehitysyhteistyö, peilaamalla sitä niin sanottuun perinteiseen kehitysyhteistyöhön. Ensimmäinen tutkimuskysymys onkin mitä on South-South Cooperation. Tarkoituksena on siis määrittää termi South-South Cooperation, laajan lähdeaineiston kautta. Aiheeseen paneudutaan sekä perinteisen että kehittyvien valtioiden välisen kehitysyhteistyön osalta niiden historian kautta. Siirtomaavallan aika heijastuu yhä nykyäänkin hyvin vahvasti kehitysyhteistyössä. Tutkielmassa käydään myös läpi mitä ongelmia nämä kehitysyhteistyön muodot tuovat mukanaan.

Tutkielmassa paneudutaan tarkemmin Kiinan kehitysyhteistyön aiheuttamiin ongelmiin Afrikassa, ja toinen tutkimuskysymys on mitä ongelmia Kiinan kehitysyhteistyö aiheuttaa Afrikassa. Toimiiko Kiina yhteisen hyvän periaatteen mukaan, vai onko sen toiminta lähinnä vain itsekästä oman edun tavoittelua? Kiinan aiheuttamia ongelmia tarkastellaan taloudellisen, poliittisen, sosiaalisen ja ympäristöllisen näkökulmien kautta konkreettisten esimerkkien avulla. Taloudellisissa ongelmissa tarkastellaan Kiinan toimien vaikutuksia työelämään ja velkaantumiseen. Poliittisten ongelmien kohdalla keskitytään korruptioon, läpinäkyvyyden puutteeseen, asekauppaan ja roistovaltioiden tukemiseen. Sosiaaliset ongelmat paneutuvat ihmisoikeuksiin ja kulttuurien törmäämiseen. Ympäristöongelmia käydään läpi eri projektien aiheuttamien ympäristöhaittojen tarkastelulla.

Kiinan vaurastuminen kasvattaa maan energiatarpeita, joita ei enää pystytä tyydyttämään pelkästään kotimaisella tuotannolla. Tämä on yksi teema, joka vahvistaa Kiinan kehitysyhteistyötoimet lähinnä itsekäiksi eikä niinkään Afrikan kehitystä tukeviksi. Vaikka monet Afrikan valtiot pitävät Kiinan kasvavaa läsnäoloa positiivisena, monet myös pelkäävät sen mukana tulevia ongelmia. Kiinan aiheuttamat ongelmat ovat hyvin monipuolisia ja halkovat kaikkia elämän sektoreita. Kiinalla olisi mahdollisuus puuttua moniin Afrikan epäkohtiin, mutta tämä vaikeuttaisi sen pääsyä Afrikan rikkaisiin raaka-aine resursseihin, joista Kiina on hyvin riippuvainen ylläpitääkseen talouskasvuaan. Tästä syystä se myös tukee kehitysyhteistyöllään roistovaltioita, jotka sortavat omia kansalaisiaan.

AVAINSANAT: kehitysyhteistyö, Kiina, Afrikka, kehitysyhteistyön ongelmat, kolonisaatio

1. JOHDANTO

Kehitysyhteistyö on viime vuosina saanut paljon näkyvyyttä ja herättänyt keskustelua. Varsinkin kehitysyhteistyön budjettileikkaukset ovat herättäneet ihmisissä keskustelua, ja ehkä jopa hieman yllättäen useat suomalaiset ovat leikkauksia vastaan. Ulkoasiainministeriön teettämän kyselyn mukaan 80 prosenttia suomalaisista on sitä mieltä, että kehitysyhteistyö on se työkalu, jolla voidaan ehkäistä pakolaiskriisiä, ettei ihmisten tarvitsisi lähteä pois kotimaastaan (Rahkonen 2016: 2.) Herääkin kysymys, kannattavatko ihmiset kehitysyhteistyötä lähinnä itsekkäistä syistä, jotta pakolaisten tulo Suomeen saataisiin vähenemään? Kehitysyhteistyön piirissä työskentelevät toivovat kuitenkin kehitystavoitteiden pysyvän edelleen kehityspolitiikan ytimessä, eikä se muuttuisi turvallisuuspolitiikan välineeksi (Partanen 2017: 49).

Ulkoasiainministeriöllä on asiassa kuitenkin eri kanta. Kehitysyhteistyön budjettia tullaan leikkaamaan vuodesta 2016 eteenpäin 200 miljoonan euron edestä vuosittain. Ulkoasiainministeriön kansalaisyhteiskuntayksikön päällikkö Jyrki Nissilä uskoo leikkauksilla olevan myönteisiä vaikutuksia. (Kokko 2016.)

”Kuten selvityksestäkin näkee, niin tämä tilanne voidaan nähdä myös mahdollisuutena kehittää, tehostaa ja keskittää. Järjestö on saattanut esimerkiksi muuttaa pienempiin tiloihin. Se on vain fiksumpaa toimintaa.” (Kokko 2016.)

Maailmanlaajuisesti kehitysyhteistyö on paljon kiistelty aihe. Yhteisymmärrykseen ei päästä siitä, kuinka paljon sitä pitäisi tehdä, kenen kanssa, mitä kautta ja millä tavalla. Suurin kiistanaihe saattaa kuitenkin olla kehitysyhteistyön tuloksellisuuden puute. Muun muassa kehitysyhteistyöhankkeissa esiintyvä korruptio ja vastaanottajamaan demokratian kehittymättömyys ovat usein aiheita, joista kehitysyhteistyötä kritisoidaan. (Wistuba 2011.)

Kun maailman pohjoisella puoliskolla kehitysyhteistyö on myllerryksessä, ja sen tärkeyttä kyseenalaistetaan ja ongelmia nostetaan esiin, ovat maailman rikkaudet pikkuhiljaa lähteneet laajenemaan rikkaasta pohjoisesta myös kohti eteläistä pallonpuoliskoja. Tämän seurauksena kehitysyhteistyön kentälle on ilmestynyt uusia toimijoita länsimaiden

lisäksi. Tästä käytetään virallisesti termiä SSC: South-South Cooperation. (United Nations Office for South-South Cooperation 2017.) SSC:n terminologia on laaja, ja sen toimijoista käytetään useita erilaisia termejä, kuten ei-perinteiset, nousevat tai eteläiset lahjoittajat (de Renzio & Seifert 2014: 1861). SSC käsittää eteläisten kehittyvien valtioiden välisen yhteistyön poliittisen, taloudellisen, sosiaalisen, kulttuurisen, ympäristöllisen ja teknologisen alan saralla. Kehittyvät valtiot jakavat tietoa, taitoa, asiantuntemusta ja tutkimusta täyttääkseen heidän kehitystavoitteensa konkreettisten toimien kautta. (United Nations Office for South-South Cooperation 2017.)

Termiä “eteläiset lahjoittajat” ei ymmärretä tässä kontekstissa maantieteellisessä mielessä, sillä useat SSC:n avaintoimijat, kuten Kiina, sijoittuvat maapallon pohjoiselle pallonpuoliskolle (de Renzio & Seifert 201: 1864). Terminä etelä ilmestyi toisen maailmansodan jälkeen kuvaamaan maita, joiden taloudellinen kehitys oli huomattavasti alhaisempi kuin pohjoisilla valtioilla. Myös lännen ja idän välille tehtiin selkeä raja. Etelässä vallitsi kapitalismi ja idässä sosialismi. Monet maat, jotka eivät kuuluneet länsimaihin eivätkä itään, päätyivät kuulumaan termin etelä alaisuuteen. (Chaturvedi 2012: 16.)

SSC:n hyvänä puolena, verrattuna pohjoisen antamaan kehitysyhteistyöhön, on sen hallinnollisesti kevyempi luonne, eikä se aseta vastaanottajamaalle tiukkoja ehtoja avunsaamiseksi. Mukana tulee kuitenkin myös paljon ongelmia. Yksi esimerkiksi on Kiinan hallinnoimat infrastruktuuriprojektit ulkomailla, joissa säädösten mukaan 70 prosenttia työntekijöistä tulee olla kiinalaisia. Tämä eliminoi kehitysyhteistyön vastaanottajamaan työllistymisen kasvun, jota taas pohjoisen hallinnoimissa kehitysyhteistyöprojekteissa pidetään tärkeänä. Hankkeista voi olla myös hankala saada ajankohtaista ja kattavaa tietoa, jolloin sen läpinäkyvyys on suhteellisen heikkoa. (The Reality of Aid 2010: 13–15.)

Puhuttaessa niin sanotusta perinteisestä kehitysyhteistyöstä eli länsimaiden antamasta avusta, on termi suhteellisen helppo määrittää. Kehittyvien valtioiden välistä toimintaa on kuitenkin paljon hankalampi selittää täysin tyhjentävästi ja johdonmukaisesti. SSC on paljon laajempi ja syvempi käsite kuin pohjoisesta etelään suuntautuva kehitysyhteistyö. Tästä teemasta keskusteltaessa, käytetään usein sekaisin termejä SSC – South-

South Cooperation, sekä SSDC - South-South Development Cooperation. Käytettäessä kumpaa tahansa termiä on hankkeiden tavoitteena tai sivutuotteena jonkinasteinen kehitys. Länsimaiden ja kehittyvien valtioiden välisessä vuorovaikutuksesta on tärkeää tehdä ero yhteistyön ja kehitysyhteistyön välillä. Kehittyvien valtioiden välillä erottelulla ei puolestaan ole niin isoa merkitystä ja termejä käytetään sekaisin. SSC voi olla sekä valtioiden välistä tai mukana voi olla myös pelkästään yksityisen sektorin toimijoita. (The Reality of Aid 2010: 2.) Koska nämä kaksi kehitysyhteistyön muotoa eivät ole täysin verrannollisia, ja termejä käytetään sekaisin, näen tämän tutkielman selkeyden kannalta käyttäen kaikissa tapauksissa pelkästään termiä SSC. Koska termien välillä on niin hiuksenhieno raja, ja joissain tapauksissa sitä ei ole ollenkaan, tulee tutkielmasta yhtenäisempi kun yhtä termiä käytetään johdonmukaisesti.

1.1. Tutkimusongelma

Tämän tutkielman tarkoituksena on tutkia SSC:tä peilaten sitä niin sanottuun perinteiseen kehitysyhteistyöhön ja pureutua sen tuottamiin taloudellisiin, poliittisiin, sosiaaliin ja ympäristöllisiin ongelmiin. Tavoitteena on tutkia millaisia nämä ongelmat ovat ja pohtia mistä ne johtuvat. Tutkielmassa syvennyttään tarkemmin Kiinan tarjoamaa kehitysyhteistyöhön Afrikassa. Mitkä ovat Kiinan motiivit tarjota kehitysyhteistyötä Afrikkaan, vaikka paljon lähempänä olisi myös muita vaihtoehtoja, jotka olisivat myös avun tarpeessa. Tutkimuskysymykset tässä tutkielmassa ovat:

1. Mitä on South-South Cooperation?
2. Mitä ongelmia Kiinan kehitysyhteistyö aiheuttaa Afrikassa?

Vastaukset näihin tutkimuskysymyksiin tullaan etsimään kirjallisuuskatsauksen avulla. Aineistoa löytyy paljon niin perinteisestä kehitysyhteistyöstä kuin eteläisten valtioiden tarjoamasta kehitysyhteistyötä. Valtiot käyttävät kehitysyhteistyöhön paljon varoja, jolloin sen tutkiminen nähdään myös hyödyllisenä. Esimerkiksi YK tarjoaa paljon tutkimuksia molemmista aiheista. Myös Kiinan ja Afrikan väliseen yhteistyöhön on perustettu omia toimielimiä, jotka tarjoavat erilaista tutkimustietoa. Koen, että kirjallisuuskatsa-

us sopii aiheeseeni, sillä esimerkiksi kvalitatiivista haastattelumenetelmää olisi käytännössä mahdotonta lähteä toteuttamaan Suomessa.

Tarkemmin sanottuna tutkielmani tulee noudattamaan narratiivisen yleiskatsauksen metodia, sillä tarkoituksena on tiivistää tietoa aiemmin tehdyistä tutkimuksista ja tehdä niiden avulla johtopäätöksiä. Narratiivisessa yleiskatsauksessa tutkimusaineistoa ei käydä läpi kovin systemaattisella seulalla, mikä ei ole tarkoitus tässäkään tutkielmassa. (Salminen 2011: 7.) Siksi näen tämän metodin sopivan parhaiten omaan tutkielmaani.

1.2. Tutkielman rakenne

Tutkielma alkaa johdannon jälkeen pohdinnalla mitä kehitys itsessään on. Termi voi aluksi tuntua hyvin yksinkertaiselta määritellä, mutta paneutuessa siihen tarkemmin, huomaakin sen olevan hyvin monitahoinen. Termin määritelmä pohjautuu usein vahvasti subjektiiviseen näkemykseen, jolloin se tarkoittaa eri ihmisille eri asioita. Tässä luvussa käydään myös läpi tutkielmassa käytettävää teoriaa, eli pohditaan miten riippuvuusteoria selittää kehitystä. Lisäksi käsitellään mitä kehitysyhteistyö on pohjustamalla sitä laajalla katsauksella aiheen historiaan, joka ulottuu siirtomaavaltaan asti. Esille pääsevät lopuksi myös kehitysyhteistyön kritiikki ja ongelmat. Ongelmia pyritään tarkastelemaan monista eri näkökulmista. Luvussa kolme määritellään SSC, käydään läpi ilmiön historiaa ja katsotaan millaisia ongelmia se aiheuttaa sekä vastataan ensimmäiseen tutkimuskysymykseen. Luvussa käsitellään Kiinan kehitysyhteistyön aiheuttamia ongelmia Afrikassa taloudellisen, poliittisen, sosiaalisen ja ympäristöllisen näkökulman kautta sekä vastataan toiseen tutkimuskysymykseen.

1.3. Keskeiset käsitteet

OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) pyrkii parantamaan ihmisten taloudellista ja sosiaalista hyvinvointia. OECD tarjoaa foorumin, jossa valtiot voivat työskennellä yhdessä löytääkseen ratkaisuja maailmaa koetteleviin ongelmiin.

OECD asettaa muun muassa standardeja verotuksesta kemikaalien turvallisuuteen. (OECD 2016a.) OECD:hen kuuluu kaikkiaan 35 maata sekä länsimaista että kehittyviä valtioista (OECD 2016d).

DAC (Development Assistance Committee) on ollut osa OECD:tä vuodesta 1961 lähtien. Sen tarkoituksena on edistää kehitysyhteistyötä ja muita toimintoja kestävän kehityksen, köyhien valtioiden talouskasvun, köyhyyden vähentämisen ja elintason nousumisen puolesta niin, ettei kenenkään tarvitsisi tulevaisuudessa elää avun varassa. DAC on koonnut yhteen maailman suurimmat lahjoittajamaat ja luonut kehityksen standardeja. (OECD 2016c.) DAC:iin kuuluu tänä päivänä 30-jäsenvaltiota. Jäsenvaltioksi pääseminen edellyttää, että valtiolla on riittävät strategiat, toimenpiteet ja institutionaaliset puitteet, jotka varmistavat kyvyn tarjota toimivia kehitysyhteistyöohjelmia. (OECD 2016b.)

ODA (Official development assistance) on kehitysyhteistyökomitea DAC:in määritelmän mukaan virallista kehitysyhteistyötä ja termiä on käytetty DAC:in perustamisesta lähtien. ODA on terminä erittäin vakiintunut. (Riddell 2007: 17–18.) Termillä “virallinen” tarkoitetaan käytännössä sitä, että ODA on ainoastaan valtion antamaa eli julkista rahaa, pääomaa, tavaroita tai palveluita. Myös henkisen pääoman siirto julkisella rahoituksella lasketaan ODA:ksi. ODA voi olla sekä kahdenvälistä että monenkeskistä. ODA:ksi lasketaan sellaiset varat, jotka tavoittelevat kehitysmaiden hyvinvointia ja taloudellista kehitystä. Myönnetystä tuesta vähintään 25 prosenttia tulee antaa lahjana, ei lainana. (Ulkoasiainministeriö 2010: 18.) DAC:in kanta on, että viralliseksi kehitysyhteistyöksi voidaan laskea vain sellainen toiminta, joka suuntautuu komitean hyväksymiin maihin. Nämä maat ovat kaikista köyhimpiä kehitysmaita. (Riddell: 2007 18.) Myös osa kansalaisjärjestöjen tekemästä kehitysyhteistyötä lasketaan ODA:ksi, jos se on rahoitettu valtion tuilla (OECD 2008:2).

Kansalaisjärjestöt, myös NGO:ksi (non-governmental organisation) kutsutut, ovat yhdistyspohjaisia järjestöjä, jotka ovat valtioiden hallituksista riippumattomia. Pääosin järjestöt ovat voittoa tavoittelemattomia, ja ne pyrkivät edistämään tietynlaisia arvoja ja tavoitteita. Kansalaisjärjestöjen harjoittama kehitysyhteistyö on tekemisissä yleensä sel-

laista alueiden, ihmisten ja asioiden kanssa, joita julkisella kehitysyhteistyöllä on vaikea kattaa. Kansalaisjärjestöjen tekemä kehitysyhteistyön historia ulottuu usein kauemmaksi kuin julkisen kehitysyhteistyön. (Haapanen 2012.)

Kehitysapu vs. kehitysyhteistyö. Erilaisia tutkimuksia ja lähteitä selattaessa, ei voi olla huomaamatta kahden eri termin esiintymistä. Toisissa lähteissä käytetään termiä “kehitysapu” kun taas toisissa termiä “kehitysyhteistyö”. Joskus nämä esiintyvät molemmat sekaisin, eikä niiden erilaista tarkoitusta ole määritelty sen tarkemmin. Näiden kahden ero onkin vaikea määrittää, sillä todellisuudessa se on hyvin pieni, tai sitä ei ole olemassa ollenkaan. Siitonen ja Sitari (1990: 9) määrittelevät kehitysavun yhdeksi kehitysyhteistyön apuvälineeksi. He myös toteavat, että kehitysyhteistyöllä halutaan korostaa toiminnan yhteistyöelementtiä eli siitä, että kyseessä on ennen kaikkea kansainvälistä yhteistyötä, eikä yksipuolista heikomman auttamista. Kehitysavun ero kehitysyhteistyöhön perustuu siis siihen, että yhteistyö pohjautuu aina molemminpuoliseen kykyyn ja haluun toimia yhdessä (Siitonen & Sitari 1990: 9). Jonathan Glennie (2011) puolestaan toteaa, että termistä kehitysapu on siirrytty termiin kehitysyhteistyö lähinnä siksi, että jälkimmäinen kuvaisi toiminnan luonnetta paremmin. Termillä kehitysapu on myös hieman alistava merkitys. Tavoitteena on siirtyä pois rikas avunantaja - köyhä vastaanottajamaa asetelmasta, jossa kehittyvien maiden itsemääräämisoikeutta ja identiteettiä murretaan. Halutaan panostaa näkemykseen, jonka mukaan yhteistyötä tehdään yhteisen hyvän saavuttamiseksi. (Glennie 2011).

Muutos kehitysaputerminä kehitysyhteistyötermiin on tapahtunut vasta tällä vuosituonnalla. Tämä on mahdollista havaita tutkimalla Pariisin julistusta, joka toteutettiin OECD:n toimesta kehittämään kehitysyhteistyön tuloksellisuutta ja tehokkuutta. Vielä vuonna 2005 Pariisin julistuksessa termiä kehitysapu käytettiin 57 kertaa, mutta kehitysyhteistyötä vain kaksi kertaa. Kolme vuotta myöhemmin, vuonna 2008, sama konferenssi pidettiin uudestaan, jolloin julistuksessa termin kehitysapu käyttö oli vähentynyt 48 kertaan ja termin kehitysyhteistyö noussut 12 kertaan. Tämä johtui osittain siitä, että SSC tunnustettiin OECD:n toimesta. Ero vuosissa 2005 ja 2008 ei vielä ole kovin suuri, mutta vuonna 2011 termi kehitysapu oli kadonnut julistuksesta lähes kokonaan, käyttö-

kertojen jäädessä vain kuuteen kertaan. Kehitysyhteistyö-sana sen sijaan mainittiin julistuksessa 48 kertaa. (Glennie 2011).

Kaikki lähteet eivät tietenkään noudata tätä samaa ajallista kaavaa, ja monet käyttävät edelleen pelkästään termiä kehitysapu. Kehitysyhteistyö termin luonteen voisi myös nykypäivänä katsoa olevan enemmän yhteistyötä kuin pelkkää rahallista apua. Kontinen ja Koponen (2011: 5) ovat myös sitä mieltä, että kehitysyhteistyö on kehitysapua poliittisesti korrekimpi termi. Lähteitä näiden kahden termin eroavaisuudesta on erittäin vaikea löytää, mikä kertoo siitä, ettei niiden eroa ole määritelty, eikä eroa ole välttämättä edes olemassa. Myös Suomen ulkoasiainministeriön julkaisuissa käytetään termiä kehitysyhteistyö. Näiden tietojen valossa, tutkielman luettavuuden kannalta, tässä tutkielmassa käytetään tästä eteenpäin pelkästään termiä kehitysyhteistyö, pois lukien luku kehitysyhteistyön historiasta, jossa käytetään pääsääntöisesti termiä kehitysapu. Historiallisessa mielessä pidän kehitysapua sopivampana terminä, silloisen kehitystoiminnan luonteen vuoksi, joka oli enemmän puhtaan avun antamista kuin yhteistyösuhteen luomista. Katson myös, että koska tutkielmassa on tarkoituksena tutkia SSC:tä, jonka viimeinen kirjain viittaa yhteistyöhön, on muissa luvuissa yhteneväistä käyttää termiä kehitysyhteistyö.

2. KEHITYSYHTEISTYÖ

2.1. Kehityksen määritelmä

Köyhyys on yksi maailman suurimmista ongelmista, ja se aiheuttaa valtavasti kärsimystä. Yleensä käsiteltäessä köyhyyttä, linkittyy samaan keskusteluun myös kehitys, tai sen puute. Kehityksen voidaankin katsoa olevan yksi köyhyyden vähentämisen työkalu. Monet eri tahot kuten YK-järjestöt, kansainväliset rahoituslaitokset, valtiolliset kehitysapuosastot ja monet kansalaisjärjestöt pyrkivät kehityksen edistämiseen. Ihmiset pitävä kehitystä hyvin tärkeänä, ja siihen panostaminen nähdään hyödyllisenä. Vaikka kehitys on tärkeä tekijä maailmassa, on sen merkitystä vaikea määrittää. Tämä on mahdollista havaita kysyttäessä utilitaristilta ja ekonomistilta kehityksen määritelmää. Utilitaristin mukaan kehitys on onnellisuuden saavuttamista ja ekonomistin mielestä kehitys on talouskasvua. (Eskelinen 2007: 80.)

Kehitys pitää sisällään äärettömän paljon eri asioita. Yksinkertaisimmillaan kehityksen voisi katsoa olevan “edistyksen prosessi”. Usein kehitys on määritelty kvantitatiivisesti talouden lähtökohdista: kehitys on taloustilanteen paranemista ja elämän materiaalien olosuhteiden kohenemista (Cowen & Shenton 1996: 439.) Tämä ei kuitenkaan ole pätevä määritelmä, sillä kehitys on paljon monimuotoisempi prosessi (Browne 1990: 62). Ristin (2006: 13) mukaan kehitys on joukko käytäntöjä, jotka joskus saattavat olla keskenään ristiriitaisia ja vaativat ihmiskunnan lisääntymisen kannalta luonnonvarojen tuhoamista. Kehitys pyrkii lisäämään hyödykkeiden tuotantoa tehostamalla kysyntää (Rist 2006: 13). Lumijärven (1983: 2–3) mukaan kehitys on alueellinen erilaistumisprosessi, jota ei voida tarkastella pelkästään yksittäisten osapuolten näkökulmasta, sillä kehitys on dynaamisen vuorovaikutuksen lopputulos. Kumpikaan vuorovaikutuksen osapuolista ei yksistään ole tarkastelun kohteena riittävä.

Usein termillä “kehitys” tarkoitetaan samoja asioita kuin “länsimaalaistuminen”, “modernisaatio” ja “vapautuminen”. 1900-luvulla kehitys tarkoitti talouskasvusta syntyvää hyvinvoinnin lisääntymistä. (Rist 2006: 25.) Kehitys voidaan myös erottaa joko toiminnaksi tai toiminnan tavoitteeksi. Jos puhutaan esimerkiksi kapitalismin kehityksestä, on

kyseessä prosessi eli toiminta. Mutta jos toivotaan valtion politiikan saavuttavan kestävä kehitystä, on kehitys silloin toiminnan tavoite. (Crush 1995: 28.) Nykyaikainen ajatus kehittymisestä syntyi Euroopassa teollistumisen kautta. Termi kehitys yhdistettiin kapitalistisen yhteiskunnan muodostumiseen. Kehitys on terminä hyvin eurosetrinen, sillä se pyrki tuomaan selitystä vallitsevaan sosiaaliseen mullistukseen, joka aiheutui muun muassa kaupungistumisesta, köyhyydestä ja työttömyydestä. (Cowen & Shenton 1996: 5.) Kehitystä ei pidä kuitenkaan sekoittaa ideologiaksi, kuten kommunismi tai kapitalismi. Kyseessä oli pikemminkin sosiaalinen usko yhteiseen varmuuteen (Rist 2006: 21–22). Kehityksen käsitteelliseksi lähtökohdaksi muodostui 1950-luvulla alikehityksen idea; kaikki maat kulkevat itsestään samanlaista kehityspolkua, mutta jotkut maat ovat erinäisistä syistä jääneet tässä jälkeen. Ajatuksena oli, että näitä maita on mahdollista auttaa historiaa kiihdyttämällä. Näin kehityksestä tuli politiikkaa ja päämäärä. (Eskelinen 2007: 82.)

Alikehitystä ei pidä pitää kehityksen vastakohtana. Ennemmin se on kehityksen esiaasteinen versio. (Rist 2006: 74.) Käsite “alikehittynyt” pitää sisällään varsin samanlaisia asioita kuin mitä termiin “korruptio” voidaan katsoa kuuluvaksi (Cowen & Shenton. 2014: 10). Ensimmäisen kerran termiä alikehittynyt lähdettiin levittämään laajasti vuonna 1949 presidentti Trumanin puheessa. Alikehitystä pidettiin synonyyminä taloudellisesti heikoista alueista. Trumanin puheen jälkeen kehitys ei enää koskenut vain asioita, vaan se laajeni mahdollisuuden kehittää myös alueita. Kehitys muuttui tällöin transitiviseksi. (Rist 2006: 72–73.) Alikehittyneisyyttä pidettiin enemmän historiallisten olosuhteiden puutteena kuin tuloksena, ja alikehittyneet maat saivat köyhän leiman, eikä syitä heidän hätäänsä mietitty sen enempää. Näiden kahden asian johdosta kehityspolitiikkaa, joka muodostui kasvusta ja rahallisesta avusta, pidettiin ainoana mahdollisena vaihtoehtona. Kehitysmaat menettivät täysin identiteettinsä ollessaan pelkästään alikehittyneitä. Valtioiden itsemääräämisoikeus evättiin, ja heidän tuli vain seurata heille määrättyä kehityksen polkua. (Rist 2006: 79.)

Rist toteaa (2006: 27), että tutkittaessa termiä kehitys tulee huomioida termin merkityksen ero sosioekonomisessa ja luonnontieteellisessä viitekehyksessä. Erottelu on syytä noteerata, sillä se tekee samalla sosioekonomisen kehityksen olemuksen ilmeisemmäksi.

Sosioekonominen ja elävän organismin kehitys poikkeavat toisistaan monella tavoin. Luonnollisen kehityksen yksi merkittävin kriteeri on se, ettei se tee harppauksia eikä sitä voi peruuttaa. Toukasta kehittynyt perhonen ei muutu enää uudestaan toukaksi, vaikka kyseessä onkin sama organismi. Luonnossa kehityksellä on selvä päämäärä: kukka kukkii, että se voi tuottaa hedelmää. Kehitys on aina riippuvainen edellisestä vaiheesta, minkä seurauksena syntyy luonnollinen kypsytminen. Sosioekonominen kehitys ei kuitenkaan ole yhtä lineaarista. Ei ole mahdollista sanoa etukäteen, että pienestä kylästä kasvaa jossain vaiheessa kaupunki. (Rist 2006: 27.) Tämä ero on tärkeä ymmärtää myös kehitysyhteistyötä tutkittaessa, sillä olettamalla, että kaikissa yhteistyön kohteissa kehitys seuraisi samaa lineaarista kaavaa, olisi epäonnistuminen varmaa.

2.2. Riippuvuusteoria kehityksen selittäjänä

Kehitystutkimus on aina vahvasti teoreettista sekä riippuvainen teoreettisista malleista ja metodeista. Alueellisten, kansallisten sekä kansainvälisten kehityserojen selittäminen vaatii aina teoriaan tukeutumista. Teorioiden tarkoituksena ei niinkään ole olla todellisuuden peilikuvana, vaan auttaa loogista ajattelua. Riippuvuusteoria voi antaa lisätietoa keskuksen ja periferian välisestä suhteesta vastaamalla kolmeen kysymykseen. Miksi jotkin maat pysyvät kroonisen köyhinä, kun toiset rikastuvat ja saavat enemmän valtaa? Miksi epätasa-arvo on lisääntynyt viimeisen vuosisadan aikana? Miksi kehittyvien valtioiden on niin vaikea kasvattaa talouttaan ja kehittää teollisuuttaan? Riippuvuusteoria tarjoaa puitteet ymmärtämään, millaisia vaikutuksia valtioiden välisillä suhteilla on maan taloudelliseen kehitykseen. Tämä teoria auttaa myös ymmärtämään, miksi toiset maat ovat keskuksen ja toiset periferian kaltaisia. (Aoyam, Murphy & Hanson 2011: 115.)

Kehityksen ja alikehityksen tutkimus on saanut alkunsa edellisen vuosituhannen alussa imperialismiteorioiden vaikutuksesta. Tuolloin tutkimus keskittyi kehitysmaiden ja kehittyneiden teollisuusmaiden suhteeseen imperialismin ilmenemismuotona. Imperialismiteorioiden pohjalta syntyivät epätasaisen vaihdon teoriat ja riippuvuusteoriat 1950- ja 1960-luvulla. (Lumijärvi 1983: 90–92.) Kehitysongelmat eivät olleet taloustieteen kiin-

nostuksen kohteena ennen 1950-lukua. Vasta toisen maailmansodan jälkeen kyseiset ongelmat alkoivat saada osakseen huomiota, ja tutkimus alkoi keskittyä kehitysmaihin. (Kiljunen 1979: 13.) Alussa kehitystutkimusta tekivät taloustieteilijät. Nykyään myös maantieteilijät etsivät kehityksen yleismaallisia lakeja ja kehitystutkimusta pidetään yleisen käsityksen mukaan vahvasti poikkitieteellisenä. (Lumijärvi 1983: 7.) Huoli siitä, että talouskasvu kehittyneissä teollisuusmaissa ei johtanut kasvuun köyhemmissä maissa, kasvattaen kuilua köyhien ja rikkaiden välillä, sai aikaan riippuvuusteorian synnyn 1950-luvulla. Raul Prebisch kollegoineen esitti, että talouskasvu kehittyneissä maissa ei hyödytä kehittyviä maita, vaan aiheuttaa niissä itseasiassa enemmän taloudellisia ongelmia. Riippuvuusteorioista tuli siten tärkeä keino kehityksen ja alikehityksen analysoimisessa. (Agbebi & Virtanen 2017: 1.)

Riippuvuusteoriaa on täysin mahdotonta selittää täysin yksiselitteisesti (Brown 1985: 62). Tutkijoiden erimielisyyksistä huolimatta riippuvuusteorialle on kuitenkin mahdollista määrittää muutamia yhteisesti hyväksytyjä perusteita. Maailma nähdään jakautuneena kahteen osaan. Ensimmäiseen osaan kuuluvat teollistuneet maat, joita kutsutaan keskuksiksi. Toiseen osaan kuuluvat alikehittyneet maat, joita kutsutaan periferiaksi. Kehittyvien maiden alikehitys nähdään olevan sidoksissa maailman kapitalistiseen talousjärjestelmään. (Agbebi & Virtanen 2017: 2–3.) Teoreetikot ovat kaikki yhtä mieltä siitä, että periferioiden kehitys on riippuvainen keskuksista ja tämä on riippuvuusteorian ydin. (Brown 1985: 62; James 1997: 209). Vernengo (2004: 3) lisää vielä periferian kehittymättömyyden johtuvan sen kyvyttömyydestä kehittää autonomisia ja dynaamisia teknologisia innovaatioita. Keskusta kuvaa korkeat palkat, kehittynyt teknologia ja monipuolinen tuotantosekoitus. Periferiaa puolestaan kuvailee matalat palkat, alkeellinen teknologia ja hyvin yksinkertainen tuotantorakenne, joka on vahvasti sidoksissa alkukantaisiin tuotantomuotoihin. (Taylor & Flint 1985: 20–21; Aoyama ym. 2011: 119; Lumijärvi 1983: 106.)

Keskuksen ja periferian suhteen kautta on haluttu tutkia kuinka poliittiset ja historialliset voimat luovat epätasaisuutta maailman talouteen. Teoreetikot keskittyivät selittämään kuinka kolonisaatio on vaikuttanut epätasaiseen vaihdantaan luomalla äärimmäistä epätasaisuutta, mikä rakenteellisesti erottaa rikkaat ja köyhät. Walter Rostowin teori-

an mukaan kaikki maat, jotka omaksuvat vapaan kaupan periaatteet, kykenevät kehittymään itsenäisesti. Rostowin ajatukset vaikuttivat osaltaan riippuvuusteorian syntyyn radikaalien taloustieteilijöiden kiistäessä kyseisen teorian paikkansa pitävyyden sen sivuuttaessa täysin kolonisaation vaikutukset. (Aoyama ym. 2011: 118.)

Riippuvuusteoria jaetaan perinteisesti kahteen eri suuntaukseen, marksistiseen ja ei-marksistiseen. Muun muassa Raul Prebisch ja Mahbub ul Haq edustavat ei-marksistista ja Andre Frank ja Theotonio dos Santos puolestaan marksistista suuntausta. (Agbebi & Virtanen 2017: 3.) Raul Prebisch on ensimmäisenä, joka otti käyttöön keskus-periferiakäsitteen vuonna 1949. Prebisch näki keskuksen ja periferian eron teollisuuskeskusten talouksien ja periferian primäärituotannon välillä. (Lumijärvi 1983: 90–92.) Mahbub ul Haqin näkemyksen mukaan keskuksen ja periferian epätasaisuuden syynä on kolonialismi. Siirtomaavallan aika vaikuttaa näiden kahden osan valtasuhteisiin edelleen, kun rikas pohjoinen on maailman keskus, jonne köyhä etelä toimittaa raaka-aineita. Prebisch ei kieltänyt kolonisaation vaikutusta, mutta hänen näkökulmansa mukaan suurin syy etelän ja pohjoisen varallisuuskulun kasvuun oli pohjoisen nopea teollistuminen. Tämä johti etelän kauppaehtojen heikkenemiseen ja teki etelästä lopulta riippuvaisen pohjoisesta. Ei-marksistiset teoreetikot ovat yhtä mieltä siitä, että kapitalistista talousjärjestelmää muokkaamalla voidaan parantaa eteläisten valtioiden asemaa. (Agbebi & Virtanen 2017: 3–4.)

Marksistisen suuntauksen teoreetikot puolestaan pitävät pohjoisen hallitsemaa kapitalistista talousjärjestelmää riippuvuussuhteen luojana. He näkevät, että vaikka kapitalistista järjestelmän rakenteita muutettaisiin, ei se auttaisi riippuvuussuhteen katkaisemissa. Tämän näkemyksen suurin kannattaja on Andre Frank teoksellaan *Development of Underdevelopment*, joka herätti paljon huomiota 1960-luvulla. Myös marksistiset teoreetikot ovat sitä mieltä, että alikehittyneisyys on etelän ja pohjoisen välisen historiallisen suhteen lopputulos. (Agbebi & Virtanen 2017: 5.)

Frankin (1971: 30) näkemyksen mukaan keskus kerää periferian ylijäämän ja käyttää sen omaksi hyväkseen. Periferia-alueiden tehtävänä on tuottaa raaka-aineita kapitalistisen keskuksen tarpeisiin, mikä on aiheuttanut sen, ettei niiden oma teollisuus ole päässyt

kehittymään, ja talouden rakenteet ovat vääristyneet (Lumijärvi 1983: 106). Tämä luo polarisaatiota, kun periferia ei saa käyttää tuottojaan itse. Kun tämä rakenne ja ristiriitojen yhdistelmä on juurtunut tiukkaan, se voimistaa keskuksien kehitystä ja vahvistaa periferian riippuvuutta keskukseen nähden. Keskus puolestaan pyrkii yhä enemmän hallitsemaan periferiaa ja tekemään siitä yhä riippuvaisemman. (Frank 1971: 30–31). Frankin (1966:17–33) mukaan keskus on tässä suhteessa aina riistäjä ja periferia riistettävä. Frank (1971 30–31) näkee myös, että tästä kierteestä ei ole mahdollista päästä irti ennen kuin jompikumpi tai molemmista irtaantuvat kapitalismista. Kehitys ja alikehitys ovat kvalitatiivisia ja toisistaan riippuvaisia, ne ovat siis kuin saman kolikon kaksi eri puolta.

Toinen marksistisen suuntauksen teoreetikko Theotonio dos Santos jakaa Andre Frankin näkemyksen siitä, että periferian riippuvuus keskuksesta johtuu kapitalismista, joka mahdollistaa toisten maiden kehityksen ja rajoittaa sitä toisissa. Dos Santos määritteli 1970-luvulla riippuvuudelle kolme muotoa, jotka alikehittyneet valtiot käyvät läpi. Ensimmäinen muoto on siirtomaariippuvuus, toinen riippuvuus rahoitusteollisuudesta ja viimeisin riippuvuus teknologiateollisuudesta. (Agbebi & Virtanen 2017: 6.) Dos Santoksen mukaan näistä viimeisin muoto on vain syventänyt kehittyvien maiden riippuvuutta. Frankin tapaan dos Santos näkee vain vallankumouksen rikkovan riippuvuussuhteen. (Agbebi & Virtanen 2017: 6; Vernengo 2004: 7.)

Riippuvuusteoreetikot näkevät nykyisen maailmantalouden estävän uusien kehittyvien maiden liittymistä järjestelmään tasavertaisina kumppaneina. Heidän asemansa on täynnä epäedullisia ehtoja jo olemassa oleviin jäseniin suhteutettuna. Tämä rakenne synnyttää epätasaista taloudellista kehitystä. (Taylor & Flint 1985: 20–21.) Ulkoiset sysäykset ovat elinehto alikehittyneille talouksille, ja rakenteeltaan alisteinen keskuksen tarpeille, mikä on aiheuttanut sen, että resurssit vuotavat ulospäin. Vientisektorin laajeneminen ja kysynnän kasvu eivät ole nostaneet sisäisen kasvun edellytyksiä, ne ovat itse asiassa tehneet talouden monipuolistumisesta yhä vaikeampaa. (Lumijärvi 1983: 106.) Monet näkevät, että tämän ongelman korjaamiseksi kansainvälisten keskuksien tulee levittää pääomaa, instituutioita ja arvoja. Historiallisen perspektiivin mukaan aikaisemmat kokemukset taas esittävät, että juuri päinvastaisella toiminnalla saataisiin katkaistua perife-

rioiden riippuvuussuhde keskuksiin heidän päästessä kasvamaan itsenäisesti. (Frank 1966: 17–31.)

Monissa tapauksissa periferia saattaa kokea kehittyvänsä muun muassa taloudellisesti, kun suhde keskukseseen tiivistyy. Frank (1966: 17–31) kutsuu tätä satelliittikehitykseksi, joka ei ikinä ole itse tuotettua tai sellaista, jota periferia kykenisi itse ylläpitämään. Keskuksen kiinnostuksen vähentyessä, myös periferian näennäinen talouskasvu lähtee laskuun. Kapitalismin kehitys synnyttää taloudellista kehitystä ja rakenteellista alikehitystä (Lumijärvi 1983: 98). Kapitalistisen ylijäämän keräämisen ja käyttämisen ristiriita ilmenee järjestelmässämme kaikkialla, ja vaikuttaa siten kehitykseen ja alikehitykseen. Keskus käyttää periferiaa oman kehityksensä hyväksi ja periferia jää alikehittyneeksi, koska ei pysty käyttämään ylijäämäänsä. Näin ollen kapitalismi luo harvoille taloudellista kehitystä ja monille alikehitystä. (Frank 1971: 28–29.)

Seuraavaksi esitellään kolme Frankin (1966) luomaa hypoteesia keskuksen ja periferian suhteesta. Frankin ensimmäinen hypoteesi on se, että (1) maailman keskukset kehittyvät vain periferiastatuksensa puitteissa. Eli vaikka periferia on riippuvainen keskukselta, on myös keskuksen menestys riippuvainen periferiasta. Toisen hypoteesin mukaan (2) periferian taloudellinen kehitys on parhaimmillaan silloin, kun sen suhde keskukseseen on heikoimmillaan. Periferia voi kohdata kahdenlaista eristystä keskukseltaan. Ensimmäisen on väliaikainen eristys, jonka aiheuttaa jokin kriisi, kuten sota tai lama. Näistä johdettu kaupan ja investointien side heikkenee, ja periferioiden teollistuminen ja kasvu voi tällöin kehittyä autonomisesti. Toinen eristyksen tyyppi on maantieteellinen tai taloudellinen eristys. Kun keskus kuitenkin tokenee kriisistään, ja alkaa jälleen palauttaa kaupan ja investointien siteitä, joka palauttaa periferian takaisin riippuvaiseksi keskukseseen, aikaisempi autonominen kehitys katkeaa. Periferiasta kehittyy yhä alikehittyneempi ja kyvyttömämpi tuottamaan jatkuvaa talouskehitystä. Konkreettisia esimerkkejä tästä ovat muun muassa teollisuuden tuhoaminen ulkomaisella kilpailulla, tai maan haltuun ottaminen ja kaupallisten suurmaatilojen perustaminen. Kolmannen hypoteesin mukaan (3) maat, joilla on menneisyydessä ollut läheisimmät suhteet keskukseseen, ovat nykypäivänä niitä kaikista alikehittyneimpiä. Ne ovat niitä alueita, jotka olivat primääristen tuotteiden suurimpia viejiä ja keskuksien suurimpia pääoman lähteitä. Nämä suhteet kuitenkin

hylättiin, kun kaupankäynti syystä tai toisesta laantui. Tämä kumoaa myös yleisen väitteen, jonka mukaan alikehittyneisyys on eristyneisyyden ja esikapitalististen instituutioiden syytä. (Frank 1966: 17–31.)

Heinisen (1999: 93–96) mukaan perinteisen keskuksen ja periferian suhteen lähtökohdaksi voidaan asettaa Euroopan kansainvälisen järjestelmän rakenteellinen malli. Hänen mukaansa sen sisältämät piirteet ovat merkittäviä määriteltäessä keskuksen ja periferian keskinäistä suhdetta samoin kuin periferian asemaa. Mallin mukaan keskus-periferiasuhteen yleiset piirteet ovat:

1. Maantieteellinen etäisyys keskuksista.
2. Kulttuurinen etäisyys.
3. Suhteellisen heikot mahdollisuudet integroitua keskuksen tuotantorakenteisiin.
4. Heikot valtaresurssit.
5. Heikko talous verrattuna keskukseen.
6. Riippuvuus keskuksista.
7. Korkea riippuvuus julkisen sektorin tuottamista tuotteista.
8. Toissijainen asema suhteessa globaaliin poliittis-taloudelliseen järjestelmään.
9. Suhde keskuksiin toissijaisissa asioissa.
10. Raaka-aineiden ja alkutuotannon reservi.
11. Keskuksen hegemoniset pyrkimykset.

Heinisen (1999: 93–96) ajatukset voi tiivistää ajatuksiin taloudellisesta, kulttuurisesta ja poliittisesta etäisyydestä. Niistä heijastuu myös ajatus erilaisuudesta, vähäisestä vallasta, toissijaisesta asemasta sekä periferian riippuvuudesta keskukseen. Kaiken kaikkiaan nämä kaikki voidaan katsoa liittyvän keskuksen vallan tavoitteluun.

Periferiseksi luokiteltu maa kykenee kuitenkin muuttamaan statustaan, mutta vain jos sen poliitikot ja kapitalistit työskentelevät yhdessä ja onnistuvat toimeenpanemaan teollisuuden kehitysstrategioita, jotka kasvattavat tuottavuutta, houkuttelevat investointeja ja luovat kilpailuetuja. Tehtävä ei ole helppo, sillä keskuksen ja periferian taloudet joutuvat ikuisesti tasapainottelemaan lyhytaikaisten taloudellisten tarpeiden ja inhimillisen

pääoman, sosiaalisen hyvinvoinnin, teknologian ja infrastruktuurin pitkäaikaisten sijoitusten välillä. Vielä enemmän onnistumiseen vaikuttaa talouden syklit, joista on kuitenkin perifeerisille talouksille vain hyötyä. Esimerkiksi viimeisin lama on dramaattisesti vaikuttanut Kiinan asemaan, ja luonut siitä seuraavan supervallan. Mutta vaikka Kiinan talous on teollistunut viime vuosikymmeninä, vaikuttaa sen kykyyn onnistua tässä Kiinan asiakkaita, jotka ovat kuitenkin peräisin keskusten talouksista. Tämä demonstroi hyvin sitä, kuinka maan kyky nousta hierarkiassa, riippuu vahvasti muiden maiden toimista. (Aoyama ym. 2011: 118.)

Keskus-periferiasuhteessa on mahdollista havaita kahdenlaista muutosta. Selwyn (1979: 39–41) näkee, että muutos voi syntyä markkinoiden voimalla, tai se voi olla valtion tarkoituksenmukaisten toimien seurausta. Kumpikaan näistä ei kuitenkaan luo välittömiä tuloksia. Loppujen lopuksi kehitystä ei voida pitää osana asioiden luonnollista kulkua. Periferiaan pyritään usein luomaan omia pieniä keskuksia, tarkoituksena rikkoa riippuvuutta keskukseen ja pysäyttämään polarisaatioita. Nämä toiveet ovat kuitenkin usein kuviteltuja. Todellisuudessa usein syntyy vain alueita, joiden kuviteltu valta onkin itse asiassa keskuksessa, vaikka pyrkimys oli juuri päinvastainen. (Selwyn 1979: 39–41.)

2.3. Kehitysyhteistyön määritelmä

Siellä missä on köyhyyttä, on myös kehitysyhteistyötä. Kehitysyhteistyöllä tarkoitetaan taloudellista tai aineellista tukea kehitysmaille, jota annetaan teollisuusmaiden toimesta. (Wistuba 2011). Kehitysyhteistyön ydinajatus on siirtää resursseja vastaanottajamaan näkökulmasta hyvin edullisin ehdoin (Cassen 1994: 3). OECD puolestaan määrittää kehitysyhteistyön seuraavasti; kehitysapu on virallista rahoitusta, jolla on tarkoitus synnyttää kehitysmaissa taloudellista kehitystä ja hyvinvointia. Rahoitus voidaan yksilöidä kuuluvaksi yhdelle maalle, tai se voi olla monenkeskistä. Virallista kehitysapua pidetään aina osittain lahjana, ei lainana (Yhdistyneet kansakunnat 2016). Kehitysyhteistyössä pyritään auttamaan vastaanottajaa auttamaan itseään siirtämällä aineellisia ja henkisiä voimavaroja kehitysmaille suoraan tai kansainvälisten järjestöjen kautta. Siksi kehitysyhteistyössä on tärkeää vahvistaa vastaanottajan teknistä, johtamis- ja hallinnollista ka-

pasiteettia. Käytännössä se tarkoittaa sitä, että näiden ympärille luodaan toimivia instituutioita, jolloin hankkeiden elinkelpoisuus riippuu siitä, miten tässä onnistutaan. (Ulkoasiainministeriön kehitysyhteistyöosasto 1992: 13.) Lyhyesti kehitysyhteistyön voisi sanoa olevan käytännön yhteistyötä kehitysmaiden kanssa kehitystavoitteiden saavuttamiseksi (Ulkoasiainministeriö 2016). Vuonna 2000 teollisuusmaat sitoutuivat käyttämään kehitysyhteistyöhön 0,7 prosenttia bruttokansantuotteesta. (Sorsa 2007: 33). Vuonna 2009 maailman kahdenkymmenen suurimman kehitysyhteistyön tarjoajista vain neljä maata pääsi tähän tavoitteeseen. (Ulkoasiainministeriö 2010: 30). On tärkeä huomata, että kehitysyhteistyö on eri asia kuin humanitaarinen apu, sillä se ei pidä sisällään resurssien antamista hätätapauksiin tai humanitaarisiin tarkoituksiin, kuten pakolaisten välittömään auttamiseen (Browne 1990: 62).

Ratkaistaessa maailman kehitysongelmia ei voida sivuuttaa niitä kaikista perinteisimpiä ongelmia; köyhyys, väestönkasvu, ilmastonmuutos, huumeet, pakolaisuus ja AIDS. Maailma jakautuu rikkaaseen pohjoiseen ja köyhään etelään. Varsinkin pakolaisuus on teollisuusmaita konkreettisesti koskettava etelän köyhyyden vaikutus. Me kaikki jouddumme kärsimään ilmasto-ongelmista, mutta usein siitä kärsivät ankarimmin kehitysmaat. Huumeet yhdistävät eteläisen ja pohjoisen pallonpuoliskon, sillä tuotanto tapahtuu yleensä etelässä ja käyttö pohjoisessa, ja niistä aiheutuvat haitat molemmissa. AIDS:n leviäminen koskettaa käytännössä kaikkia, mutta sitä vastaan on vaikeampi taistella kehitysmaissa. (Ulkoasiainministeriön kehitysyhteistyöosasto 1992: 11.) Pitää kuitenkin muistaa, että pelkästään kehitysyhteistyöllä ei ole mahdollista saavuttaa kehitysmaiden vaurastumista. Kehitys on riippuvaista siitä, että kukin maa pystyy itse kehittämään vaurastumista muun muassa hallinnon, koulutuksen ja kaupankäynnin avulla. Kehitysyhteistyötä voi siis itse asiassa pitää lähinnä kehityksen liikkeellepanijana tai vauhdittajana. Yksi tärkeä seikka kehitysyhteistyön onnistumisen ja kehitysmaiden vaurastumisen kannalta on se, että kehittyvät valtiot saadaan integroitua maailmantalouteen ja -kauppaan oikeudenmukaisella ja niiden kehityksasteen huomioon ottavalla tavalla. (Ulkoasiainministeriö 2001:14).

Kehitysyhteistyötä harjoitetaan monien eri rahoituskanavien kautta. Mutta mikä tekee rahoituksesta kehitysrahoitusta? Yksinkertaisin vastaus on, että kehitysrahoituksella py-

ritään saavuttamaan päämääriä kehityksen vauhdittamiseksi. Kehitysrahoitus myös poikkeaa muusta normaalista rahoituksesta yleensä sen ehtojen ja toimijoiden osalta. Nykyään termistä ”kehitysrahoitus” on kuitenkin siirrytty kehityksen rahoittamiseen. Vaikka sanallisesti ero on vain hiuksenhieno, on sen merkityksessä kuitenkin eroa; kehitysrahoitus on rahoitusvetoista ja kehityksen rahoitus kehitysvetoista. Kehitysrahoituksella on taloustieteessä perinteisesti tarkoitettu kehitysmaille myönnettävää luottoa kehitysprojekteihin, joihin niillä ei muuten olisi varaa. Neljä tekijää erottaa kehitysrahoituksen muusta rahoituksesta (Sorsa 2007: 28):

1. Kehitysrahoituksen ehdot tulee olla muuta rahoitusta edullisempia tai ainoat sellaiset, joihin rahoitettavilla on varaa.
2. Rahoitusta saa antaa vain tietyn määritelmän täyttävillä valtioilla.
3. Rahoitusta annetaan sellaisiin projekteihin, jotka tähtäävät maan taloudelliseen ja tuotannolliseen kehitykseen.
4. Rahoituksen pitää myös olla väliaikaista niin, ettei se aiheuta vastaanottajamalle riippuvuutta tai korvaa normaaleja maan rahoitusmekanismeja.

Perinteinen kehitysrahoitus voidaan jakaa kahteen eri lähestymistapaan kahdenväliseen ja monenkeskiseen (Sorsa 2007: 28). Kahdenvälinen kehitysyhteistyö on kahden valtion välistä suoraa rahan, tavaroiden ja palveluiden siirtoa. Tämä kategoria kattaa 75 prosenttia kaikesta kehitysyhteistyöstä. (Valley 1990: 76.) Tavallisin muoto kahdenvälisessä kehitysyhteistyössä on hanketoiminta. Tällöin kehitysyhteistyön lahjoittajaosapuoli sopii hankkeesta yhdessä vastaanottajamaan kanssa. (Ulkoasiainministeriö 2010:19.) Kahdenvälisistä kehitysyhteistyövaroista 95 prosenttia tulee DAC:iin kuuluvilta jäsenvaltiolta (Riddell 2007: 52). Yksittäisiä maita vuonna 2015, jotka antoivat eniten kehitysyhteistyövaroja, olivat Yhdysvallat, Iso-Britannia, Saksa, Japani ja Ranska (OECD 2015a).

ODA-rahoitusta antavien valtioiden määrä on koko ajan kasvussa, ja jokainen kehitysyhteistyövaroja vastaanottava maa saakin tukea keskimäärin 26 valtiolta. Kehitysyhteistyöstä tulee yhä monimutkaisempaa, mitä enemmän tukea antavia valtiota ilmestyy lisää ja mitä useammalle valtiolle he tukea tarjoavat. 40 vuoden aikana ODA rahoitusta vas-

taanottavien valtioiden määrä on kolminkertaistunut. OECD-maista 22 suurinta kehitysyhteistyön tukijaa antoi 1960-luvulla tukea keskimäärin 37 vastaanottajamaalle. Mutta noin 40 vuodessa tämä luku on yli kolminkertaistunut 120 vastaanottajamaahan. Lahjoittajamaiden lukumäärän kasvu ei kuitenkaan kerro siitä, että vastaanottajamaat saisivat sen enempää tukea. Vaikka tukea ei tule enempää, kulut ovat isompia, kun yhä useammat projektit vaativat hallintoa ja seurataa. (Riddell 2007: 52–53.)

Jos valtio ei maksa kehitysyhteistyövaroja suoraan tietylle valtiolle, puhutaan silloin monenkeskisestä tai multilateraalisesta kehitysyhteistyöstä. Tällöin lahjoittajamaa siirtää kehitysyhteistyöhön tarkoitettuja varoja monenkeskiselle järjestölle. Olennaista tässä on se, että lahjoittajamaa ei kykene määrittelemään mihin hänen antamansa varat käytetään, vaan siitä päättää järjestö, joka rahat vastaanottaa. (Ulkoasiainministeriö 2010: 18.) Vuonna 2013 monenkeskiset toimijat saivat ennätysmäärän varoja käyttöönsä, 41 miljardia dollaria. Saman vuonna kahdenvälisissä kehitysyhteistyösuhteissa liikkui 85,8 miljardia dollaria. (OECD 2015b: 45.) Monenkeskinen kehitysyhteistyö on ollut pitkään kasvussa, sillä sen ei nähdä olevan yhtä poliittikkavetoista kuin kahdenvälinen. Monenkeskisen kehitysyhteistyön kautta annetut varat kohdistuvat todennäköisemmin oikeisiin tarpeisiin, ja niihin liittyy vähemmän ehtoja. Todellisuudessa monenkeskisten toimijoiden itsenäisyys vaihtelee kuitenkin suuresti. (Riddell 2007: 77.)

Monenkeskiset toimijat voidaan jakaa karkeasti kolmeen kategoriaan. Ensimmäisenä ovat kansainväliset rahoitusinstituutiot, kuten maailmanpankki ja eri maanosien kehitys pankit, joiden osuus monenkeskisestä ODA:sta on noin 45 prosenttia. Toisena ovat YK:n alaiset kehitysjärjestöt kuten UNDP – United Nations Development Programme, ja maailman ruokaohjelma WFP. Näiden osuus on noin 15 prosenttia. Kolmantena ovat muut järjestöt 40 prosentin osuudella, mutta tästä lähes kaikki on Euroopan komission harjoittamaa kehitysyhteistyötä. (Riddell 2007: 78–79.) Käytännössä EU:n kehitysyhteistyötä harjoittaa Euroopan kehitysrahasto, joka saa varansa EU:n jäsenmailta. Euroopan kehitysrahasto toimii kuten kahdenväliset kehitysyhteistyöhankkeet, mutta se laskeaan silti monenkeskiseksi. (Riddell 2007: 67.) Valley (1990: 76) laskee mukaan vielä yksityisellä rahalla rahoitetut järjestöt. Näitä järjestöjä ovat muun muassa Pelastakaa

Lapset ry, Punainen Risti ja World Vision. Järjestöjen rahoitus kerätään suoraan yksityisiltä ihmisiltä.

2.4. Kehitysyhteistyön historia

2.4.1. Kehitysyhteistyön varhaiset vaiheet

1400–1500-luvulla navigoinnin, kartografian ja veneenrakennuksen kehityksen myötä Eurooppa alkoi saada uusia kauppasuhteita. Hallitsijoiden vallanhalu vaihtui enemmän rahallisen voiton tavoitteluun. Talous ja hyvinvointi lähtivät nousukiitoon ja tämän seurauksena ovi kolonisaatiolle avautui. Kolonisaation ensimmäinen vaihe koostui lähinnä satunnaisesta ryöstelystä. Alkuperäiskansat oli helppo tuhota hevosilla ja aseilla, joita he eivät olleet aikaisemmin kohdanneet. Kaapatut ihmiset myytiin orjamarkkinoilla luoden uuden elinkeinon länsimaisille ihmisille. Euroopan vaurastumisen myötä valtioilla oli varaa panostaa armeijaan, joka mahdollisti toisten valtioiden valtaamisen. Euroopan tuotanto kasvoi eksponentiaalisesti, ja maat ryhtyivät viemään kansalaisiaan siirtomaihinsa, jotta markkinat kasvaisivat. Tarkoitus oli muuttaa kaikki siirtomaat Euroopan markkina-alueiksi. Näin ollen siirtomaat eivät saaneet kehittää omaa teollisuuttaan, etteivät ne voisi kilpailla emämaan kanssa. Esimerkiksi Pohjois-Amerikassa ei saanut tuottaa puuvilla-, villa-, tai rautatuotteita, sillä raaka-aineet tuli lähettää Englantiin, jossa niistä tehtiin kulutustuotteita. Pohjois-Amerikan tuli sitten ostaa ne Englannilta takaisin itselleen. Intian tekstiiliteollisuus ajettiin alas verotuksella sekä tullimaksuilla, ja useilta tehtaiden työntekijöiltä vietiin työkyky katkomalla heidän sormensa. Vuodesta 1815 vuoteen 1832 Intian viemä puuvillatuotteiden määrä laski 93 prosentilla. (Valley 1990: 87–91.)

Seuraava kehitysaskel oli Britannian uusi talouspolitiikka. Tuhottuaan kaiken mahdollisen teollisuuden siirtomaissa, Britannia omaksui vapaan kaupan teorian Adam Smithiltä ja David Ricardolta. Sen sijaan, että valtioista olisi tullut omavaraisia, kaikkien tuli tuottaa tuotetta, joka oli mahdollista tuottaa kaikista matalimmilla kuluilla. Sen jälkeen maat kävisivät omilla tuotteillaan vaihtokauppaa. Teoriassa vapaakaupan pitäisi toimia kaik-

kien eduksi. Käytännössä useilla mailla oli kuitenkin epätasa-arvoiset lähtökohdat, jolloin vapaakauppa vain suurensi näitä epäkohtia. Tämä on se seikka, mistä vielä nyky-päivänäkin havaittavissa oleva kehityskuilu köyhien ja rikkaiden maiden välillä on saanut alkunsa. Vapaakaupan toimimiseksi tulisi kaikkien valtioiden poistaa muun muassa tullimaksut, jolloin kaupan esteitä olisi. Käytännössä tätä ei kuitenkaan ikinä tule tapahtumaan. (Valley 1990: 92–93.)

1800-luvun sosiaalisella evolutionismilla on ollut oma vaikutuksensa kehitysyhteistyön kehitykseen. Tämän teorian mukaan jokainen yhteiskunta kulkee tiettyä kehityskaarta, toiset vain nopeammin kuin toiset. Länsimaiset yhteiskunnat ovat tässä kehityksessä edellä kaikkia muita, ja siksi niiden tulisi avustaa kehityksessä jälkeen jääneitä yhteiskuntia. Lännen kehityksen astetta kuvasti sen tieteellinen ja tekninen kehittyneisyys sekä mahdollisuudet suureen tuottavuuteen. Tämä on se periaate, jonka on nähty oikeuttaneen kolonialismin. (Rist 2006: 40–43.)

Monet 1800-luvulla toteutetuista siirtomaahankkeista ovat luoneet pohjaa myös nykyiselle kehitysyhteistyölle. Siirtomaihin perustettiin kouluja, joissa keskityttiin ammatilliseen koulutukseen. Hyvin samanlaista työtä tekee nykyään myös UNESCO, eli YK:n kasvatustiede- ja kulttuurijärjestö. Nykyistä maailman terveysjärjestön WHO:n perusterveydenhuolto-opin mukaista opetusta suositeltiin jo kolonialismin aikana. Joihinkin kyliin perustettiin myös kyläluottopankkeja antamaan luottoa paikallisille. (Rist 2006: 56–57.) Isoja toimijoita 1800-luvun kehitysyhteistyössä olivat kirkot ja kirkolliset toimijat. On arvioitu, että peräti 40–60 prosenttia Afrikan koulutus-, terveys-, ruoka- ja vesipalveluista toimitettiin kirkkojen toimesta. Ne pitivät pystyssä tuhansia kouluja ja sairaaloita, joiden rahoitus oli usein kerätty yksityisiltä ihmisiltä. (Riddell 2007: 25–26.)

2.4.2. Ensimmäisen ja toisen maailmansodan jälkeen

Ensimmäisen maailmasodan jälkeen rauhan varmistamiseksi perustettiin Kansainliitto. Kansainliiton myötä kansainvälisiä interventioita, tai väliintuloja, ei enää oikeutettu kehittyneempien maiden intressien perusteella, mutta Kansainliiton perustusasiakirjassa näkyi silti vielä osittain sosiaalisen evolutionismin ajatukset. Kansainliiton vaikutusel-

la toteutettiin ensimmäisiä kansainvälisiä kehitysyhteistyöprojekteja. Kansainliitto pyrki auttamaan köyhempiä maita modernisaation saralla, tiedon ja pääoman tarjoamisen kautta. Kansainliitto lähetti Kiinaan eri alojen, kuten terveydenhuollon, hygienian ja koulutuksen asiantuntijoita neuvomaan ja avustamaan kehityksessä. Kansainliiton voidaan kuitenkin nähdä epäonnistuneen alkuperäisessä tehtävässään, sillä toista maailmansotaa se ei pystynyt estämään. (Rist 2006: 58–65.)

Toisen maailmansodan jälkimainingeissa, vuonna 1942, perustettiin Kansainliiton tilalle Yhdistyneet kansakunnat, YK. Sen tehtävänä oli rauhan ylläpitämisen lisäksi ratkoa maailman taloudellisia, sosiaalisia, humanitaarisia ja kulttuurisia ongelmia. Järjestö on myös yksi kehitysyhteistyön alullepanevista tekijöistä. YK perusti 1940-luvulla monia alajärjestöjä ratkomaan kehityksen ongelmia. (Browne 1990: 4.) Universaali ihmisoikeuksien julistus oli yksi konkreettinen muoto kehityksen edistämiseksi. Julistuksen mukaan kaikki ovat samanarvoisia, ja kaikilla on oikeus asianmukaiseen elämisen tasoon sekä hyvinvointiin, koskien riittävää ravintoa, vaatetusta, asumusta ja terveydenhoitoa. (Riddell 2007: 24–25.) Julistus auttoi kumoamaan ajatuksen siitä, että toiset maat ja ihmiset olisivat vähempiarvoisia kuin toiset. Ihmisoikeusjulistuksen myötä vanhoja, siirtomaavallan alla olleita maita ei enää pidetty eri kastiin kuuluvina, ja tätä ajatusmaailmaa ruvettiin jopa paheksumaan. Kehitysmaita pidettiin samanarvoisina, mutta ne eivät vain olleet päässeet kehityksessään yhtä pitkälle kuin länsimaat. Kehityksen saavuttaminen nähtiin kuitenkin mahdollisena. (Rist 2006: 74.)

Toisen maailmansodan loputtua Yhdysvallat tuki Euroopan jälleenrakennusta kehitysapuohjelmalla, joka tunnettiin nimellä Marshall-apu. Tätä on pidetty nykyaikaisen kehitysyhteistyön syntymäkohtana. Vuonna 1949 presidentti Truman julisti pitämässään puheessa Marshall-avun nimeen. (Riddell 2007: 24.) Tämän kehitysapuohjelman kautta, jonka virallinen nimi oli European Recovery Program, 17 eri Länsi-Euroopan maata sai yhteensä 13 miljardia dollaria, joista 90 prosenttia oli lahjamuotoista. Vaikka Marshall-apu ei ollut suunnattu kehitysmaille, voidaan sitä pitää eräänlaisena kehitysavun prototyypinä, joka on luonut pohjan nykyiselle kehitysyhteistyölle. Marshall-avun myötä kehitysyhteistyö on saanut pysyviä organisaatioita ja sitä koskevan lainsäädännön.

Muun muassa OECD:n edeltäjä, Euroopan talousjärjestö OEEC, perustettiin koor-dinoimaan Marshall-apua. (Siitonen & Sitari 1990: 26–27.)

Kylmän sodan kaudella 1950-luvulla yhteisestä turvallisuudesta tuli yksi hallitseva pe-rustelu kehitysavun antamiselle. Kommunistien rahallinen tuki oli rajautunut vain pai-kallisiin kommunistisiin puolueisiin, mutta Stalinin kuoleman jälkeen vuonna 1954 ra-hallista tukea ruvettiin jakamaan myös kehitysmaiden kansallisille vapautusliikkeille. (Siitonen 1997: 26.) Vuoteen 1961 mennessä sosialistiset valtiot jakoivat arviolta 4400 miljoonaa dollaria kehitysapua. Myöhemmin on todettu, ettei tämä määrä ole koskaan vakavasti uhannut Yhdysvaltojen asemaa kehitysavun tarjoajana. Sen saama poliittinen huomio kuitenkin lisäsi kansainvälisen kehitysavun määrää huomattavasti. (Siitonen & Sitari 1990: 28.) Yhdysvallat jakoi 1950-luvun lopulla yhä puolet kaikesta julkisesta avusta. Kehitysapu keskittyi tekniseen apuun ja yhteistyöprojekteihin, sillä teknisten taitojen kehittäminen nähtiin katalysaattorina talouden kasvulle. (Riddell 2007: 26–27.)

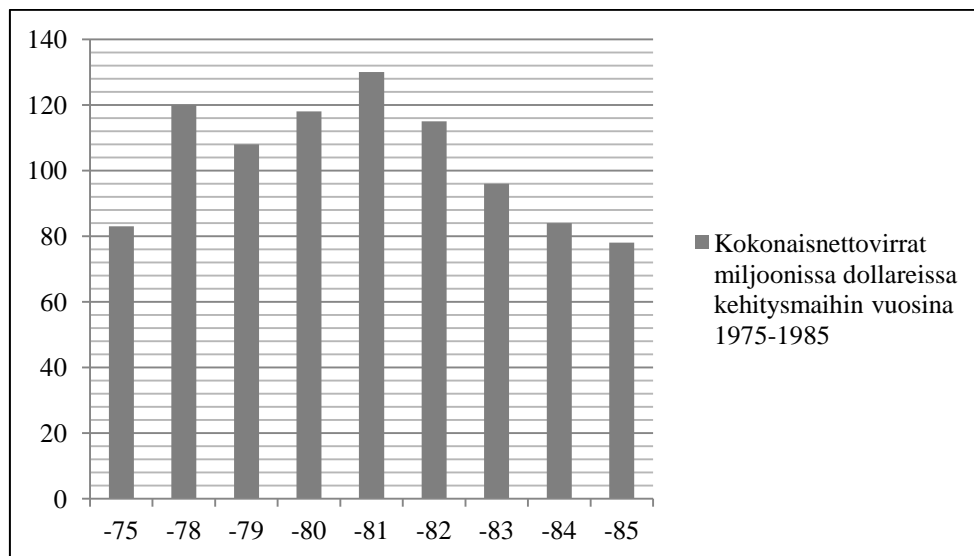
Virstanpylväs kehitysavulle oli monessa suhteessa 1960-luku. Ensimmäinen muutos oli Special United Nations Fund for Economic Development, SUNFEDin perustaminen. Vuosikymmenen lopulla SUNFED yhdistyi The Expanded Programme of Technical Assistance (EPTA) kanssa ja yhdessä ne muodostivat edelleen toiminnassa olevan YK:n kehitysohjelman UNDP:n. Toinen tärkeä tapahtuma 60-luvulla oli DAC:in synty. Se oli uusi, ei sotilaallinen liitto Euroopan suurvaltojen sekä Japanin ja Kanadan välillä. DAC:in jäsenmaihin alkoi pikkuhiljaa syntyä kehitysavun hallinnollisia toimijoita, ku-ten kehitysavusta vastaavia ministeriöitä. (Browne 1990: 21–22.)

Ensimmäisenä kehitysavun vuosikymmenenä on pidetty 1960-lukua. Painotus oli selke-ästi talouden kasvattamisessa ja teknisessä avustamisessa. Hyvin vähän kiinnitettiin huomiota kehityksen sosiaalisiin ja poliittisiin aspekteihin. Kehityksen sosiaalinen puoli alkoi kuitenkin saada painoarvoa 1960–1970-lukujen vaihteessa. (Siitonen 1997: 28.) Pitkään kasvanut kehitysavun määrän nousu pysähtyi kuitenkin 1970-luvulla. Muun muassa Yhdysvallat vähensi avun määrää lähinnä Vietnamin sodasta syntyneiden kulu-jen takia. (Riddell 2007: 29). Kehitysapuun vaikutti myös vuoden 1973 öljykriisi, jol-loin raakaöljyn tuotantomaat, eli useimmiten kehitysmaat, nostivat öljyn hintaa dollarin

kurssimuutosten takia. Tämä todisti sen, ettei etelän ja pohjoisen suhde ollut vain yksisuuntainen, vaan nämä kaksi ovat ennemminkin riippuvaisia toisistaan. (Siitonen & Sitari. 1990: 37).

Hämmästyttävää on, että vasta 70-luvulla köyhyyden ongelma on ensimmäisen kerran liitetty kehitysapuun. Vaikka maailma on ollut tietoinen köyhyydestä, sitä ei ollut analysoitu riittävästi niin, että siihen olisi ollut mahdollista pureutua. Esimerkiksi tiedossa ei ollut edes karkeaa arviota siitä, kuinka moni elää köyhyydessä. Köyhyyden käsitteen ilmentyessä kehitysavun pelikentälle ymmärrettiin, että pelkästään kasvun tukemisella ei pystytä vaikuttamaan riittävästi köyhyyteen. (Riddell 2007: 29–32.)

Vahva uskomus siitä, että rikkaiden velvollisuus on auttaa köyhempiä, pysyi hallitsevana 1970- ja 1980-lukujen vaihteessa. Samoihin aikoihin ehdotettiin myös ensimmäisen kerran siirtymistä kehitysavusta kehitysyhteistyöhön. Argumentointina oli, että näin maat nähtäisiin tasa-arvoisemmin. (Siitonen 1997: 28.) Öljykriisistä alkunsa saanut lama leimasi 1980-lukua, joka vähensi innokkuutta auttamiseen. Talouskriisi vaikutti kansainväliseen kehitysapuun negatiivisesti. Teemoiksi nousi kehitysmaiden kasvava velkaantuminen, pakolaisuus ja ympäristökatastrofit. Vuonna 1982 kehitysmaiden yhteenlaskettu ulkomainen velka oli 831 miljardia dollaria, viisi vuotta myöhemmin summa oli kaksinkertaistunut. Öljy- ja talouskriisi eivät kuitenkaan yksistään olleet synnyttäneet tätä ongelmaa. Kun Marshall-apu oli vielä lahjamoitoista, 1960-luvulta eteenpäin kehitysapu on muuttunut kokoajan enemmän lainaksi lahjan sijaan. Vuonna 1982 rahavirtojen suunta olikin kääntynyt niin, että kehitysmaista siirrettiin enemmän pääomaa teollisuusmaihin, eikä päinvastoin. (Siitonen & Sitari 1990: 37–42.) Kuviosta 1 on mahdollista havaita rahavirtojen muutos ennen öljykriisiä ja sen aikana.

Kuvio 1. Kokonaisnettovirrat kehitysmaihin vuosina 1975–1985 (Siitonen & Sitari 1990: 38).

Käsitys siitä, että kehitysmaat olisivat samat ominaisuudet omaava maaryhmä, alkoi rakoilla 1900-luvun lopulla. Jo 1970-luvulla alettiin hahmottaa, ettei kehitysmaita enää voinut kategorisoida yhtenäisenä kokonaisuutena. Tämä yhtenäisen kokonaisuuden käsitys ei enää toiminut, kun kehitysmaissa eri alueiden kehityksessä alkoi näkyä suuria eroja. Osa maista oli kehittynyt rikkaiksi öljyvaltioiksi, osa kategorisoitiin “äskettäin kehittyneiksi maiksi” ja osa taas oli jäänyt kehityksen ulkopuolelle lähes kokonaan. (Rist 2006: 153.) Sosialistisen maailman kaatuessa 1990-luvun alussa, kehitysmaakäsitteestä tuli yhä epäselvempi (Rist 2006: 177). Lännen ja idän vastakkainasettelun murruttua, osa maista ei enää tarvinnutkaan kehitysapua. 1990-luvun lama oli kova koetus kehitysavulle, ja ODA:n määrässä oli roima lasku. Ero edellisiin laskuihin oli se, ettei se enää noussut samoihin mittasuhteisiin, mitä se oli ennen lamaa. Toki määrärahat humanitaariseen apuun ovat kaksinkertaistuneet lukuisien luonnonkatastrofien ja kylmän sodan jälkeisten paikallisten konfliktien takia. (Riddell 2007: 39.)

Vuosituhanen vaihteessa kehitysapua käsiteltiin suurissa konferensseissa, joissa keskusteltiin kehityskysymyksistä ja -ongelmista. Nämä konferenssit noudattivat samaa kaavaa kuin kehitysavun historia. Ongelmia hahmoteltiin, korostettiin ratkaisuja ja annettiin lupauksia tuesta. Nämä konferenssit saivat kuitenkin osakseen kritiikkiä siitä,

että ne kaikki käsittelivät samoja ongelmia, mutta eivät antaneet koordinoitua kansainvälistä ohjeistusta. Ne olivat myös erittäin kalliita ja niiden organisointi oli hyvin aikaa vievää. 1990-luvulla koettiin väsymystä kehitysapua kohtaan, mutta vuosituhannen vaihteessa väsymys koski kehitysavun konferensseja. (Riddell 2007: 40–41.)

2.5. Kehitysyhteistyön ongelmat ja kritiikki

Kehitysyhteistyön hyödyt ovat aina olleet haastamisen ja kiistelyn kohteena (Riddell 2007: 1). Sitä pidetään muun muassa vain vanhan lahjonnan uutena muotona, josta hyödytään liittolaisuuden, sotilasliiton tai muiden palveluiden vaihtokauppana (White 1974: 198). Kehitysyhteistyö onkin täynnä sisäisiä ristiriitoja. Vaikka kehitysyhteistyötä pidetään moraalisenä velvollisuutena, luo se myös oivat puitteet raadolliselle oman edun tavoittelulle (Kontinen & Koponen 2011: 9). Suurimpiin lahjoittajamaihin ja heidän tukemien projektien kohdemaiden valintaan ovat aina vaikuttaneet maan poliittiset suhteet (Riddell 2014: 10). Kehitysyhteistyöhön käytetään suuria määriä resursseja, mutta tulokset ja vaikutukset ovat silti kiistanalaisia. Usein voi olla, että lopputuloksena on vain paljon puhetta ja papereita, mutta ei konkreettisia tuloksia. Oman edun tavoittelusta on myös Suomi yksi hyvä esimerkki. Niihin aikoihin kun Suomella on ollut enemmän varoja kehitysyhteistyöhön, on projekteissa käytetty suomalaisia resursseja, jotka siten ovat hyödyntäneet meidän elinkeinoelämäämme. Projekteja ei siis ole tehty vastaanottajamaan ehdoilla. (Kontinen & Koponen 2011: 9–11.)

Yksi kehitysyhteistyön ongelma on sen jakautuminen. Alle puolet ODA:sta jaetaan 65:een maailman köyhimpään maahan ja yli 10 prosenttia annetaan jopa sellaisiin maihin, jotka eivät enää edes täytä ODA:n kriteerejä. Riddellin (2007: 358) mukaan, jos ODA jaettaisiin tarpeen, eikä ulkopoliittisten suhteiden perusteella, ihmisiä olisi mahdollista nostaa pois köyhyydestä kolme kertaa enemmän. Toinen ongelma kehitysyhteistyössä on se, että kehitysyhteistyöprojekteissa määritellään usein kuinka paljon hankinnoista on tehtävä lahjoittajamaasta. Tämä nostaa kustannuksia, eikä lahjoittajamaan tuotteet usein sovi projektin kohdemaan olosuhteisiin. Kehitysyhteistyöhön varatut rahat myös vaihtelevat voimakkaasti muun muassa markkinoiden suhdanteiden mukaan.

Usein myös konfliktit saavat lahjoittajamaat vetäytymään, vaikka ne usein olisivat niitä hetkiä, jolloin kehitysyhteistyöllä voisi olla iso merkitys. (Riddell 2007: 358–359.)

Kehitysyhteistyön onnistumista on kuitenkin suhteellisen hankala mitata, sillä suurinta osaa projekteista ei edelleenkään arvioida kovin syvällisesti tai arviointi toteutetaan sisäisesti. Arvioinneissa mittarina toimii yleensä se, onko projekti onnistunut sen välittömissä tavoitteissa, kuten onko luvatut koulut ja tiet rakennettu ja lääkkeet toimitettu. Tuloksena on keskimäärin 75 prosentin onnistuminen. Nämä onnistumiset eivät kuitenkaan tarkoita pysyvää onnistumista. Lahjoittajamaan antamien tietojen mukaan keskimäärin 10–25 prosenttia projekteista epäonnistuu. Varsinkin tietyn tyyppisillä projekteilla on ollut vaikeuksia onnistua. Nämä projektit ovat yleensä liittyneet liikenteeseen tai maatalouteen. (Riddell 2014: 5.)

On kuitenkin hyvä mainita, että vaikka kehitysyhteistyö saa osakseen rajua kritiikkiä, voidaan ensimmäisen pidetty kehitysapu, Marshall-apu, katsoa hyvinkin onnistuneeksi. Toki tässä kohtaa on tärkeää ymmärtää ne olosuhteet, joissa Marshall-apua annettiin. Ensinnäkin sen onnistumiseen on analysoitu liittyvän neljä tekijää. Ensimmäinen tekijä oli se, että apua tuli rahallisesti suuria määriä. Toinen tekijä oli käsillä olevan tehtävän helppo määrittäminen. Eurooppa ei ollut alikehittynyt, ainoastaan vaurioitunut ja tavoitteena oli saada Euroopan teollisuus taas toimimaan. Kolmanneksi avunantajalla sekä -saajalla ei ollut keskenään poliittisia erimielisyyksiä. Vaikka Yhdysvaltojen tavoitteena oli estää kommunismin leviämistä, kaikki avunsaajavaltiot yhtyivät tähän. Neljänneksi Marshall-avun toimivuuteen vaikutti ratkaisevasti se, että molemmat osapuolet jakoivat saman kulttuurisen taustan. (White 1974: 200–201.) Nykyajan kehitysyhteistyössä nämä kriteerit on käytännössä mahdotonta täyttää, jolloin kehitysyhteistyön toteuttamisesta tulee monin tavoin monimutkaisempaa ja vaikeampaa.

Ongelmana nähdään myös kehitysyhteistyön tuloksellisuuden puute. Toiminta on hyvin pirstaleista, sillä väärinkäytökset kuten korruptio ovat hyvin yleisiä ja palveluiden ostoa monissa tapauksissa sidottu avunantaja maahan. Myös taloudelliset ehdot vaikuttavat kehitysyhteistyön vaikuttavuuteen. (Wistuba 2011). Kehitysyhteistyötä kritisoidaan usein siitä, että sovitun vastaisesti, pohjoisen kehitysyhteistyötoimijat sitovat projek-

teihinsa usein taloudellisia ja poliittisia ehtoja. Tämä loukkaa maan suvereeniutta päättää omat prioriteettinsa ja kehitysstrategiansa. (The Reality of Aid 2010: 13.) Ulkoasiainneuvos Matti Kääriäinen kertoo Aamulehdessä, että virallinen näkemys on kuitenkin se, että kehitysyhteistyö on kannattavaa. Muun muassa äärimmäinen köyhyys maailmassa on jopa puolittunut. Se pitää kyllä paikkansa Aasian ja Latinalaisen Amerikan kohdalla, mutta ei siellä, missä kehitysyhteistyötä harjoitetaan eniten, eli Afrikassa. Saharan eteläpuolisessa Afrikassa köyhyys on jopa lisääntynyt. Afrikka on myös ainoa manner, joka ei kykene ruokkimaan kansaansa. Tästä Kääriäinen syyttää länsimaita, jotka eivät ole yrittäneet opettaa paikallisille maanviljelystä, sillä Afrikka on ollut oiva kohde päästä länsimaisesta ylijäämätuotannosta eroon. (Miettunen 2015.)

Köyhyyttä vastaan pyritään taistelemaan monin keinoin. Muun muassa Maailmanpankin keskeisin tavoite on köyhyiden vähentäminen. Ohjelmaa on kuitenkin kritisoitu siitä, että sen toimet ovat suurimmaksi osaksi kohdistettu jo paremmin pärjääviin köyhiin. Ne 20 prosenttia maailman köyhimmistä ihmisistä, jotka kuolevat yhä esimerkiksi nälkään, eivät pääse osalliseksi näihin rahoihin. (Madeley 1991: 5.) Riddell (2014: 10) nostaa esille kysymyksen siitä, tulisiko kehitysyhteistyötä harjoittaa maailman köyhimpien maiden kanssa, vaiko niiden maiden, joissa elää suurin osa köyhistä ihmisistä. Tämä kysymys on tärkeä, sillä maat joissa elää yhä suurin osa köyhistä ihmisistä, on luokiteltu keskituloiseksi. Yli 80 prosenttia maailman köyhimmistä ihmisistä elää nykyään keskituloisissa maissa (Riddell 2014: 10).

Maailmanpankki vakuuttaa työskentelevänsä kaikista köyhimpien ihmisten eteen, mutta tästä ei ole löydettävissä todisteita. Maailmanpankin katsotaan puhuvan rahoitusalan kieltä, eikä se niinkään ymmärrä köyhiä tai köyhyyttä. (Madeley 1991: 6.) Joissain tapauksissa ODA:n on katsottu jopa vahingoittavan köyhiä. Esimerkiksi projektit, joiden tarkoituksena on ollut parantaa naisten asemaa heidän ollessa usein miehiä köyhempiä, ovatkin lopulta hyödyntäneet juurikin miehiä, eikä naisia. Esimerkiksi Gambiassa toteutettiin projekti, jonka tarkoituksena oli mahdollistaa naisten riisin viljeleminen heidän omalla maallaan. Gambiassa nainen ei kuitenkaan voi omistaa maata, eikä tätä ongelmaa ratkottu ennen projektin alkamista. Loppujen lopuksi naisille lahjoitetut maat siirtyivät miesten omistukseen ja rikastutti heitä. (Madeley 1991: 9.)

Lahjoittajamaan näkökulmasta yksi epäonnistumisen suurimmista tekijöistä syntyy silloin, kun kehitysyhteistyöllä ajetaan takaa kaupallisia tai poliittisia asioita, eikä keskitytä itse kehitykseen. Toinen ongelma on se, ettei omista virheistä opita. Kehitysyhteistyötoimijat ovat surkeita oppimaan omista virheistään, ja vielä huonompia oppimaan toisten virheistä, sillä usein tiedonkulku on varsin heikkoa. Lopputulos on se, että virheitä toistetaan loputtomasti. (Cassen 1994: 225.) Kehitysyhteistyöprojekteihin vaikuttaa myös se, että edellisen projektin vaikutukset ovat kunnolla arvioitavissa vasta 15 vuoden kuluttua, mutta tällöin toiminta- ja menettelytavat ovat jo muuttuneet, eikä tuloksia voida käyttää enää nykypäivän projekteissa (Cassen 1994: 234–235).

Tiedonkulun ongelma paisuu, kun kehitysyhteistyötoimijoiden määrä vain kasvaa. Kehitysyhteistyön antamisesta on kiinnostunut yhä useampi maa, ja nykyisistäkin maista ilmaantuu koko ajan uusia kansalaisjärjestöjä sekä muita toimijoita, jotka luovat yhä monimutkaisemman kehitysyhteistyön verkoston. Tämä luo myös vaatimuksia vastaanottajamaalle. Yksittäisten lahjoittajien lahjoittama apu ei useinkaan ole harmoniassa muiden toimijoiden kanssa, eikä sitä ole integroitu vastaanottajamaan suunnitelmiin ja prioriteetteihin, mikä luo tehottomuutta. EU:n tilaaman raportin mukaan, tehottomuus lisää kehitysyhteistyön kustannuksia kahdesta viiteen miljardia euroa, eikä tähän ole vielä edes laskettu vastaanottajamaalle syntyviä kustannuksia. (Riddell 2014: 11.)

Wistuban (2011) mukaan kehitysyhteistyötä olisi mahdollista tehostaa lisäämällä avunsaajamaan ihmisten vaikutusmahdollisuuksia suunnitella ja toteuttaa omia kehitystoimenpiteitä. Myös Madeley (1991: 123–124) on jotakuinkin tätä mieltä. Hän muistuttaa, että köyhät, kouluja käymättömät ihmiset eivät automaattisesti ole tyhmiä. Köyhien ihmisten on tärkeää löytää voimansa, ja nähdä vilaus toivosta parempaan elämään. Kun ihmisiltä puuttuu tunne siitä, että heillä on mahdollisuus muuttaa elämäänsä, myös heidän mielenkiintonsa sen tekemiseen vähenee. Jos kehitysyhteistyö voi auttaa heitä löytämään taas voimansa, voi se saada aikaan merkittäviä lopputuloksia. (Madeley 1991: 123–124.)

3. SOUTH-SOUTH COOPERATION-SSC

3.1. Määritelmä

YK:n mukaan SSC:n voi määrittää seuraavasti: prosessi, jossa kaksi tai useampi kehittyvää valtiota tavoittelee joko yksilöllisiä, ja/tai yhteisiä kansallisia kehitystavoitteita tiedon, taidon, resurssien tai teknisen avun vaihtokaupalla. Tämä voi tapahtua alueellisten tai alueiden välisten toimien kautta, joihin saattaa kuulua valtioita, alueellisia organisaatioita, kansalaisjärjestöjä, yliopistoja tai yksityisen sektorin toimijoita. (United Nations 2012: 5.) Hallitsevan kehityskeskustelun mukaan pohjoisella on hallussaan pääomaresursseja sekä teknistä taitoa, jotka etelältä puuttuvat. Tämän puutteen katsotaan yleensä olevan etelän alikehitystä selittävä tekijä. (The Reality of Aid 2010: 1.) SSC ei ole pohjois-etelä akselin kehitysyhteistyön korvike vaan pikemminkin sen täydennys (United Nations 2012: 5). Zhou (2010: 3) näkee jopa, että nämä kaksi toimintamuotoa voivat hyvin oppia toisiltaan yhteistyöstä, osallistamisesta sekä innovaatioista.

Maailmassa on tapahtunut merkittäviä muutoksia eteläisten valtioiden välisten kehitysyhteistyökanavien näkyvyydessä ja vaikutusvallassa. Vaikka SSC ei ole uusi asia, viimeisen vuosikymmenen aikana sen määrä, monimuotoisuus, merkitys ja näkyvyys ovat kasvaneet. (Cesarino 2012: 510.) Kehittyvien valtioiden maailmantalouden osuuden kasvaessa on SSC alkanut saamaan yhä enemmän huomiota. Niin kutsutut BRIC-taloudet Brasilia, Venäjä, Intia ja Kiina käsittävät 25 prosenttia maailman bruttokansantuotteesta ja 40 prosenttia maailman väestöstä. Maailmantalouden lamasta huolimatta, SSC:n määrä on ollut vahvassa nousussa. Globaalit haasteet, kuten energia- ja ruokakriisi, ilmastonmuutos ja epidemiat ovat ajaneet eteläisiä valtioita tiivistämään kumppanuussuhteitaan. Edellä mainitut haasteet ovat painostaneet kehittyviä valtioita löytämään tukea toistensa keskuudesta. (The Reality of Aid 2010: 1.)

Valtioilla on SSC:ssä iso rooli, mutta siihen osallistuu aktiivisesti myös julkisen ja yksityisen sektorin toimijoita, kansalaisjärjestöjä ja yksilöitä (United Nations Office for South-South Cooperation 2017). YK:n mielestä SSC:tä ei voi kuitenkaan pitää julkisena kehitysyhteistyönä, eli ODA:na, vaan tasa-arvoisten toimijoiden kumppanuutena, joka

perustuu enemmänkin solidaarisuuteen (United Nations 2012: 4). Lähestymistavan ja toimintatapojen erilaisuuden takia SSC:tä ei voikaan suoraan verrata perinteiseen kehitysyhteistyöhön, joksi YK ja OECD sitä kutsuvat. SSC ei ole yhtä helposti määriteltävissä kuin perinteinen kehitysyhteistyö, mutta kiinnostus määritelmän muodostamista kohtaan on noussut tutkijoiden ja poliittisten päättäjien keskuudessa (Zhou 2010: 2.) Käytännössä eteläisten valtioiden kahdenvälinen kehitysyhteistyö on joko projektilainoja tai -lahjoituksia. Toisin kuin pohjoiset valtiot, etelä ei tarjoa merkittäviä määriä budjettitukea. Monet etelän valtiot ovat antaneet erittäin köyhille maille velkahelpotuksia. Kehitysyhteistyönä annetaan myös teknistä apua, eli osaamisen ja teknologian viemistä. (ECOSOC 2008: 12–14.)

Ymmärtääkseen mitä SSC on, ja millaisia sen toimintatavat ovat, tulee tietää ketkä SSC:tä jakavat. (de Renzio & Seifert 2014: 1864). Siirtomaiden itsenäistymisen aalto antoi aiheita perustaa yhteistyösuhteita eteläisten maiden välillä. Nämä olivat lähinnä aika vaatimattomia terveyden ja opetuksen kehitysprojekteja. Joidenkin maiden toimet olivat kuitenkin merkittäviä. Esimerkiksi Kuwait Fund for Arab Economic Development perustettiin vuonna 1961 ja se antoi tukea arabimaille sekä muille kehittyville valtiolle. Intia oli toinen valtio, jolla oli iso rooli SSC:n alkutaipaleella. (Chaturvedi 2012: 21–22.) Entinen DAC:in puheenjohtaja Richard Manning jakaa aktiivisen SSC-toiminnan omaavat maat neljään kategoriaan. Maat, jotka kuuluvat OECD:hen, mutta eivät ole DAC:in jäseniä (esim. Turkki, Etelä-Korea, Meksiko, Unkari ja Puola), maat, jotka ovat EU:n uusia jäseniä, mutta eivät kuulu OECD:hen (Bulgaria ja Romania), Lähi-idän arabimaat ja niiden perustamat kehitysyhteistyörahasot sekä viimeisenä maat, jotka eivät kuulu mihinkään edellisistä. (de Renzio & Seifert 2014: 1864.)

Kehitysyhteistyön toimikenttä muuttuu nopeasti. Kehittyvistä maista ja nousevista talouksista on tullut avaintoimijoita, ei pelkästään kaupassa ja investoinneissa, vaan myös alueellisessa kehittämisessä. Ne ovat keränneet rikkaita, innovatiivisia sekä monipuolisia kehityskäytäntöjä, ja tukevat aktiivisesti toisiaan löytämään käytännöllisiä ja olennaisia toimenpideratkaisuja. Kehittyvät maat ovat myös esimerkillisesti olleet johtamassa yhteisten agendojen ja toimien rakentamista osoittaen monia ongelmia, jotka koske-

vat ihmisiä maa- ja aluerajoista riippumatta. Monille kehittyville maille tämä on merkittävä resurssikanava, joka tarjoaa yhteistyötä erilaisilla ehdoilla. (UNDP 2017.)

SSC pitää sisällään geopoliittisia intressejä, aivan niin kuin perinteinen kehitysyhteistyökin. Monet eteläiset kehitysyhteistyötoimijat priorisoivat apunsa naapurimaille kehitysyhteistyöohjelmissaan. Tämä saattaa johtua kulttuurisesta ja historiallisesta sukulaisuudesta, jonka nähdään tekevän projekteista tehokkaampia, aivan niin kuin Marshallavussa. Se voi myös olla tapa edistää paikallista vakautta ja turvallisuutta, samalla parantaen maan mainetta ja vaikutusvaltaisuutta alueella. Esimerkiksi puolet Saudi-Arabian kehitysyhteistyövaroista menee toisiin arabimaihin, joiden väestö on pääsääntöisesti muslimeita. Maoistisella kaudella, noin vuosina 1950–1970, Kiinan kehitysyhteistyö keskittyi kolonisaation jälkeisiin maihin, tarkoituksena varmistaa Kiinan johtajuus kolmannessa maailmassa. (The Reality of Aid 2010: 11.)

SSC:n hyvinä puolina kehittyvät valtiot saavat enemmän päätösvaltaa heitä koskevissa asioissa, sekä käyttöönsä tietoa ja kokemusta vastaavissa tilanteissa olleilta valtioilta. SSC luo uusia vaihtoehtoisia keskustelukanavia kehittyvien valtioiden keskuudessa, ja vahvistaa heidän taloudellista integraatiota. Se edistää taloudellista, tieteellistä ja teknologista omavaraisuutta. SSC tuo usein myös mukanaan olosuhteisiin paremmin soveltuvia tekniikoita, toimintatapoja ja tuotteita. (United Nations Office for South-South Cooperation 2017.) Kehittyvien maiden välisen kehitysyhteistyön hyötyjä ovat myös maantieteellinen ja kulttuurillinen läheisyys, mikä voi helpottaa neuvotteluita ja yhteistyötä. Toiset kehittyvät valtiot eivät myöskään ole usein yhtä herkkiä erilaisille maan sisäisille konflikteille tai vaikealle poliittisille ympäristöille. Pankit ovat tottuneet vaikeisiin ympäristöihin, ja ovat siksi valmiimpia ottamaan riskejä kuin länsimaat. (German Development Institute 2007: 2.)

YK (United Nations 2012: 6) on asettanut viisi tavoitetta, joihin SSC-toiminnan tulisi pyrkiä:

1. Tukea kansallisia ja alueellisia kehitys pyrkimyksiä.
2. Vahvistaa institutionaalisia ja teknisiä valmiuksia.

3. Kehittää kokemuksen ja tietotaidon vaihtoa kehittyvien valtioiden välillä.
4. Vastata tiettyihin kehityshaasteisiin kehittyvissä valtioissa.
5. Lisätä kansainvälisen yhteistyön vaikuttavuutta.

YK:n organisaatiot voivat auttaa näiden tavoitteiden toteutumista edistämällä ymmärrystä SSC:n hyödyistä, sekä tunnistamalla ja hyödyntämällä toimivia suunnitteluprosesseja ja toimintatapoja globaalilla, alueellisella ja valtiollisella tasolla (United Nations 2012: 6). De Renzio ja Seifert (2014: 1872) huomauttavat kuitenkin, että vaikka kiinnostus SSC:tä kohtaan on noussut, ei ole helppoa määrittää mitä SSC tarkalleen tarkoittaa, mitä toimia käsitteen alle voidaan sisällyttää ja keitä voidaan katsoa kuuluvaksi SSC-toimijoiksi.

Vaikka monien kehitysyhteistyötä harjoittavien eteläisten valtioiden kansa elää alle köyhyysrajan, ovat nämä valtiot silti valmiita antamaan panoksensa toisille kehittyville valtioille. (Chaturvedi 2012: 21–22). Tämä johtuu usein siitä, että nämä maat ovat halukkaita lisäämään kansainvälistä toimintaansa ja parantamaan vaikutusvaltaansa (de Renzio & Seifert 2014: 1864). Näistä monet maat toivovat nykypäivänä käytettävän mieluummin termiä kehityskumppani kuin lahjoittajamaa, jonka nähdään linkittyvän vahvasti kolonisaatioon (Chaturvedi 2012: 21–22).

3.2. Historia

SSC-termi ilmaantui 1950-luvun vaihteessa siirtomaavallan alla olleiden maiden kamppaillessa todellisesta itsenäisyydestä ja riippuvuussuhteen katkaisemisesta (The Reality of Aid 2010: 2). Ensimmäisen kerran ajatus kehittyvien maiden yhteistyöstä syntyi vuonna 1947 juuri itsenäistyneen Intian järjestämässä Aasian alueen suhteiden konferenssissa. Konferenssiin osallistui 27 maata, joista moni oli vielä siirtomaavallan alla. (Chaturvedi 2012: 16.) Mutta vuonna 1955 pidetty Badung-konferenssi on ollut yksi SSC:n alun kulmakivistä. Se toi yhteen 29 maata Aasiasta ja Afrikasta edistääkseen taloudellista ja kulttuurista yhteistyötä Aasian ja Afrikka välillä, yhteisten etujen ja toisten maiden suvereniteetin kunnioituksen pohjalta. (The Reality of Aid 2010: 2.)

Konferenssin tarkoituksena oli lisätä yhteistyötä kehittyvien valtioiden välillä, koordinoita näiden valtioiden intressejä, ja sitä kautta vahvistaa asemaansa teollisuusmaihin nähden (de Renzio & Seifert 2014: 1862). Badung-konferenssissa määriteltiin viisi periaatetta, joiden piti turvata rauhallinen yhteiselo. Ensimmäisenä oli molemminpuolinen kunnioitus maan alueen koskemattomuuteen, toisena kielto hyökätä toisen valtion alueelle, kolmantena kielto puuttua toisten maiden sisäisiin suhteisiin, neljäntenä tasapuolisuuden ja yhteisen hyödyn tavoittelu ja viimeisenä pyrkimys rauhanomaisen rinnakkaiselon edistämiseen (Quadir 2013: 325.) Eteläisillä valtioilla on oma kokemuksensa kolonisaatiosta, minkä takia he ovat niin haluttomia puuttumaan toisen maan sisäisiin asioihin (Walz & Ramachandran 2011: 17). SSC:n synnyn taustat ovat myös hyvin erilaiset kuin vanhoilla siirtomaavalloilla, jotka tunsivat auttamisen velvollisuutenaan. SSC perustuu ennemminkin toiveeseen yhteisestä kehityksestä. (Walz & Ramachandran 2011: 3.)

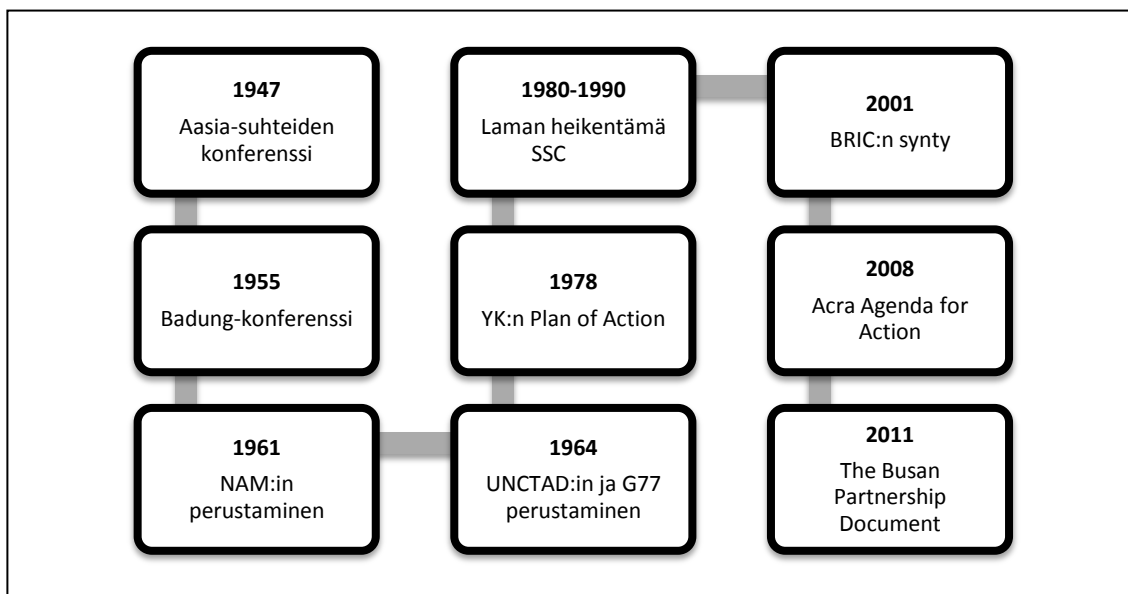
Eteläisten valtioiden yhteistyö institutionalisoitiin Bagdadin konferenssissa 1961 (Chaturvedi 2012: 16). Monet kehittyvät maat pelkäsivät joutuvansa keskellä kylmää sotaa, ja perustivat konferenssissa Non-Aligned Movementin (NAM). Sen pyrkimyksenä oli välttää puolen valitseminen sodassa. Monissa tapauksissa NAM:in jäsenyys nähtiin entisten siirtomaavallan alaisten maiden taisteluna suurempaan taloudelliseen ja poliittiseen itsenäisyyteen. Vuonna 1964 perustettiin UNCTAD, YK:n kauppaja- kehityskonferenssi. (de Renzio & Seifert 2014: 1862.) Sekä NAM:in ja UNCTAD:in perustamisen taustalla oli selkeä osoitus etelän esilletulosta. Vuonna 1971 nämä järjestöt saivat pitkällisten neuvottelujen lopputuloksena toteutetuksi yhden tärkeän tavoitteen; kehittyvien maiden vienti sai erilaisen kohtelun markkinoille pääsyn helpottamiseksi. Pohjimmainen tarkoitus oli korjata maailmantalouden epätasapaino. (Chaturvedi 2012: 17.) UNCTAD:in perustaminen nähtiin seuraavana askeleena SSC:n institutionalisoinnissa, joka puolestaan mahdollisti Group 77 (G77) synnyn (de Renzio & Seifert 2014: 1862.) G77 koostui alun perin 77 kehittyvästä valtiosta, mutta nykyään ryhmään kuuluu yli 130 valtiota. Alkuperäinen nimi on kuitenkin säästetty historiallisista syistä. G77 idea oli mahdollistaa eteläisten valtioiden yhteisten taloudellisten kiinnostuksen kohteiden artikulointi ja edistäminen YK:n systeemien sisällä. (Chaturvedi 2012: 17.)

Ensimmäinen oikea yritys tunnistaa ja virallistaa SSC ja sen tärkeys, tapahtui vuonna 1978 Buenos Airesissa, kun YK:n kehittyvien valtioiden yhteistyön yksikkö hyväksyi BAPA:n eli Plan of Actionin. Sen tarkoituksena oli edistää, koordinoita ja tukea SSC-toimintaa YK-toimielinten sisällä. Näistä monista aloitteista huolimatta SSC koki monia vastoinkäymisiä. Sen useat manifestit pitivät sisällään rajallisen määrän valtioita, joilla oli hyvin heterogeeniset tavoitteet ja heikot taloudet. Tämä esti vahvojen siteiden muodostumisen taloudellisen ja poliittisen yhteistyön saralla, ja rajoitti SSC:n mahdollisuuksia muutoksen luojana ja edistäjänä. (de Renzio & Seifert 2014: 1862.)

SSC-toiminta kasvoi ja laajeni merkittävästi 1970-luvulla. Tämä ei kuitenkaan estänyt seuraavien kahden vuosikymmenen talouslammasta vaikuttamasta SSC:hen ja monet projektit olivatkin lopetusuhan alla. (Chaturvedi 2012: 17.) 1980-luvulla eteläisten valtioiden tarjoaman kehitysyhteistyön radikaali vähentyminen johtui monien valtioiden kärkeästä massiivisesta velkaantumisesta ja inflaatiosta. Käytännössä velkaantuminen pakotti monet maat kääntämään katseensa sisäisiin asioihin. Tästä johtuen 1990-luvulla OECD-maiden tarjoama kehitysyhteistyön osuus kaikesta kehitysyhteistyöstä pääsi nousemaan jopa 95 prosenttiin. (Walz & Ramachandran 2011: 4–5.) Muutos parempaan alkoi vasta vuosituhannen vaihteessa, kun eräs Goldman Sachs-pankin ekonomi loi pienen ryhmittymän isoista kehittyvistä valtioista, ja BRIC sai syntynsä. Tämä ryhmä kasvoi nopeasti sekä taloudellisesti että poliittisesti tärkeäksi. Sen jäsenet aloittivat vaikuttavan laajentamisen kehitysyhteistyöohjelmissaan. Vaikka SSC:n volyymi oli aikaisemmilla vuosikymmenillä ollut rajallista, sen tärkeys ja vaikutusvalta on kasvanut merkittävästi. (de Renzio & Seifert 2014: 1862.)

SSC:n asemaa ei saatu vielä 2000-luvun alussakaan vakiinnutettua. Vuonna 2005 DAC:n julkaisema Pariisin julistus kehitysyhteistyön tuloksellisuudesta ei mainitse SSC:tä ollenkaan. Mutta vuoden 2008 Acra Agenda for Action, joka nähdään Pariisin julistuksen jatkona, tunnistaa SSC:n arvokkaaksi täydennykseksi pohjois-etelä kehitysyhteistyöhön ja rohkaisee SSC-toimijoita menettelemään Pariisin julistuksen periaatteiden mukaan. Merkittävä muutos tapahtui kuitenkin vuonna 2011 Etelä-Koreassa, jossa päivitettiin Pariisin julistusta. Tuolla aikaansaatu julistus on nimeltään The Busan Partnership Document, ja se antaa vihdoinkin täyden oikeutuksen SSC:lle kehitysyhteistyötoi-

mijana. (de Renzio & Seifert 2014: 1863.) Kuvio 2 esittää SSC:n historian kokonaisuudessaan.

Kuvio 2. South-South Cooperationin historia.

SSC on kulkenut pitkän matkan saavuttaakseen kansainvälistä tunnustusta ja oikeutusta kehitysyhteistyön tärkeänä osana. SSC-termin käytön ero Pariisin julistuksessa ja muutamaa vuotta vanhemmassa Busanin Partnership Documentissa, kertoo tästä muutoksesta. SSC:n seuraava askel ei ole yhtä selkeää. Yhteinen agenda saattaa kuitenkin olla syntymässä. Vuonna 2013 Intiassa järjestetyssä konferenssissa käsiteltiin yhteisiä ongelmia, kuten juuri systemaattisen datan puuttumista ja arvioinnin vahvistamisen tärkeyttä vertaisoppimisen edistämiseksi. Tärkeänä nähtiin myös instituutioiden rakentaminen, kansallisten kehitysyhteistyötoimijoiden vahvistaminen, kommunikaation parantaminen ja uskottavan sekä laajan foorumin rakentaminen, jossa SSC-toimijat voisivat koordinoita strategioita, menettelytapoja sekä toimintoja. (de Renzio & Seifert 2014: 1869–1870.)

Perinteisellä pohjoisen ja etelän välisellä kehitysyhteistyöllä on siis pitkät perinteet, jonka myötä sille on muotoutunut tietynlaisia normeja, joiden tarkoituksena on parantaa toiminnan tehokkuutta. SSC:n erityisten ominaisuuksien johdosta nämä normit eivät kaikki ole yhteensopivia pohjois-etelä akselin kehitysyhteistyön kanssa. Siksi nouseville

valtioille on annettava aikaa ja tilaa kehittyä Tämä vaatii myös OECD:ltä avointa mieltä antaakseen tämän prosessin tapahtua. (Zhou 2010: 2–3.)

3.3. SSC tilastojen valossa

Yksi suurin haaste ei-DAC maiden kehitysyhteistyötä tutkiessa on avun suuruuden arviointi. Vaikka maa antaisikin OECD:lle tarvittavan datan, se ei ole täysin verrattavissa DAC-maiden antamaan dataan. OECD ja DAC ovat määrittäneet hyväksytyt kehitysyhteistyön kriteerit niin tiukalle, ettei SSC:n laaja skaala toimintoja mahdu niihin. Monet maat eivät myöskään ole määrittäneet itse, mitä he lukevat SSC:ksi, joten tiedot ovat suhteellisen epämääräisiä. (Walz & Ramachandran 2011: 5–6.) Monetkaan SSC-maat eivät raportoi kehitysyhteistyölukujaan DAC:in standardien mukaan, mikä aiheuttaa sen, etteivät ne ole täysin verrannollisia pohjoisen kehitysyhteistyölukujen kanssa (Walz & Ramachandran 2011: 1). Saudi-Arabia, Kuwait, Yhdistyneet Arabiemiirikunnat, Taiwan ja Thaimaa raportoivat kehitysyhteistyöhön käyttämänsä varat DAC:ille. Brasilia, Kiina, Intia ja Etelä-Afrikka taas puolestaan eivät. (CSO Partnership for Development Effectiveness 2014: 12). Taulukosta 1 on mahdollista nähdä, kuinka suuresti arviot eteläisten valtioiden antamasta avusta vaihtelevat.

Yleinen arvio ei-DAC maiden lahjoituksista vaihtelee 11 miljardista yli 40 miljardiin, mikä tarkoittaa sen olevan noin 8–31 prosenttia maailmanlaajuisesta ODA:sta. Tämä on havaittavissa myös taulukossa 1. Jos ylempää arviota on uskominen, Kiina, Brasilia ja Saudi-Arabia antavat enemmän kehitysyhteistyöapua kuin puolet DAC-maista yhteensä. Neljä ei-DAC maata ovat päässeet myös YK:n asettamaan 0,7 tavoitteeseen, johon suurin osa DAC-maistakaan ei yllä. Alemmat arviot SCC:n koosta eivät ole yhtä dramaattisia, mutta silti merkittäviä. Kiinan arvioitu apu vaihtelee 1,5 miljardista 25 miljardiin dollariin. Jos 25 miljardia dollaria pitää paikkansa, Kiina on toiseksi suurin kehitysyhteistyömaa Yhdysvaltojen jälkeen. (Walz & Ramachandran 2011: 1.)

Taulukko 1. Eteläisten valtioiden antama ja saama apu ja niiden osuus maan BKT:sta (Walz & Ramachandran 2011: 7).

	Maan antama apu				Maan saama apu	
	US\$ (Milj.)		%osuus BKT:sta		US\$ (Milj.)	%osuus BKT:sta
Maa	Alhaisin arvio	Korkein arvio	Alhaisin arvio	Korkein arvio		
Brasilia	356	4000	0,03	0,30	338	0,03
Kiina	1500	25098	0,04	0,71	1132	0,03
Intia	488	2171	0,04	0,16	2502	0,18
Etelä-Afrikka	109	475	0,04	0,17	1075	0,39
Venezuela	1166	2500	0,51	1,09	67	0,03
Turkki	707		0,12		1362	0,22
Venäjä	785		0,07		-	-
Saudi-Arabia	3134		0,82		-	-
Kuwait	221		0,14		-	-
Arabiemiraatit	834		0,8		-	-
Ei-DAC EU maat	1140		-		-	-
Muut	636		-		-	-
Yhteensä	11076	40994	-		-	-

Kaikista ei-DAC maista eniten kiinnostusta päättäjissä ja tutkijoissa herättää juurikin Kiinan rooli kehitysyhteistyössä. Kiinan kehitysyhteistyöohjelmat ovat kasvaneet kovaa vauhtia. Vuonna 2002 ohjelmien yhteissumman arvioitiin olevan miljardin luokkaa, ja kaksi vuotta myöhemmin, vuonna 2004, summa oli noussut jo 10 miljardiin dollariin. Vuonna 2007 summan on arvioitu kasvaneen huimaan 25 miljardiin dollariin. Koska Kiina ei julkaise tilastoja virallisesta kehitysyhteistyöstään, on hankala arvioida kuinka paljon kehitysyhteistyötä todellisuudessa on. Arvioiden mukaan Kiinan kehitysyhteistyö pitää sisällään lainoja 10 miljardilla dollarilla. Yksi syy miksi lukuja ei julkaista on se, ettei Kiinalla ole tarpeeksi kapasiteettia valvoa kaikkia kehitysyhteistyöohjelmiaan, joita eri ministeriöt johtavat. (Quadir 2013: 322–329.)

3.4. SSC:n ongelmat

Kehitysyhteistyön harmonisen ja tehokkaan hallinnoinnin mahdollistaminen on kasvava välttämättömyys eteläisille suurille lahjoittajille, kuten Brasilialle, Intialle, Kiinalle ja Etelä-Afrikalle. Etelän lahjoittajien roolin kasvaessa globaalissa kehitysyhteistyössä, tulevat ne kohtaamaan kompleksisen haasteen kehitysyhteistyön systemaattisessa koordinoinnissa, hallinnassa, seurannassa ja arvioinnissa. Sen sijaan, että SSC-toimijat loisivat kattavampia ja luotettavampia kehitysinstituutioita ja -rakenteita, he turvautuvat mieluummin erilaisiin ad hoc -mekanismeihin, jotka ovat luotu kohdistumaan pelkääntään välittömiin tarpeisiin. Vaikka edistys on hyvin hidasta, lähes kaikki lahjoittajamaat, paitsi Kiina, ovat tunnistaneeet perustavanlaatuisen muutoksen tarpeen kehitysyhteistyön jakelussa ja hallinnoinnissa. (Quadir 2013: 328.)

DAC-maat ovat huolissaan siitä, että eteläiset lahjoittajat saattavat tukea “roistovaltioita”, jotka eivät muun muassa kunnioita kansainvälisiä lakeja tai ihmisoikeuksia, ja pyrkivät saamaan käsiinsä joukkotuhuoseita (Walz & Ramachandran 2011: 1–3). Roistovaltioina (rogue state) pidetään sellaisia maita, jotka rikkovat kansainvälisiä lakeja, ja uhkaavat muiden maiden turvallisuutta (Oxford Dictionaries 2017). DAC-maat pelkäävät myös velkaantumisasteen nousua, ympäristönsuojelun sivuuttamista, pyrkimystä päästä pelkääntään käsiksi maan resursseihin, ja jo saavutetun kehityksen heikentämistä. Koska tietoa on niin huonosti saatavilla, on vielä paljon asioita, joita emme eteläisten lahjoittajien toiminnasta tiedä. Koska nämä maat raportoivat antamastaan kehitysyhteistyöstä eri periaatteiden mukaan, tietojen ja raportoinnin läpinäkyvyys on todellinen haaste. Me emme voi olettaa parantavamme kansainvälistä yhteistyötä, jos me emme ymmärrä kuinka paljon ja mihin rahaa käytetään. (Walz & Ramachandran 2011: 1–3.) Saatavilla olevan kattavan tiedon puute on SSC:ssä yksi suurimmista ongelmista (The Reality of Aid 2010: 15; The Task Team on South-South Cooperation 2010: 19; Chaturvedi 2012: 28).

Todisteet menneisyydestä osoittavat, että eteläiset lahjoittajat eivät aina omaa yhteistä visiota kehityksestä. Heidän kehitysyhteistyöprojektit eivät läheskään aina ota huomioon projektien vaikutusta sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen, ympäristön kestävyYTEEN,

demokratiaan sekä ihmisoikeuksiin. Eteläiset lahjoittajat painottavat myös toimintaansa erilaisiin ongelmiin ja teemoihin, jotka eivät välttämättä sisälly kehitysyhteistyön alku-
peräiseen luonteeseen. (Quadir 2013: 324.) SSC-toimijoilta kysyttäessä 63 prosenttia onkin sitä mieltä, että kaupan edistäminen on tärkeämpi tavoite kuin globaalien kehitys-
tavoitteiden saavuttaminen (Chaturvedi 2012: 31). Kehitysyhteistyön tarjoaminen täysin
välittämättä ihmisoikeuksista sekä sosiaalisista ja ympäristöllisistä vaikutuksista näh-
dään huonon hallinnon tukemisena tai hyväksymisenä. Usein tarkoituksena onkin päästä
käsiksi maan resursseihin ja markkinoihin. (The Reality of Aid 2010: 14.)

Toisin kuin DAC:in projektit, suurin osa SSC-projekteista on infrastruktuurihankkeita,
joita Cassen (1994) pitää nimenomaan pitää herkkänä epäonnistumiselle (The Reality of
Aid 2010: 15). Eteläisten lahjoittajien avusta 50 prosenttia menee kuljetus-, kommuni-
kaatio- ja energiainfrastruktuurin rakentamiseen (ECOSOC 2008: 26). Investoinnit inf-
rastruktuuriin voivat mahdollistaa välittömiä tuloja vastaanottajamaalle lisääntyneen
tuotannon, kaupan ja viennin kautta. Mutta kritikoita huolestaa se, että mitä tapahtuu
kun raakamateriaalit on kulutettu loppuun? Toisin sanoen, jos SSC tai muutkaan kehi-
tysyhteistyön muodot eivät huomioi toimissaan paikallisten kehitysstrategiaa tukemalla
esimerkiksi paikallisten omistamia yrityksiä, kaikki kehitysyhteistyöllä saavutetut ly-
hytaikaiset taloudelliset edut valuvat hukkaan. Näillä toimilla saattaa olla jopa kielteisiä
vaikutuksia pitkällä aikavälillä, sillä ihmiset saattavat köyhtyä ja velkaantua yhä enem-
män ja kehitysyhteistyön loppuessa heille jää vain riistetty resurssilähde. SSC:n kehi-
tysyhteistyöprojektit ovat myös epäonnistuneet luomaan työllistymismahdollisuuksia
paikallisille. (The Reality of Aid 2010: 16.)

SSC:llä voisi siis sanoa olevan jonkin verran rajoitteita. Osa voidaan mahdollisesti kor-
jata institutionaalisilla järjestelyillä tai menettelytapojen muutoksilla. Suuria rajoitteita
nousee kuitenkin myös SSC:n historiasta. Vaikka usein SSC:n teemoina pidetään jaka-
mista ja solidaarisuutta, jossain kohtaa keskeiseksi tulee välttämättä myös reaalipolitiik-
ka, jossa arvot ja periaatteet jäävät hyödyn tavoittelun taustalle. (Chaturvedi 2012: 30.)

4. KIINAN KEHITYSYHTEISTYÖN AIHEUTTAMAT ONGELMAT AFRIKASSA

Kiinan kehitysyhteistyö on saanut alkunsa 1950-luvulla, kun se jakoi tilapäistä pika-apua Pohjois-Koreaan, johon toimitettiin viljaa, lääkkeitä ja puuvillaa (Walz & Ramachandran 2011: 4). Kiinan suhteet Afrikkaan alkoivat vuonna 1956, kun Kiina solmi viralliset suhteet Egyptin kanssa. Tämä oli ensimmäinen Afrikan maa, jonka kanssa Kiina on solminut diplomaattiset suhteet. (Alden 2007: 9.) Kiina on tarjonnut kehitysapuaan Afrikan maihin siis jo yli 50 vuotta. Yksi ensimmäisistä isoista hankkeista oli rautatien rakentaminen Tansaniasta Sambiaan 1960-luvulla. (ECOSOC 2008: 1.) Tästä alkoi 1960- ja 1970-lukujen kylmän sodan aikainen intensiivinen kehitysyhteistyön jakso, jolloin Kiina antoi apua yli 30 afrikkalaiselle valtiolle ja oli käytännössä anteliaampi kuin Neuvostoliitto. Seuraavien vuosikymmenien aikana Kiina harjoitti kehitysyhteistyötä käytännössä jokaisen Afrikan maan kanssa, vaikka toiminta oli huomattavasti pienempää. (Alden 2007: 9; Walz & Ramachandran 2011: 4.) Monin paikoin tämä apu oli sotilaallista tukea Afrikan maille, jotka pyrkivät ajamaan siirtomaavallat pois mantereelta (Quadir 2013: 333). Vuosien 2000–2003 aikana 44 prosenttia Kiinan kehitysyhteistyötä meni Afrikkaan (ECOSOC 2008: 44).

Monien kehittyvien maiden talouskasvu nähtiin onnistuneena mallina kehityksestä, joka ei ollut riippuvainen lännestä. Lahjoittajamaiden toiveena oli siten kasvattaa heidän vaikutusvaltaansa naapurimaissa sekä kansainvälisesti ja kehitysyhteistyö nähtiin tämän toiveen toteuttamiskeinona. Viimeistään tässä kohtaa länsimaat ovat ymmärtäneet SSC-toiminnan luovan kilpailua heitä kohtaan. (Walz & Ramachandran 2011: 4–5.) Kiinan kohdalla vallan kaappaaminen länneltä ei ole ollut ainoa syy sen läsnäolon kasvuun Afrikassa. Kiina on aktiivisesti pyrkinyt kehitysyhteistyönsä avulla heikentämään Taiwanin suhteita Afrikassa. (Alden 2007: 9; Quadir 2013: 326; Rotberg 2008: 2.) Afrikan maista ainoastaan Swasimaa on pitäytynyt täysin Taiwanin puolella (Walz & Ramachandran 2011: 4).

Nykyään monien Afrikan maiden suurin tavoite näyttää olevan juuri lännen vaikutusvallan alta pois pääseminen, ja heidän kansallisen suvereniteetin säilyttäminen. Kiina näyt-

tää olevan vaihtoehto lännen rahoitukselle, jota pidetään usein erilaisiin ehtoihin sidotuna sekaantuen Afrikan politiikkaan. Kiina on osannut ottaa tästä kasvavasta pohjoisen paheksunnasta kaiken hyödyn irti, ja tarjoaa onnistuneesti itseään kehitysyhteistyön kumppanina ilman ehtoja. (The Reality of Aid 2010: 37.) Kiina pelkää tosin myös itse päätäntävällän menettämistä länsimaille. Siksi sillä on tapana olla vähemmän yhteistyöhaluinen muiden eteläisten lahjoittajien kanssa. Se muun muassa jakaa suurimman osan kehitysyhteistyövaroistaan kahdenvälisen suhteiden kautta säilyttääkseen mahdollisimman paljon valtaa itsellään. Monenkeskiset menetelmät, kuten Maailmanpankin, se näkee puhtaasi lännen dominoitina, eikä halua jakaa kehitysyhteistyövarojaan sitä kautta ollenkaan. (Walz & Ramachandran 2011: 19.)

Kiinan Afrikka-suhteet ovat olleet viime vuosina suuren spekulatiion ja kiistan kohteena (The Reality of Aid 2010: 33). Kiinan kasvava rooli Afrikassa on saanut myös tutkijat liikkeelle. Osa on sitä mieltä, että Kiina tarjoaa Afrikalle mahdollisuuden kehittyä. Toiset taas näkevät, että kyseessä on vain kolonisaation uusi muoto. (Nonfodji 2013: 195.) Rotberg (2008: 1) on puolestaan sitä mieltä, että Kiinan rakennus- ja infrastruktuuri hankkeilla on hyvin vähän tekemistä kehityksen luomisen kanssa. Edistämällä rauhaa, turvallisuutta ja taloudellista kehitystä se takaa oman selustansa, eli pääsyn Afrikan luonnonvaroihin, jotka ovat Kiinalle elintärkeitä. Samalla se vahvistaa asemaansa kansainvälisissä suhteissa.

Tammikuussa 2006 Kiina julisti halunsa kasvattaa yhteistyötä Afrikan kanssa julkaisemalla Afrikka-politiikan, jonka mukaan Kiinan tulee toimia. Tämä raportti tarkoitettiin ohjaamaan Kiinan strategista toimintaa, joka ei hyväksy interventioita tai aatteellisten ideologioiden levittämistä. Tämä strategia visioi voimakkaampaa suhdetta Afrikan kanssa kasvattamalla kauppaa, kehitysyhteistyötä ja tarjoamalla velkahelpotuksia. Kiinan nouseva rooli Afrikan lahjoittajajana on asettanut infrastruktuurin vahvasti mantereen kehitysagendaan. Varsinkin sodan runtelemissa maissa, kuten Angolassa ja Kongon demokraattisessa tasavallassa, jotka ovat resurssirikkaita mutta kuitenkin hyvin alikehittyneitä, tarvitaan infrastruktuuria elvyttämään taloutta. Näitä projekteja johtaa yleensä Kiinan valtio-omisteiset yritykset, mikä ilmentää Kiinan strategiaa saada

enemmän näkyvyyttä kiinalaisille yrityksille ja tehdä niistä kansainvälisempiä. (The Reality of Aid 2010: 33.)

Kiina hyötyy suhteestaan Afrikan kanssa muun muassa kasvavana geopoliittisena ja taloudellisena valtana. Tätä kasvavaa valtaa on myös kuvattu uudeksi kolonialismin ilmentymäksi, jossa Afrikan maat toimittavat raaka-aineet Kiinaan, ja Kiina lähettää valmiit tuotteet takaisin myytäväksi Afrikkaan, käyttäen vapaata kauppaa puolustuksenaan. (The Reality of Aid 2010: 34.) Tämä vastaa täysin Britannian toimintaa Amerikassa ja Intiassa siirtomaavallan aikaan. Kiinan kasvava energiakysyntä maan oma raakaöljyn tuotannon hiipuesssa on kuitenkin pakottanut merentakaisien energialähteiden tavoitteeluun, mikä osaltaan selittää Kiinan toimia. (The Reality of Aid 2010: 34; Nonfodji 2010: 195; Rotberg 2008: 1.) Kiinan öljy- ja kaasukysynnän ennustetaan kasvavan 10 prosentin vuosivauhdilla ja tuontienergian määrän ennustetaan nousevan tämän hetkestä 33 prosentista 60 prosenttiin vuoteen 2020 mennessä. Kiinan kansallinen öljy-yhtiö onkin investoinut miljardeja dollareita ottaakseen hallintaansa muun muassa Sudanin öljyntuotannon. (The Reality of Aid 2010: 34.) Käytännössä Kiina vaihtaa apuaan raaka-materiaaleihin, puuttumatta lainkaan vääryyksiin, jota avun vastaanottajamaassa saattaa tapahtua (Nonfodji 2010: 195).

Afrikka näkee menestystä katsoessaan kohti Kiinaa, sillä maa on nostanut 400 miljoonaa ihmistä köyhyydestä omin avuin kahden viime vuosikymmenen aikana. Samaan aikaan kukaan ei ole pakottanut Kiinan hallintoa pitämään vaaleja tai kehottanut sanan- ja lehdistönvapauteen. (The Reality of Aid 2010: 35.) Totuus on kuitenkin se, ettei kumpikaan pysty menestymään ilman toista. Kiinan kasvu hidastuisi selkeästi ilman Afrikkaa, ja Afrikka ei tulisi toimeen ilman Kiinaa (Rotberg 2008: 1.)

Kiinan ideologinen tuki Afrikan diktaattoreille antaa kyseisille maille kansainvälistä oikeutusta sekä valtaa YK:ssa ja muilla kansainvälisillä areenoilla. Tämä auttaa heikentämään lännen painostusta muun muassa ihmisoikeudellisiin, taloudellisen läpinäkyvyyden ja poliittiseen vapauden ongelmiin. Samaan aikaan Kiina kykenee auttamaan junttahallitsijoita ja ahdasmielisiä kapinallisia, jotka haluavat valtaa ja pystyvät ajamaan alas poliittisia reformeja vasta kehittyvissä demokratioissa. (The Reality of Aid 2010:

38.) Tilanteesta tekee vielä hankalamman se, ettei Kiina edes tarvitse DAC:in kaltaisia organisaatioita, sillä maalla on jo tarvittavat keinot kehitysyhteistyöprojektien pyörittämiseen, ja ainakin toistaiseksi se on saanut myös positiivista palautetta vastaanottajamaista. Täten Kiinaa on hyvin hankala painostaa toimimaan moraalisemmin. (de Renzio & Seifert 2014: 1866.)

4.1. Taloudelliset ongelmat

Yksi kiistanalaisin teema Kiinan kehitysyhteistyössä linkittyy vahvasti afrikkalaisten työelämään. Se on saanut afrikkalaiset työntekijät ja heidän ammattiliittonsa kiistelemään kiinalaisten liikemiesten ja valtion virkamiesten kanssa. Kiistaa on syntynyt myös työntekijöiden ja afrikkalaisten poliitikkojen välille, jotka uskovat, että Kiinan läsnäolo on Afrikalle hyödyllistä, vaikka työolot olisivat huonoja. Namibiassa tämä meni jopa siihen pisteeseen asti, että Kiinan suurlähetystön viranomaiset sekä Namibian virkamiehet kehottivat työntekijöitä kärsimään nyt, jotta tulevaisuuden sukupolvet voisivat hyötyä. Ongelmat Afrikassa vaihtelevat, ja joissain paikoissa työolot voivat olla jopa esimerkillisiä. Mutta yleisimmät ongelmat kiinalaisten omistamissa työpaikoissa ovat jännittyneet suhteet, vihamielinen asenne ammattiliittoja kohtaan, monenlaiset työntekijän oikeuksien rikkomukset, huonot työolosuhteet ja monet tapaukset syrjinnästä sekä epäreilut henkilöstökäytännöt. (Yaw Baah & Jauch 2009: 66.)

Kiinan kehitysyhteistyöohjelmat vaativat käyttämään lähes poikkeuksetta kiinalaista työvoimaa, materiaaleja ja suunnittelua varsinkin rakentamisen ja infrastruktuurin projekteissa. Tämä johtaa auttamattomasti afrikkalaisten työpaikkojen vähenemiseen. (Quadir 2013: 333.) Kiina rahoittaa kiinalaisia yrityksiä hallinnoimaan ja toteuttamaan projekteja sen sijaan, että antaisi rahat vastaanottajavaltiolle (Walz & Ramachandran 2011: 18). Joillekin kiinalaisille tämä on tapa manipuloida markkinoita tuhoamalla kilpailua maissa, joissa tuotantokustannukset ovat vielä Kiinakin alhaisempia, ja näin kasvattaa kiinalaisen tuotannon osuutta markkinoilla (The Reality of Aid 2010: 35). Tämä eroaa vahvasti niin sanotun perinteisen kehitysyhteistyön periaatteista, joiden mukaan pyritään palkkaamaan mahdollisimman paljon paikallisia (Zhao 2014: 1043). Se myös

vahvistaa Afrikan riippuvuussuhdetta Kiinaan, kun Afrikan oma tuotanto ajetaan alas. Näin ollen afrikkalaisten mahdollisuus kieltäytyä Kiinan kehitysyhteistyöstä on vaikeampaa, jolloin riippuvuus kasvaa yhä enemmän. Tämä vaikeuttaa myös Afrikan liittymistä maailmantalouteen synnyttäen riippuvuusteorian mukaisesti epätasaista taloutta, kun Afrikkaan tuodaan kiinalaisia tuotteita, mutta Kiina ei vastavuoroisesti tee hankintoja Afrikasta.

Kiinalaisten käytäntöjen mukaan sekä uusien tuotantomahdollisuuksien luomat työpai-
kat että suora projektien vaatima työvoima on katettava kiinalaisille työvoimalla. Tämä johtaa siihen, että afrikkalaisten mahdollisuus työllistyä heikkenee käytettäessä pelkästään kiinalaisia tuontituotteita. Näin afrikkalaisille ei luoda mahdollisuuksia työllistyä kehitysyhteistyön parissa, ja vaikuttaa oman maansa kehitykseen. (Rotberg 2008: 10–11.) Esimerkiksi Angolassa suuren moottoritien rakennusprojekti toi mukanaan yli 700 kiinalaista työntekijää ja Sambiassa kiinalainen väestö kasvoi vuosina 1991–2006 300:sta 3000:een kiinalaisten projektien määrän noustessa (The Reality of Aid 2010: 35). Sambian valtiovarainministeri on julkisesti tuonut huolensa esiin siitä, kuinka Afrikkaan tuodut kiinalaiset työntekijät ovat alipalkattuja, kulttuurisesti eristäytyviä ja afrikkalaisten töitä riistäviä. Hänen mukaansa kiinalaisten työntekijöiden muodostamat yhteiskunnat ovat sosiaaliselta rakenteeltaan hyvin ohuita ja ne ovat usein eristetty paikallisista afrikkalaisista piikkilangalla tai muilla esteillä. (Rotberg 2008: 11.)

Kiinan läsnäolo Afrikassa on vaikuttanut paikallisten työllistymiseen myös toisella tapaa. Halpojen tuotteiden tulva, varsinkin tekstiileissä ja vaatteissa, on heikentänyt ja ajanut konkurssiin paikallista alan teollisuutta ja yrityksiä. Satoja tuhansia afrikkalaisia on jäänyt työttömäksi tämän seurauksena. Tästä johtuen Etelä-Afrikka on rajoittanut Kiinan halpatuotteiden tuontia maahan. Kamerunissa myyjät joutuvat taistelemaan jatkuvasti Kiinasta tuotujen halpojen ruokatuotteiden kanssa. Kun länsimaiset kauppiat ovat aikaisemmin pysyneet etäällä päivittäistavaroiden markkinoista, ovat nyt kiinalaiset siellä luomassa ahdistusta, ja viemässä paikallisten myyjien asiakkaita. (Rotberg 2008: 11.) Tämän kaltainen toiminta heikentää Afrikan taloutta vahvistaen riippuvuussuhdetta Kiinaan. Afrikasta tulee riippuvainen Kiinan tuomista tuotteista, kun se ei enää itse tuota tarvitsemiaan hyödykkeitä.

Yhteinen ominaisuus kiinalaisten yritysten työoloille on työsopimusten puute ja palkkojen määräytyminen mielivaltaisesti. Tästä syystä työsuhteista ei ole olemassa rekisteriä, mikä on tehnyt paikallisten työlakien toimeenpanosta hankalaa. Jopa maissa, joissa on selkeästi määritelty lainsäädäntö kuten Etelä-Afrikassa, työsopimusten ja työsuhteiden rekisterin puute estää lainsäädännön täytäntöönpanon. Toinen yleinen ongelma on afrikkalaisten palkkaaminen tilapäistyöntekijöinä. Jopa maissa, joissa on määräys vakinaistaa työntekijä muutaman kuukauden työsuhteen jälkeen, kiinalaisilla yrityksillä on tapana kohdella työntekijöitään tilapäistyöntekijöinä samalla riistäen heiltä oikeudet, jotka heille kuuluisivat. Monet kiinalaiset yritykset myös jättävät huomiotta työntekijöiden oikeudet taukoihin pakottaen heidät työskentelemään pitkiä aikoja. Esimerkiksi Malawilla on ollut tapauksia, joissa työntekijöiden on tullut työskennellä 12 tuntia ilman taukoja. (Yaw Baah & Jauch 2009: 66–67.)

Muita kiinalaisten yritysten aiheuttamia ongelmia afrikkalaisten työelämässä on matala palkkataso, joka on usein yleistä minimipalkkaa matalampi ja myös samassa yrityksessä työskentelevän kiinalaisen palkkaan alhaisempi (Yaw Baah & Jauch 2009: 67; Zhao 2014: 1043). Tämä on yksi todiste riippuvuussuhteen olemassaolosta, sillä periferiaa kuvaa matala ja keskustaa puolestaan korkeapalkkataso. Liittoihin liittymistä on joissain maissa rajoitettu, ja palkallisten lomien pitämistä kielletty, vaikka työehtojen mukaisesti se olisi työntekijän oikeus. Monissa tapauksissa työntekijät ovat myös kokeneet, että heidän on pakko tehdä ylitöitä jopa ilman palkkaa peläten, että kieltäytymisen myötä seuraisi saman tien työsuhteen päättymisen ja elannon menettäminen. Työoloista valittaminen on usein myös kielletty rangaistuksen uhalla. Osissa tehtaissa on työntekijöitä lukittu tehtaan sisälle, ja estetty heidän poistumisensa. Tästä johtuen monet työntekijät ovat menettäneet henkensä onnettomuuksien, kuten tulipalojen sattuessa. (Yaw Baah & Jauch 2009: 67–69.)

Toinen vakava ongelma, joka on korostunut kiinalaisten myötä, on työturvallisuus. Kiinassa joillakin sektoreilla työn standardit ovat hyvin matalat, kuten kaivosalalla. Kiinalaiset kaivokset Sambianssa ovat herättäneet kritiikkiä maan kehityspolitiikkaa kohtaan. Työolot kaivoksissa ovat surkeat, eikä niiden parantamisen eteen ole tehty juurikaan

mitään. (Woods 2008: 1211–1212.) Samaiset kaivokset ovat useasti kohdanneet syytteitä työturvallisuuden ja terveysstandardien laiminlyönnistä ja kiinalaisten palkkaamisen suosimisesta paikallisen työvoiman sijasta (Obiorah 2008: 9). Jos sambialaisia on kuitenkin palkattu, työsopimukset ovat lyhyitä ja joissain tapauksissa paikalliset työntekijät ovat joutuneet allekirjoittamaan sopimuksen, jonka mukaan työskentely tapahtuu omalla riskillä, eivätkä he täten ole oikeutettuja minkäänlaisiin korvauksiin onnettomuuden sattuessa (The Reality of Aid 2010: 35.) Myös sellaisia tapauksia on tullut ilmi, joissa työntekijöille ei ole työnantajan puolesta hankittu tarpeellisia työvälineitä. Esimerkiksi Malawilla työntekijät ovat joutuneet sekoittamaan sementtiä käsillään. (Yaw Baah & Jauch 2009: 69.)

Vuonna 2003 Kiina tuotti itse 35 prosenttia maailman hiilestä, mutta 80 prosenttia kaikista kuolemaan johtaneista onnettomuuksista tapahtuivat Kiinan omistamissa hiilikaivoksissa. Jokaista sataatuhatta tonnia tuotettua hiiltä kohden kuolleisuus oli 100 kertaa enemmän kuin mitä Yhdysvaltojen omistamissa kaivoksissa ja 30 kertaa enemmän kuin mitä Etelä-Afrikan omistamissa kaivoksissa. Kiina on kuitenkin ymmärtänyt ongelman laajuuden, ja korvamerkinnyt varoja ongelman taistelemista vastaan. (Woods 2008: 1212.) Kiinaa syytetään siitä, että sen projektit Sambiassa valmistuvat ennätysajassa, ja normaalia matalammilla kustannuksilla, koska työ-, ympäristö- ja sosiaaliset standardit on projekteissa sivuutettu. Näiden todisteiden valossa Kiinan katsotaan rikkovan hankinnoissaan kansainvälisiä sääntöjä ja lakeja, muun muassa ylihinnottelun ja korruption keinoin. (The Reality of Aid 2010: 15.) Kiina hyötyy tästä järjestelystä suuresti, sillä 63 prosenttia maan tarvitsemista perusmetalleista tuodaan yksistään Sambias-ta (Woods 2008: 1212).

Afrikkalaiset ovat ryhtyneet toimiin vastustaakseen työolojaan, mutta tämä on aiheuttanut sekä kiinalaisten että afrikkalaisten kuolemia. Vuonna 2006 Nigerjoen suiston vapauttamisliike (Movement for the Emancipation of the Niger Delta) räjäytti autopommin öljyjalostamon lähellä ja julisti varoittavansa Kiinan valtiota ja sen öljy-yhtiöitä pysymään poissa suistoalueelta. Vuonna 2007 kiinalainen insinööri kuoli iskun yhteydessä kiinalaisten tehtaassa Mombasassa, Keniassa. Samoihin aikoihin Kiinan presidentti joutui perumaan vierailunsa Sambiaan, koska kiinalaisten kaivoksien työolot olivat herättä-

neet julkista vastustusta. Samana vuonna Etiopiassa aseistettu mies surmasi 65 etiopialaista ja 9 kiinalaista öljykentän työntekijää ja kidnappasi useita. (Bosshard 2007: 17.)

Kiinan läsnäolo Afrikan maissa aiheuttaa taloudellisessa mielessä myös muita haasteita. Vaikka Kiinan nopea talouden nousu ja siitä seuraava raaka-aineiden kysynnän kasvu on johtanut talouskasvuun monissa Afrikan maissa, tuo tämä myös tullessaan riskejä. Kun kaivannaisteollisuus ei aiheuta positiivisia vaikutuksia muihin teollisuuden sektoreihin, saattaa syntyä erillisiä talous-alueita. Nämä haasteet ovat Afrikan maille yhä suurempia kun ottaa huomioon Kiinan kanssa käytävän kilpailun. (German Development Institute 2007: 4.) Tämä luo vahvoja keskus-periferiasuhteita Afrikan maissa yhden alueen noustessa talousmahdiksi, jonka kasvusta myös toisista alueista tulee riippuvaisia. Käytännössä kaikkien alueiden voidaan katsoa olevan jollain tasolla riippuvaisia toisista alueista, mutta tämä aiheuttaa sen, ettei riippuvainen alue tule pärjäämään käytännössä ollenkaan ilman suhdettaan keskukseen.

Kysymys Kiinan antamista lainoista Afrikkaan on myös hyvin keskeinen, sillä Kiinan kehitysyhteistyö on käytännössä kokonaan erilaisten projektien lainoittamista. Monilla Afrikan mailla on historiaa ulkoisten lainojen takaisinmaksukyvyttömyydestä, johtuen pitkälti siitä, ettei ole olemassa oikeudellisia rakenteita, jotka ohjaisivat takaisinmaksuprosessia. (Chileshe 2010: 5.) Kiina on nykyään Afrikassa uusien lahjoittajien joukosta suurin velkoja. Kiinan nähdään hyväksikäyttävän perinteisen kehitysyhteistyön aikaansaamaa kehitystä, tarjoamalla varallisuuttaan hieman kasvattaneille kehitysmaille lainaa mahdollisesti vahingoittaen näiden maiden velanhoitokykyä. (Woods 2008: 1208–1209; The Reality of Aid 2010: 36; Bosshard 2007: 6.) Tästä syystä länsimaat ovat väittäneet, että korruptio on lisääntynyt ja demokratia sekä velanhoitokyky heikentynyt Kiinan taloustoimien myötä (The Reality of Aid 2010: 36).

Afrikan kansalaisyhteiskunta sekä yhteiskunnalliset liikkeet ovat huolissaan koulutuksesta, klinikoistaan ja sairaaloistaan, jotka ovat joutuneet puretuiksi aikaisempien velkakriisien takia. Ongelmaa on kuitenkin vaikea tutkia ja estää, sillä Kiinan antamat lainat eivät ole tarpeeksi läpinäkyviä, että juuri Kiinan lainojen aiheuttamia ongelmia olisi mahdollista yksilöidä kovin tarkasti. Vaikka Kiina tarkistaa aina laino-

jen toteuttamiskelpoisuuden ja vaatii uskottavan takaisinmaksusuunnitelman, se ei konsultoi kansalaisjärjestöjen mielipiteitä projekteista. Kiina toteuttaa kaupankäyntiä pelkäänsä valtiolta valtiolle, jolloin sen vaikutus tavallisiin kansalaisiin nyt ja tulevaisuudessa jää huomiotta. Tämä aiheuttaa sen, että Afrikan valtioiden tekemät päätökset heikentävät kansalaisten elämänlaatua, kun tehdään päätöksiä vastuuttomasta lainaamisesta, joilla voi olla suora vaikutus muun muassa koulutukseen ja terveydenhuoltoon. (The Reality of Aid 2010: 35–38.)

Kiinan virallisella vientilainojen toimittajalla Exim-pankilla (The Export-Import Bank of China), on strateginen rooli Kiinan ja Afrikan välisen taloudellisen suhteen vahvistamisessa. Exim-pankki auttaa rahoittamaan infrastruktuuriprojekteja, jotka ovat välttämättömiä energia- ja mineraaliresurssien kuljetukseen ja niiden luokse pääsemisen kannalta. Sen toimenkuvaan kuuluu myös korkotukiluottojen myöntäminen, jotka lujittavat Kiinan ja Afrikan välisiä poliittisia suhteita. Lainaa myönnetään pääasiassa valtiomisteisille yrityksille. Pankin myöntämällä lainoilla on rakennettu vesivoimaloita, rautateitä, hotelleja sekä rahoitettu hävittäjien vientiä Nigeriaan ja kaivoksia muun muassa Sambiaan. Kiinan Exim-pankin tavoitteena on nostaa myöntämänsä lainan määrää vuosittain 15–20 prosentilla, mikä voidaan tulkita tavoitteeksi olla Maailmanpankkia suurempi organisaatio. Monet muut vientilainojen toimittajista pyrkivät lainojensa avulla luomaan työpaikkoja, mutta Eximin tarkoituksena on myöntää lainoja sellaisille sektoreille, jotka mahdollistavat Kiinan pääsyn sen taloudelle strategisesti tärkeisiin resursseihin. Eximian rahoittamissa lainoissa vähintään 50 prosenttia materiaaleista tulee olla kiinalaisia, eikä tämä tue Afrikan autonomista kehitystä. (Bosshard 2007: 2–4.) Riippuvuusteorian mukaan kolonisaatio ja sen seurauksena alkanut raaka-aineiden riisto ovat aiheuttaneet nykyaikaisen rakenteellisen köyhyyden. Voisiko Kiinan Exim-pankin katsoa olevan nykyaikainen siirtomaavallan mukainen riistäjä ja rakenteellisen köyhyyden edistäjä?

Vaikka Kiina antaa Afrikan maille velkaa suhteellisen avokätisesti, on se myös anteliasta tarjoamaan velkahelpotuksia. Vuonna 2003 Kiinan ja Afrikan maiden välisessä konferenssissa Kiina antoi anteeksi velkoja 10 miljardin dollarin edestä. Tämä tapahtui paljon aiemmin, kuin G8-maiden kuuluisa monenkeskinen velkahelpotusohjelma (MDRI)

sai alkunsa. (The Reality of Aid 2010: 34.) Tämä ohjelma antoi loppujen lopuksi 43 miljardia dollaria julkista velkaa anteeksi (Woods 2008: 1208). Kiina on myös mahdollistanut velan takasinmaksukykyä stimuloimalla vientiä, infrastruktuuria, investointeja sekä bruttokansantuotetta (The Reality of Aid 2010: 34–35).

Riippuvuusteorian tarkoituksena on auttaa ymmärtämään millainen merkitys maiden välisillä suhteilla on talouteen. Kiinan ja Afrikan välinen suhde on selkeästi hyödyllisempi Kiinalle kuin Afrikalle. Kiina saa tämän suhteen kautta kovasti tarvitsemiaan raaka-aineita, mikä toki kasvattaa Afrikan taloutta. Kasvu ei kuitenkaan ole aina pelkästään hyvä asia, kun sen mukana tulee negatiivisia vaikutuksia ihmisten hyvinvointiin muun muassa työttömyyden ja työturvallisuuden sektoreilla. Ja mitä Afrikalle tapahtuu siinä vaiheessa, kun sen resurssit alkavat huveta? Loppuuko Kiinan kiinnostus ja kehitysyhteistyö Afrikassa kokonaan aiheuttaen negatiivisia vaikutuksia Kiinasta riippuvaiselle Afrikalle?

4.2. Poliittiset ongelmat

Yhteisesti politiikkaan ja talouteen liittyvä teema on Kiinan hallinnon aktiivisesti puoltama kiinalaistyylinen talouskehitysmalli. Tätä yritetään juurruttaa Afrikan maihin, ja se perustuu rajoitettuun markkinamalliin, jota ohjaa yhden puolueen totalitaarinen hallinto. Monet autoritaariset afrikkalaiset hallinnot, jotka epätoivoisesti pyrkivät elvyttämään heikkoa talouttaan, näkevät Kiinan taloudellisen kehityksen ja uudistusmallin parempana kuin Yhdysvaltojen ja EU:n tarjoaman vapaiden markkinoiden ja edustuksellisen demokratian mallin. (The Reality of Aid 2010: 37.) Kaikki tämä tapahtuu siitä huolimatta, että Kiina on julistanut kunnioittavansa Badung-konferenssin julistuksen kolmatta kohtaa, jonka mukaan ei saa puuttua toisten maiden sisäisiin asioihin.

Kiinan kehitysyhteistyötä ohjaa vahvasti maan yhden Kiinan politiikka (One China policy). Yhden Kiinan politiikan näkemysten mukaan Kiina harjoittaa kehitysyhteistyötä vain niiden maiden kanssa, jota kritiikittömästi hyväksyvät tämän politiikan periaatteet. Näin ollen Kiinan kehitysyhteistyö on hyvin sidottua siinä, onko Afrikan valtiolla sol-

mittu diplomaattisia suhteita Taiwanin kanssa. (Quadir 2013: 326.) Esimerkiksi Malawi on viimeisten joukossa solminut diplomaattiset suhteet Kiinan kanssa. Tämä on automaattisesti vähentänyt Taiwanin mahdollisuuksia solmia suhteita Afrikan maiden kanssa ja luoda kehitysyhteistyöohjelmia. (ECOSOC 2008:20.) Vaikka Kiinan tavoitteena on saada Taiwan kokonaan pois Afrikasta, pystyvät Afrikan maat käyttämään Taiwania yhtenä valttikorttinaan, jos he haluavat painostaa Kiinaa muuttamaan toimintatapojaan. Esimerkiksi uhka siitä, että Taiwan olisi tukenut Sambian oppositiota vuoden 2006 vaaleissa, pakotti Kiinan parantamaan kehitysyhteistyökäytäntöjään. (Davies, Edinger, Tay & Naidu 2008: 5.)

Kiina on tunnettu laajalle levinneestä korruptiostaan. Lahjusten käyttäminen valtion sopimusten turvaamiseksi on yleistä kiinalaisessa yritystoiminnassa, ja Kiinaa syytetään levittäneen peittelemättömän korruption tapaa myös Afrikkaan. Tämä on erityisen näkyvää Kongon demokraattisessa tasavallassa, jota pidetään maailman eniten korruptoituneimpana valtiona. Samalla kun länsimaiset yritykset joutuvat jatkuvasti uhkailun kohteeksi kieltäytyessään jakamasta lahjuksia, kiinalaiset yritykset selviävät ilman syytteitä merkittävästikin lain rikkomuksista suostuessaan maksamaan lahjuksia. Kiinan yrityskauppojen ja kauppasopimusten läpinäkyvyyden puute vain kiihdyttää korruptiota Afrikassa. Suosimalla Kiinan valtion myöntämiä lainoja, monien Afrikan maiden tulee tulla toimeen Kiinan tavan kanssa solmia sopimuksia. Valtioiden väliset sopimukset solmitaan salassa ja kehitysyhteistyön sopimuksissa urakoita annetaan mieluummin kiinalaisille toimijoille suljettujen ovien takana kuin avoimen kilpailutuksen kautta. Afrikassa, niin kuin muuallakin maailmassa, tämän kaltainen salailu vetää puoleensa korruptiota ja siirtää suuren osan rikkauksista joko kiinalaisten yritysten tai paikallisen eliitin taskuihin. Salailu ja elitismi, joka määrittää pitkälti Kiinan toimia Afrikassa, on osaltaan edistänyt kansainvälistä korruptiota. (Zhao 2014: 1041.)

Kiinan periaate, jonka mukaan se ei kehitysyhteistyössään puutu toisen maan asioihin, on monien mielestä edistänyt korruptiota Afrikassa eikä suinkaan vähentänyt sitä (Nonfodji 2013: 195). Kiina on puolustautunut sillä, että läpinäkyvyys on mahdollista vasta sitten, kun talouden kehitys on tehnyt tehtävänsä. Kiinan Exim-pankin johtajan mukaan hyvä hallinto ja läpinäkyvyys ovat hyviä termejä, mutta niiden saavuttaminen ei ole ke-

hityksen esitila, ne ovat pikemminkin sen lopputulos. Kiinan pyrkimykset estää sen omien yritysten harjoittamaa korruptiota maan ulkopuolella ovat hyvin heikot. Kiinalla ei ole tarkkoja lakeja ulkomaalaisten virkamiesten lahjomisesta, eikä maa ole kovin innokas tutkimaan tai rankaisemaan yrityksiä, jotka ovat osallistuneet laittomiin yritystoimiin. (Zhao 2014: 1042.)

Vaikka tämä asema saattaa välillä luoda kiinalaisille yrityksille etulyöntiaseman, ei Kiina kuitenkaan aina selviydy ilman sanktioita. Vuonna 2009 Namibia haastoi Kiinan entisen presidentin pojan johtaman yrityksen oikeuteen, syytteenä 4,2 miljoonan dollarin lahjuksen antamisesta haamuyritykselle, jonka Namibian virkamiehet olivat perustaneet. Tämän seurauksena Namibian korruption vastaiset virkamiehet laajensivat heidän tutkimustaan myös toiseen epäilyyn, jossa syytetty yritys, Kiinan koneiden kansallinen tuonti- ja vientiyritys, oli sopinut maksavansa samalle namibialaiselle haamuyritykselle 10 prosenttia sopimuksen lopullisesta hinnasta. Namibialaiset virkamiesten osuus oli ensin auttaa Kiinaa saamaan kyseisen sopimuksen itselleen. Näiden tutkimuksien lopputuloksena Namibiasta tuli ensimmäinen Afrikan maa, joka syytti kiinalaisia yrityksiä korruptiosta ja keskeytti lainaamisen Kiinalta. (Zhao 2014: 1042.)

Kiinan tarjoama tieto sen kehitysyhteistyöstä on selvästi puutteellista. Kiinalla ei ole standardisoitua systeemiä kehitysyhteistyövarojensa raportointiin, tai edes selkeää määritelmää, mikä kaikki voidaan laskea kehitysyhteistyöksi. Tämä on Kiinalle poliittisesti hyvin herkkä aihe. (Walz & Ramachandran 2011: 6.) Kiinassa ei ole erillistä osastoa johtamassa maan kehitysyhteistyötä. Yhden arvion mukaan Kiinassa on olemassa jopa 23 toimijaa, jolla on oma roolinsa maan kehitysyhteistyössä. Tämä monien väylien määrä vaikeuttaa huomattavasti kehitysyhteistyön mitattavuutta ja raportointia. (Walz & Ramachandran 2011: 18.) Kiinalla ei edes ole erillistä koordinoivaa toimielintä, joka hallinnoisi, raportoisi tai arvioisi Kiinan kehitysyhteistyöohjelmia. Toisin kuin DAC-maat, Kiina ei edes erittele sen ulkomailla tapahtuvia kehitysyhteistyötoimia ja taloudellisia toimia toisistaan. Kiina ei tarjoa virallisia tilastotietoja kehitysyhteistyönsä todellisesta määrästä, eikä sillä ole mekanismeja informaation jakamiseen siitä kuinka kehitysyhteistyötä jaetaan, hallinnoidaan ja raportoidaan. Ja se, miten eri vastuut ja toimet jakautuvat Kiinan hallinnon sisällä, on valtiosalaisuus. (Quadir 2013: 329.) Tietoa on

kuitenkin saatavilla yleistä luuloa enemmän ja enemmän kuin aikaisemmillä vuosikymmenillä, mikä viittaa siihen, että Kiina pyrkii parantamaan läpinäkyvyyttään. Aihe on hyvin arkaluontoinen Kiinalle, sillä kehitys ja köyhyys ovat olemassa olevia teemoja vielä kotimaassakin. (Grimm, Rank, McDonald & Schickerling 2011: 4.)

Kehitysyhteistyön informaation saatavuus on sekä Kiinalle että Afrikalle tärkeä edellytys, jotta yhteistyön tehokkuutta ja vaikuttavuutta voidaan parantaa. Tiedon määrän lisäys myös vähentää korruption ja tuhlauksen riskiä, jolloin varat eivät vain päädy jo valmiiksi rikkaiden taskuihin. Yksityiset ja julkiset analyysit ovat tunnistanee, että kehitysyhteistyön varat eivät ole aina kohdennettu ja käytetty niin hyvin kuin ne olisi voitu. Suuri määrä lahjoittajia onkin allekirjoittanut sopimuksia parantaakseen kehitysyhteistyönsä vaikuttavuutta ja läpinäkyvyyttä. (Grimm ym. 2011: 1.) Cassenin (1994) mukaan yksi kehitysyhteistyön epäonnistumisen syistä on heikko tiedonkulku ja Kiina on tästä hyvä todiste. Liian paljon Kiinan kehitysyhteistyöstä päätyy korruption sellaisille henkilöille, joille se ei kuuluisi.

Toinen asia, mikä huolettaa länsimaita on se, miten Kiina tukee Afrikan roistovaltioita. Vuonna 2002 Ruotsin ja Kanadan öljy-yhtiöitä painostettiin poistumaan Sudanista, minkä jälkeen kiinalaiset öljy-yhtiöt astuivat heidän tilalleen. Sudan on nyt yksi Kiinan suurimmista öljyn lähteistä. Tammi-toukokuun välisenä aikana, vuonna 2007, Kiina kuljetti raakaöljyä Sudanista 4,7 miljoonaa tonnia. Länsimaat ovat huolissaan, että Kiinan toimet heikentävät heidän painostustaan Sudanin hallintoa kohtaan lopettaa Darfurin kriisi. Kiinan tuki on myös mahdollistanut Sudanille tasaisen 11 prosentin vuosittaisen talouskasvun. (Woods 2008: 1207.) Tämä on kutienkin riippuvuussuhteessa ilmenevää näennäistä talouskasvua, jota Sudan ei pysty todennäköisesti ylläpitämään, jos Kiina lopettaa toimintansa maassa. Kiinaa on kritisoitu siitä, miksei se käytä sotilaallista ja taloudellista vaikutusvaltaansa kriisin lopettamiseen (Rotberg 2008: 12.) Pikemminkin se on auttanut Sudanin hallintoa kriisin pitkittämisessä. Vuonna 2004 YK yritti asettaa Sudanille sanktioita Darfurin joukkomurhasta, mutta Kiina kieltäytyi äänestämästä, ja uhkasi käyttävänsä veto-oikeuttaan, jos sanktioita pyrittäisiin laittamaan toimeen. (The Reality of Aid 2010: 37.)

Myös Kiinan myöntämät lainat heikentävät radikaalisti länsimaiden mahdollisuutta painostaa Afrikan maita parempiin toimintatapoihin. Angola on tästä yksi esimerkki, jossa Kiinan antama rahoitus heikensi kansainvälistä painostusta, jonka mukaan Angolan tulisi lisätä toimintansa vastuullisuutta. Human Rights Watch-järjestön mukaan jopa 4 miljardia öljytuloja katosi maan julkisesta kassasta vuosien 1997–2002 välillä. Vuonna 2004 ja 2005 Kansainvälinen valuuttarahasto (IMF), yhdessä muiden kansainvälisten lahjoittajien kanssa, painosti Angolaa parantamaan öljysektorinsa läpinäkyvyyttä. Juuri samaan aikaan Kiinan Exim-pankki tarjosi Angolalle lainaa 2 miljardin dollarin edestä. Tämä mahdollisti Angolalle länsimaisista ja kansainvälisistä lainoista, ja hyvän hallinnon vaatimuksista luopumisen, jotka olisivat näiden lainojen mukana tulleet. Tämän jälkeen, vuonna 2006, Angolasta tuli Kiinan suurin öljyn lähde ja Kiinasta Angolan öljyn suurin viejä. (Bosshard 2007: 10.)

Kiinalla on hyvin avoin suhde myös Zimbabwen johtajaan Robert Mugabeen. Kiinan mukaan heidän suhteensa perustuu historiallisiin siteisiin, mutta samalla Kiina on lyönyt lukkoon hyvin tuottoisia sopimuksia kaivos-, ilmaväli-, ja puolustusalailla sekä maatalouden sektorilla. (Zhao 2014: 1040.) Kiina on pitkään tuonut esimerkiksi aseita Zimbabwelle (Woods 2008: 1207). Poliittisesti Kiina on suojannut Zimbabwea kansainväliseltä paheksunnalta ja YK:n pakotteilta. Vuonna 2005 Kiina tuki presidentin pyrkimyksiä tuhota kyllä, joissa epäiltiin asuvan opposition kannattajia. Vuonna 2008 Kiina esti Venäjän kanssa YK:n turvallisuusneuvostoa rankaisemasta Zimbabwen presidenttiä, joka tukahdutti maan vapaat vaalit pysyäkseen vallassa muun muassa hiljentämällä opposition. Vaalien jälkeen Mugabe kiitti Kiinaa julkisesti asevoimiensa tukemisesta. Journalistit raportoivat, että tämän jälkeen Zimbabwen kenraaleja lensi Kiinaan mukanaan kultaa ja jalokiviä, jotka he muuttivat käteiseksi Hongkongissa. (Rotberg 2008: 13–15.) Pitkään Zimbabwen poliittisen muutoksen puolesta työskennelleet eivät olleet tilanteeseen tyytyväisiä. Kansainvälisessä mediassa Kiina kuvailtiin itsekkääksi, laskelmoivaksi, ahneeksi ja primitiiviseksi, koska se priorisoi oman taloudellisen ja poliittisen hyödyn tärkeämmäksi kuin tavallisten ihmisten ihmisoikeudet. Tämä on klassinen esimerkki riippuvuussuhteessa ilmenevästä keskuksen itsekkästä toiminnasta. Zimbabwen hallitus olisi kaatunut viimeisimmän laman aikaan, mutta Mugabe julistautui jälleen kerran vaa-

lien voittajaksi vuonna 2013 ja johti epätavallisen vauhdikkaan talouden nousukauden suurelta osin Kiinan kehitysyhteistyön ja investointien kautta. (Zhao 2014: 1040.)

Kiinaa syytetään samankaltaisista toimista myös muissa Afrikan maissa. Vuonna 2009 Kiina sai solmittua miljardien dollarien sopimuksen Guinean sotilasjuntan kanssa öljynporauksen ja mineraalien louhinnan oikeuksista. Tämä sopimus saatiin solmittua vain viikkoja joukkoteurastuksen jälkeen, jossa murhattiin ja raiskattiin yhteensä 157 ihmistä, jotka olivat osoittaneet mieltään uutta presidenttiä kapteeni Camaraa vastaan. Hän oli kaapannut vallan hetkeä aikaisemmin. Samalla kun Guineasta tuli alue, jolle arvossa pidetyt yritykset eivät enää asettuneet, Kiina vakiinnutti asemaansa siellä. Guinealla on maailman laajimmat luonnonvarat bauksiitista, kullasta, timanteista, uraanista ja rautamalmista. Kiinan valtion puhemies väitti, että sopimus oli puhtaasti liiketoimintaa, mutta kriitikoiden mukaan tämä sopimus oli kapteeni Camaranin hallinnolle elinehto. Sopimus herätti kysymyksiä Kiinan halukkuudesta tukea roistovaltioita. Nämä sopimukset eivät olisi voineet tulla huonompaan aikaan Kiinalle, sillä ne kiinnittivät huomion ihmisoikeuskysymyksiin ja geopoliittisiin tekijöihin, jotka liittyvät vahvasti kilpailuun Afrikan luonnonvaroista. (Zhao 2014: 1040–1041.)

Kiina on myös pitkään toimittanut Afrikkaan aseita ja muita sodankäynnin välineitä. Kiinan asekauppa on saanut alkunsa samoihin aikoihin, kun Afrikan valtiot ovat alkaneet itsenäistymään. Kiina on aseistanut monia itsenäisyysliikkeitä ja tarjonnut koulutusohjelmia vallankumousjohtajille, samalla näyttäen poliittisen tukensa heidän liikkeitään kohtaan ja vastustavansa kolonialismia. (Quadir 2013: 333; Rotberg 2008: 9). Nykyään Kiina tarjoaa sotilaallista apua ja koulutusta ilman muodollisia sotilasliittoja. Pohjimmiltaan Kiina antaa sotilaallista tukea Afrikalle pitääkseen kuljetus- ja laivaväylät häiriöttöminä. Täten sotilaallisen avun taka-ajatuksena on vain kehittää Kiinan taloutta ja pelko esteettömän raaka-ainekuljetuksien loppumisesta. Kiina tulee tekemään kaiken minkä se kykenee, piittaamatta lännen kritiikistä, jonka mukaan Kiina tukee tyranneja ja epädemokraattista kehitystä, säilyttääkseen nämä etunsa. (Rotberg 2008: 10.)

Kiina myy aseita myös niihin maihin, jotka ovat sisällissodassa tai jotka pyrkivät estämään tämän uhkakuvan käymistä toteen. Usein nämä maat eivät enää saa aseita ostettua

länsimaista. Kiinalaiset aseet ovat osoittautuneet merkittäviksi Afrikan verisimmissä konflikteissa, kuten Sudanissa ja Etiopiassa. Kiinan aseteollisuus kohdistuu nimenomaan hylkiövaltioihin, joiden kanssa länsimaat eivät enää suostu tekemään asekauppaa. Samat yritykset, jotka kauppaavat aseitaan Afrikkaan, pääsevät usein myös mukaan infrastruktuuriprojekteihin rakentamaan teitä ja patoja Afrikkaan. Sudanissa on jopa kiinalaisia asetehtaita. (Alden 2007: 25–26.)

Vuonna 1995 Kiina myi kuudesta seitsemään F-7M hävittäjää Sudaniin, joita on uskottu käytettäneen siviilien surmaamiseen Darfurissa (Bosshard 2007: 8). Vuonna 2004, välittämättä Yhdysvaltojen ja EU:n asettamasta aseiden kauppasaarrosta, Kiina myi Zimbabween hävittäjiä ja sotilasajoneuvoja 200 miljoonan dollarin edestä (The Reality of Aid 2010: 38). Obiorah (2008: 9) huomauttaa, ettei Kiinan toiminta Afrikassa ole kuitenkaan täysin riskitöntä alueilla, joilta puuttuu rauha ja vakaus. Kiinan aseteollisuus saattaa jopa kääntyä Kiinaa vastaan.

Kiina pyrkii saavuttamaan asekaupan kautta vakautta Afrikan maihin, päästäkseen ongelmitta käsiksi maan luonnonvaroihin. Kiina ei kuitenkaan välitä siitä, jos heidän myymillään aseilla sorretaan maan kansalaisia. Zimbabwelle Kiina on tarjonnut häirintälaitteita, joita käytetään opposition radiolähetyksiä vastaan, ja kouluttanut Afrikan hallintoja kuinka Internetin käyttöä voidaan valvoa. Kiinan tuki kansaansa sortaville valtioille muistuttaa paljon toimia, joilla Yhdysvallat ja entiset siirtomaavallat pyrkivät säilyttämään vakauden kylmän sodan aikaan. Tällä lähestymistavalla ei ollut pitkäaikaisia vaikutuksia silloin, joten on epätodennäköistä, että se toimisi nytkään. (Bosshard 2007: 17.)

4.3. Sosiaaliset ongelmat

Kiinan ihmisoikeustilanne on yleisesti ottaen kauhistuttava (The Reality of Aid 2010: 37). Kiinan suhteesta ihmisoikeuksiin on kuitenkin syytä ymmärtää se, että Kiinan mukaan taloudelliset, kulttuuriset ja sosiaaliset oikeudet ovat tärkeämpiä kuin yksittäisen ihmisen kansalaisoikeudet. Kaiken lisäksi Kiinalla on hyvin kapea näkemys ihmisoike-

uksista verrattuna länsimaihin. (Brown & Sriram 2008: 251–252.) Kiinan ihmisoikeuspolitiikka nitoutuu kahteen keskeiseen asiaan. Ensimmäisenä Kiina pitää yhteisöllisiä oikeuksia tärkeämpänä kuin yksilön oikeuksia. Myös sosiaaliset ja taloudelliset oikeudet menevät kansalaisoikeuksien ja poliittisten oikeuksien ohitse. Yhteisön tarpeiden pitäminen yksilön tarpeita tärkeämpinä on selvästi ristiriidassa länsimaisen ihmisoikeuskäsityksen ytimen kanssa. (Webster 2013: 634.)

Länsimainen käsitys ihmisoikeuksista on syntynyt toisen maailmansodan jälkeen, minkä mukaan ihminen nauttii tietynlaisista oikeuksista yksinkertaisesti vain olemalla ihminen. Ihmisellä on henkilökohtainen autonomia, johon maan hallinto ei saa puuttua. Kiinassa yksilön oikeudet eivät ole yhteiskunnan ytimessä, sillä yksilön ei haluta käyttävän oikeuksiaan yhteiskuntaa tai hallintoa vastaan. Tällä on merkittävä vaikutus maan harjoittamaan kehitysyhteistyöhön, sillä länsimaat rahoittavat mieluummin projekteja, jotka pyrkivät kehittämään demokratiaa, ihmisoikeuksia, kansalaisyhteiskuntaa ja parempaa hallintoa. Kiina puolestaan edistää projekteja, jotka palvelevat suuren joukon tarpeita. (Webster 2013: 634.)

Kiinan hallinto käsittää ihmisoikeuskysymykset sisäisinä asioina, joihin ei saa puuttua Badung-konferenssissa määritellyn kolmannen periaatteen mukaan. Tilanne on kuitenkin ristiriitainen, sillä 1960–1970-luvuilla Afrikan maiden itsenäistyessä, Kiina tarjosi monelle maalle sotilaallista sekä materiaalista tukea. On siis kiistatonta etteikö Kiina olisi puuttunut Afrikan maiden sisäisiin asioihin aikaisemmin. Tämä tosin jatkuu voimakkaasti myös edelleen. Afrikkalaisten käyttäessä kiinalaisia aseita, ammuksia, tankkeja ja hävittäjiä voidaan Kiinan katsoa puuttuvan Afrikan sisäisiin asioihin asekauppansa välityksellä. Näin ollen Kiinan väittämä, jonka mukaan se ei puutu ihmisoikeusrikkomuksiin vetoamalla maan itsemääräämisoikeuteen, on hyvin kaksinaismoralistinen. (Webster 2013: 640–641.)

Kiinan puuttumattomuuden maiden sisäisiin asioihin syytetään tuhoavan kaikki ne edistykset, jotka Afrikan ihmisoikeuksien, läpinäkyvyyden ja demokratian kehityksen osalta on saavutettu. Tämä johtuu siitä, että Kiina tekee yhteistyötä kaikkien niiden valtioiden kanssa, jotka mahdollistavat sille louhinta- ja porausoikeuksia, mukaan lukien ne maat,

joissa korruptio rehottaa ja rajut ihmisoikeuksien loukkaukset saattavat olla jokapäiväisiä. Sudanin energiaministerin sanojen mukaan (Zhao 2014: 1039–1040):

“Kiinalaisten kanssa toimiessa kukaan ei tule sekaantumaan meidän perinteisiin, politiikkaan, uskomuksiin tai käyttäytymiseen. Kauppa on vain kauppaa.”

Kiinan moraalisen ja eettisen sitoutuneisuuden puute Afrikan kestävän sosioekonomisen ja poliittisen kehityksen osalta on myös herättänyt paljon kysymyksiä. Varsinkin Kiinan toteuttamat kauppasopimukset maiden kanssa, jotka ovat saaneet länsimailta sanktioita, turhauttavat ihmisoikeusaktivisteja. He käyttävät mielellään investointeja houkuttimena lopettamaan väkivaltaisuuDET ja sortaminen kyseisissä maissa, mutta Kiinan toimet heikentävät tätä mahdollisuutta. (Zhao 2014: 1039–1040.)

Kiinalla on vahvat poliittiset ja taloudelliset siteet resurssirikkaisiin maihin, kuten juuri Sudaniin, siitä huolimatta, että ne tukahduttavat oppositiota ja etnisiä vähemmistöjä mitavilla toimenpiteillä. Kiinan Exim-pankki on hyvin vahvasti mukana luomassa tätä suhdetta. (Bosshard 2007: 8.) Kritiikistä huolimatta, Kiina jatkaa yhteistyötä maiden kanssa, jotka välinpitämättömästi rikkovat ihmisoikeuksia ilman mitään tunnontuskia (Rotberg 2008: 13). Jättäessään huomiotta inhimillisen kehityksen ja panostamalla kauppaan, investointeihin, infrastruktuuriin, koulutukseen ja maatalouteen, Kiina pyrkii toistamaan oman talouskasvunsa onnistumisen Afrikassa. Samalla Kiinalle ominaiset löyhät ympäristö- ja työelämästandardit siirtyvät myös Afrikkaan. Toisin sanoen Kiinamallin täytäntöönpano saattaa nostaa toisten elämänlaatua, mutta samaan aikaan aiheuttaa toisille vielä kurjemmat elämän edellytykset. (Webster 2013: 650.)

Samaan aikaan kun Kiinan nopeasti kasvava läsnäolo on otettu vastaan innostuneesti Afrikan hallinnoissa, ovat Afrikan ihmisoikeusjärjestöt havainneet tämän ongelmalliseksi heidän toimintansa kannalta. Afrikan ihmisoikeusaktivistien kyky ottaa yhteyttä länsimaalaisiin kollegoihin, saadakseen lisättyä painetta hallituksiaan kohtaan, on toiminut eräänlaisena henkivakuutuksena. Kun Afrikan maat kääntyvät yhä enemmän Kiinan puoleen kehitysyhteistyöprojekteissaan, joihin ei kuulu länsimaille tyypillisiä ihmisoikeus- tai demokratiasitoumuksia, näyttää siltä, että Afrikan ihmisoikeusaktivistien

vaikutusvalta tulee auttamatta vähenemään. Tämä aiheuttaa suuria haasteita ihmisoikeuksien puolestapuhujille. (Obiorah 2008: 8.)

Kiinaa ei kuitenkaan saisi syyttää puhtaasti kaikesta, sillä esimerkiksi Yhdysvallat, Kanada ja Malesia toimivat myös edelleen öljy sektorilla maissa, joissa toteutetaan rajuja ihmisoikeusrikkomuksia. Ero Kiinan ja näiden maiden välillä on kuitenkin se, että vain Kiina tukee myös näiden maiden hallintoa hyvin aktiivisesti. (Brown & Sriram 2008: 251, 256.) Kiina ei myöskään ole välittänyt YK:n asettamista asekauppasaarroista. Vuosien 1996–2003 välillä Kiina on myynyt Sudanille aseita 100 miljoonan dollarin edestä. (Brown & Sriram 2008: 257.) Muita ongelmia, joita Kiinan öljy sektoriin on Sudanissa ja Afrikan muilla öljykentillä yhdistetty, on kiinalaisten vankien käyttö työntekijöinä sekä infrastruktuurin rakentaminen, joka helpottaa Kiinaa resurssien kuljettamista, mutta myös Afrikkaa sodankäynnissä (Brown & Sriram 2008: 258). Afrikkalaisia on myös pakkosiirretty öljyn toimilupa-alueilta (Bosshard 2007: 8). Angolassa maan armeija on asemapaikassaan öljyrikkaille alueella Cabindassa kiduttanut paikallisia kontrolloidakseen heitä. Kiina on samoihin aikoihin tehnyt monia investointisopimuksia kyseisen maan kanssa. (The Reality of Aid 2010: 14.)

Kiinalaisten aseman nousu Afrikassa on tuonut mukaan myös ihmiskaupan ongelman, jonka uhrina ovat kiinalaiset naiset. Osa kiinalaisista naisista ovat täysin vapaaehtoisia lähtemään Afrikkaan toiveenaan parempi elämä. Useat kuitenkin huijataan lähtemään paremman työpaikan houkuttelemana. Nämä naiset pakotetaan usein työskentelemään prostituoituina maksaakseen huomattavat matkakulunsa parittajalleen. Kiinalaiset prostituoidut joutuvat usein ristituleen paikallisten prostituoitujen halveksiessa heitä kiinalaisten viedessä heidän työnsä. Paikalliset miehet ovat taas hyvin haltioituneita eksoottisen näköisistä naisista, joiden uskotaan hyvin taikauskoisessa Afrikassa olevan myyttisiä voimia omaavia henkilöitä. Paheksuntaa kiinalaisten seksityöläisten ilmestyminen herättää myös myyjien ja asiakkaiden ulkopuolella. (Ndjio 2014: 371–373.)

Myös afrikkalaisten ja kiinalaisten kulttuurien törmäys aiheuttaa sosiaalisia ongelmia. Jännitteitä on usein syntynyt kiinalaisten työntekijöiden ja paikallisten afrikkalaisten välille, kun kiinalaisilla on tapana elää hyvin eristäytyneesti paikalliseen väestöön suh-

teutettuna. Kiinalaiset eivät ota paikallisiin mitään kontaktia tai ainakin sitä tapahtuu äärimmäisen vähän. Kiinalaisilla ei ole kannustimia tai mahdollisuuksia opetella paikallisia kieliä ja kulttuureja, eivätkä he täten juurikaan välitä paikallisten huolista. Kiinan hallinnon virallinen kulttuurien vaihto-ohjelma ei ole ollut apuna tämän ongelman korjaamiseksi. Kiinan presidentti vieraili Mauritiuksella vuonna 2009 ja puhui toistuvasti kulttuurien vaihdon hyödyistä, mutta kiinalaiset journalistit eivät maininneet, että hän olisi pyrkinyt oppimaan vierailunsa aikana mitään mauritiuslaisesta kulttuurista. Sen sijaan hän vieraili kiinalaisen kulttuurin keskuksessa ja puhui ainoastaan siitä, mitä afrikkalaiset voivat oppia Kiinasta ja sen kulttuurista. (Zhao 2014: 1044.)

4.4. Ympäristöongelmat

Vaikka ilmaston lämpenemisen vaikutuksista ja niiden laajuudesta kiistellään kovasti, kasvava yhteisymmärrys on, että keskilämpötila tulee nousemaan vähintään kaksi celsiusastetta tämän vuosisadan loppuun mennessä. Ilmaston lämpenemisellä on kauhistuttavia vaikutuksia Afrikassa, joita ovat aavikoitumisen kiihtyminen ja vesipulan lisääntyminen. Tämä tarkoittaisi kuivuutta Pohjois-Afrikassa ja tulvia sekä hurrikaaneja Etelä- ja Itä-Afrikassa. Tällaisilla häiriöillä olisi massiiviset vaikutukset Afrikan suurimmissa joissa, kuten Niilissä ja Kongo-joessa, vaarantaen miljoonien ihmisten toimeentulon. Hallitustenvälinen ilmastonmuutospaneeli (IPCC) on arvioinut ilmastonmuutoksesta johtuvan vesipulan koskettavan 75–250 miljoonaa ihmistä Afrikassa. Tämä vaikuttaa suoraan myös ruokaturvaan, joka tulee epäilemättä kärsimään vesipulasta sateeseen turvautuvan maanviljelyksen ollessa yhä dominoivin ruuantuotannon muoto. Nämä haasteet korostavat tarvetta luoda ratkaisuja, jotka vähentävät edellä mainittujen ongelmien vaikutusta ihmisten elämään. Maailmanpankin mukaan, se vaatisi vuosittain 75–100 miljardin lisäinvestoinnit. Kiinalla olisi mahdollisuus antaa tähän panoksensa. (Gu & Schiere 2011: 18.)

Maailmanpankki ja muut monenkeskiset kehitys pankit ovat 1980-luvulta lähtien ottaneet käyttöönsä toimintaperiaatteet, jotka käsittelevät projektien sosiaalisia vaikutuksia sekä ympäristövaikutuksia. Vuonna 2001 OECD-maiden vientitakuulaitokset loivat yh-

teisen toimintaperiaatteen, jonka mukaan jäsenmaiden tulee tehdä ympäristövaikutusten arviointi projekteissa, joilla voi olla haitallisia vaikutuksia. Kiina ei ole OECD:n jäsenmaa, eikä Kiinan Exim-pankki ole allekirjoittanut toimintaperiaatteen noudattamista. Vuonna 2007 Kiinan Exim-pankki julkisti oman ympäristöpolitiikkansa. Se pitää sisällään tarkat toimintaperiaatteet, mutta ei käsittele niitä kovin yksityiskohtaisesti. Toisten kehitys pankkien edustajat ovat huolissaan kiinalaisten pankkien rahoittavan projekteja, jotka toiset pankit ovat hylänneet niiden aiheuttamien ympäristövaikutusten takia. Todisteita on siitä, että lainaa pyytävät maat käyttävät tätä tilannetta hyväkseen. Euroopan investointipankin (EIB) johtajan mukaan, kiinalaiset pankit ovat napanneet projekteja hänen pankiltaan lupautuen löysäämään työstandardeja ja ympäristöehtoja. Tämän johdosta länsimaisten kehitys pankkien on pitänyt heikentää omia ehtojaan pystyäkseen kilpailemaan Kiinan kanssa. (Bosshard 2007: 13–16.)

Länsimaat pelkäävätkin, että Afrikan valtiot tulevat torjumaan kehitysprojekteja, jotka pitävät sisällään ympäristönsuojelua. Esimerkiksi Indonesiassa Kiina lupasi laajentaa maan sähköverkkoa rakentamalla voimaloita, jotka käyttävät erittäin saastuttavaa hiilipohjaista kiinalaista teknologiaa. Mikään kansainvälisistä pankeista ei olisi suostunut rahoittamaan näin ympäristölle haitallista hanketta. Filippiineillä Aasian kehitys pankki oli sopinut rahoittavansa Manilan uuden vesijohtoputkiston, vain huomatakseen, että Kiina oli tarjonnut alhaisemmat kustannukset ja kysynyt vähemmän kysymyksiä. Näin ollen Filippiinit päätyivät hyväksymään Kiinan tarjouksen, jossa ympäristölliset kysymykset eivät olleen keskiössä. (Woods 2008: 1210.)

Samaan aikaan kun monet Afrikan maat toivottavat mielellään tervetulleeksi ympäristöehtojen puutteet, toiset maat ovat hyvin huolissaan. Afrikan Unionin mukaan Kiinan ja Afrikan kumppanuuden yksi haasteista on varmistaa Kiinan kiinnittävän enemmän huomiota ympäristönsuojeluun sen rahoittamissa projekteissa. Yksi hyvä esimerkki on Merowe-padon rakentaminen. Pato sijaitsee Niilissä, Pohjois-Sudanissa ja se on tuplannut Sudanin energiatuotannon. Padon vesiallas on pituudeltaan 174 kilometriä ja ala 476 neliökilometriä. Sen sosiaaliset ja ympäristölliset vaikutukset ovat olleet massiivisia. Yli 50 000 ihmistä on joutunut jättämään kotinsa hedelmäisen Niilin alueelta ja siirtymään aavikkoiselle alueelle projektin alta. (Bosshard 2007: 11–12.) Rakennuksen aikaan pro-

jektin viranomaiset lupasivat toimittaa siirretyille asukkaille kasteluvettä, rahaa, maata ja lannoitteita, mutta alueiden maaperä on niin köyhää, ettei se tarjoa maanviljelijöille realistista elinkeinoa. Tästä johtuen alueen asukkaiden köyhyys nousi nopeasti. Kylän johtajien mukaan köyhien osuus nousi 10 prosentista 65 prosenttiin vain kahdessa vuodessa. Tämä on aiheuttanut kiistoja asukkaiden ja viranomaisten välille, ja osa niistä on päätynyt kuolonuhreihin asukkaiden osalta. Kiistat ovat osaltaan johtuneet siitä, kun siirretyt maanviljelijät ovat pyrkineet tuomaan huoliaan esiin, jolloin Sudanin viranomaiset ovat alkaneet sortaa heitä. (McDonald, Bosshard & Brewer 2009: 299.)

Sudanin valtion antaman toimeksiannon mukaan projektin ympäristövaikutukset arvioitiin heti alkuvaiheessa. Patoprojektin arviointitehtävä annettiin Sudanin valtion toimesta Lahmeyer International-nimiselle yritykselle. Toimeksiantona oli tehdä arviointi projektin ympäristövaikutuksista heti alkuvaiheessa. Lahmeyer Internationalin mukaan projekti loi suotuisia vaikutuksia alueen luontoon sekä ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen. Vuosia myöhemmin tehtiin uusi arvio, sillä Sudanin lain mukaan maan hallinnolla ei ollut valtuuksia päättää arvioinnin tekijästä. Sveitsin liittovaltion vesitieteiden ja -teknologian instituutti (EAWAG) arvioi itsenäisesti padon ympäristövaikutuksia ja vertasi niitä aikaisempaan arvioon. EAWAG:in mukaan projekti aiheuttaa vakavia negatiivisia vaikutuksia veden ekologiaan ja laatuun sekä ihmisten terveyteen johtuen vaihtelevasta vedenkorkeudesta ja sedimentaatiosta. Raportti tyrmäsi täysin ensimmäisen arvioinnin, jota ei pidetty lähelläkään eurooppalaisia tai kansainvälisiä standardeja, sillä se ei ollut huomioon keskeisimpiä ympäristöongelmia, kuten vesialtaan sedimentaatiota, kastelua, veden laatua sekä alajuoksusta johtuvia ekologisia vaikutuksia. (Bosshard 2007: 12.) Kiina pysyi koko projektin ajan puolustuskannalla, ja kertoi noudattavansa kaikkia ympäristöstandardeja (McDonald ym. 2009: 299).

Kiina tarvitsee Afrikan metsiä, ja kiinalaiset investoinnit tällä sektorilla ovat kasvussa. Kiina on maailman suurin trooppisen puutavaran maahantuoja. Puolet kaikista ja 75 prosenttia afrikkalaisesta hakatusta trooppisesta puutavarasta viedään Kiinaan. Osa tästä on laillista ja osa laitonta hakkuuta. (Mayers 2015: 1–2.) Kiinalaiset yritykset puskevat yhä syvemälle Mosambikin metsiin, vaikka Kiina itse on ottanut käyttöön laajat hakkuukiellot omilla mailaan jo vuonna 1999 lopettaakseen metsien häviämisen, joka aihe-

utti maaperän eroosiota ja vakavia tulvia (Zhao 2014: 1043). Kaikesta Mosambikin puutavaran viennistä 90 prosenttia menee Kiinaan. Puolet tästä on laitonta hakkuuta, riistään valtiolta ja paikallisilta yhdyskunnista kriittisen tulonlähteen. Vuosien 2007–2013 välillä Mosambikin laittomien hakkuiden arvon on oletettu olevan 20 miljoonaa dollaria. (Mayers 2015: 2.) Koko Afrikan tasolla menetettyjen tulojen uskotaan olevan 17 miljardia dollaria vuodessa (Greenpeace 2015: 7).

Osa Afrikan maista on aloittanut säännöstelyn vaatien määrättyjen prosessien läpikäymistä ennen vientiä maasta. Tällä on tarkoitus lisätä paikallista tuloa, tarjota työpaikkoja ja vauhdittaa metsäalan teollisuuden kehitystä. Vuonna 2011 Gabonilaisen puutavaran kiinalaisten ostajien määrä romahti, Gabonin viranomaisten alkaessa tutkimaan puutavaran käsittelylaitoksia. Vaikka tämä on teoriassa hyvä ajatus, Kiina saattaa pyrkiä kiertämään asetukset ja lait saadakseen tarvitsemansa. (Mayers 2015: 2.) Gabonilainen asiantuntija vahvisti, että kiinalaisten toimijoiden joutuessa tekemisiin lain kanssa, he pyrkivät ensin käyttämään oikoreittejä, ja jos tämä epäonnistuu vasta sen jälkeen he suosituvat toimimaan sääntöjen mukaan (Belligoli 2010: 7). Laittomien hakkuiden mukana tulee myös muita sivuilmioita. Keski-Afrikan tasavallan aseellista konfliktia rahoitetaan osittain laittomista hakkuista saaduilla tuloilla. Metsäsektorilla korruptio on riistäytynyt käsistä, eikä valtiolla ole minkäänlaista kapasiteettia kontrolloida ja rangaista väärintekijöitä. (Greenpeace 2015: 7.) Nigerian kansalaisjärjestöt ovat syyttäneet kiinalaista WEMPCO-hakkuuyritystä käsittelemättömien jätevesien päästämistä Cross-jokeen vahingoittaen paikallisen kalastusväen terveyttä ja toimeentuloa. Samaa yritystä on myös syytetty tukahduttaneen afrikkalaisen yhteiskunnan mielenosoituksia yhdessä paikallisten viranomaisten kanssa. (Obiorah 2008: 9.)

Kiinalle Afrikka näyttää hyvin asumattomalta maalta. Kiinan maakaupat Afrikassa ovatkin olleet paljon esillä kansainvälisessä mediassa. Monet uutiset ovat ylireagoineet, mutta Kiinan kiinnostus Afrikan maasta on hyvin todellista. Kiinalaisia on viidennes maailman väestöstä, mutta Kiinan rajojen sisäpuolella on vain alle 10 prosenttia maailman viljeltävästä maasta. (Brautigam 2009: 253–254; Lei Sun 2011: 14.) Kiinan maakaupat ovat saaneet termin maananastus (land grabbing), ja se rajoittaa pienviljelijöiden mahdollisuutta päästä käsiksi maahan, riistää paikallisten ihmisten elinkeinon ja uhkaa

paikallista sejä kansallista ruokaturvaa ympäri mannerta. Aihetta on kuitenkin vaikea tutkia, sillä todisteet tulevat tällä hetkellä lehdistä, blogeista ja kansalaisjärjestöiltä, eikä tieteellisiä tutkimuksia ole juurikaan saatavilla. Informaation puute johtuu pitkälti siitä, että suuret maakaupat solmitaan salassa, eikä sopimuksia julkisteta. (Lisk 2013: 563–564.)

Marraskuussa 2006 Kiinan kehitys pankki ja maatalousministeriö ilmoittivat työskentelevänsä yhdessä voidakseen rohkaista kiinalaisia projekteja käyttämään maa- ja vesivoimia ulkomailla. Myös Kiinan Exim-pankki lupasi rahoittaa maatalouden projekteja Afrikassa. Afrikkalaisten pelko on, että kiinalaiset tulevat ja muuttavat maiden omistajat vuokralaisiksi ja hyväksikäyttävät heitä. Brautigamin (2009) mukaan Kiinan tavoitteena tulisi olla Afrikan ruokapulan helpottaminen, mutta Kiinan maatalousinvestoinnit Afrikassa tuottavat käytännössä ruokaa vain kiinalaisille. (Brautigam 2009: 256.)

Kiinan rahoituslaitokset ovat avainroolissa muutoksen tekemisessä ympäristö- ja sosiaalisissa hankkeissa. Monilla ei kuitenkaan ole määriteltynä mitään ympäristönsuojelun toimintaperiaatteita. Kiinalaisilla pankeilla on myös ollut tapana noudattaa asiakasmaan ympäristölakeja teoriassa, mutta käytännössä jättää ne huomiotta. Ihmisten ympäristötiedon laajentamisessa on myös huomasti parantamisen varaa. Kiinalaisilla pankeilla olisi käytännössä vain mahdollisuus adoptoida kansainväliset normit omaan käyttöönsä. Muutoin ne uhkaavat tuhota kaiken sen kehityksen, joka on syntynyt tällaisten standardien luomisen myötä kansainvälisellä pankkialalla. Positiivisia muutoksia on kuitenkin syntymässä, kun kiinalaiset pankit ovat kehottaneet asiakkaitaan pohtimaan rahoituskohteen ympäristövaikutuksia. (Kabemba 2010: 148.) Vaikka Kiina ei ole yksin asettamassa taloudellisia suhteitaan etusijalle, sen raaka-aineiden hankinta Afrikan rajallisten raaka-aineiden osalta, voi laukaista uuden aallon globaaleja konflikteja ja valtavia ympäristötuhoja (Zhao 2014: 1043).

5. YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

5.1. Yhteenveto

Tämän tutkielman tavoitteena oli tarkastella eteläisten valtioiden välistä kehitysyhteistyötä peilaten sitä hieman niin sanottuun perinteiseen kehitysyhteistyöhön. Tutkielma lähti liikkeelle kehityksen määritelmästä, jonka kompleksisuus osakseen peilaa myös tutkielman aiheen monimutkaisuutta. Seuraavaksi käsiteltiin perinteistä kehitysyhteistyötä ja tarkasteltiin sen historiaa. Kolonisaation ja toisen maailmansodan merkitys nykyajan kehitysyhteistyöhön on edelleen painava, ja siksi se on tärkeä aihe käsitellä myös tässä tutkielmassa. Myös riippuvuusteorioiden ovat tutkineet, millaisia vaikutuksia kolonisaatiolla on nykyaikaiseen epätasaiseen vaihdantaan. Jos siirtomaavaltia ei olisi ikänä syntynyt, mahtaisimmeko tarvita kehitysyhteistyötä tällä hetkellä ollenkaan? Näkisin perinteisen kehitysyhteistyön luonteen ymmärtämisen tärkeänä tarkasteltaessa SSC:tä ja sen toimintatapoja. Näiden kahden hyviä ja huonoja puolia arvostellaan aina vertaamalla niitä toisiinsa, SSC:n huonoja puolia verrataan aina perinteiseen kehitysyhteistyöhön ja toisinpäin. Vastakkainasettelu on tässä hyvin vahva.

Ensimmäisenä tutkimuskysymyksenä oli mitä on etelä-etelä kehitysyhteistyö? SSC ei ole uusi ilmiö, vaikka niin monet tutkijat kutsuvatkin SSC-maita nouseviksi lahjoittajiksi. Siirtomaavallan alla olleiden maiden itsenäistymisen aalto antoi aiheita luoda uusia yhteistyösuhteita eteläisten valtioiden välillä. Viimeisten vuosikymmenien aikana SSC-toiminnan mukaan on vain ilmestynyt uudenlaista monimuotoisuutta, merkitystä ja näkyvyyttä. Globaalit haasteet kuten energia- ja ruokakriisi, erilaiset epidemiat ja ilmastomuutos ovat vain korostaneet eteläisten valtioiden tarvetta tehdä yhteistyötä. Kehittyvistä maista onkin tullut avaintoimijoita alueellisessa kehittämisessä kaupankäynnin ja investointien ohella. Monille kehittyville maille tämä on erittäin tärkeä resurssikanava, joka tarjoaa yhteistyötä erilaisilla ehdoilla kuin länsimaat.

YK:n mukaan SSC on prosessi, jossa kehittyvät valtiot tavoittelevat kehitystavoitteita tiedon, taidon, resurssien ja teknisen avun vaihtokaupalla. Käytännössä SSC on kuitenkin suurelta osin lainojen myöntämistä erilaisiin projekteihin. SSC kehittyi pitkään ilman länsimaiden huomiota, ja on siksi osittain erilaista kuin perinteinen kehitysyhteis-

työ. Tuona aikana syntyneitä normeja ei pidetä yhteensopivina perinteisen kehitysyhteistyön kanssa. YK:n mielestä SSC:tä ei voida pitää julkisena kehitysyhteistyönä, eli ODA:na, eikä yksikään kehittyvä valtio ole täten DAC:in jäsenmaa. OECD ja DAC ovat määrittäneet kehitysyhteistyön kriteerit niin tarkasti, ettei SSC täytä niitä. Tämä vaikuttaa voimakkaasti olemassa olevaan jaotteluun perinteisistä ja nousevista kehitysyhteistyön toimijoista, joka ei luo yhdessä tekemisen kulttuuria. Walzin ja Ramachandranin (2011: 21–22) mukaan DAC-jäsenien pitäisikin keskittyä mahdollistamaan eteläisille lahjoittajille paremmat toimintamahdollisuudet sen sijaan, että niitä yritettäisiin muuttaa länsimaiseen muottiin mahtuvaksi. Heitä pitäisi esimerkiksi rohkaista julkistamaan tietoa läpinäkyvyyden parantamiseksi.

SSC:n peruseriaate on yhteisen hyödyn tavoittelu. Perinteiseen kehitysyhteistyöhön verrattuna tämä valtasuhde on vähän erilainen. Pohjoisesta etelään suuntautuvassa kehitysyhteistyössä lahjoittajamaa on usein dominoivampi osapuoli. SSC:ssä pyritään puolestaan tasavertaiseen kumppanuuteen. Siksi Badung-konferenssissa määritetyt toimintaperiaatteet ovat SSC-toimijoille tärkeitä. Länsimaisen kehitysyhteistyön mukana tulee usein määräyksiä muuttaa vastaanottajamaan poliittista tai taloudellista järjestelmää, mutta SSC-toimijat eivät halua puuttua maiden sisäisiin asioihin. Siirtomaavallan aika on myös monilla mailla vielä tuoreessa muistissa, mikä vaikuttaa kehittyvien maiden haluttomuuteen puuttua toisten sisäisiin asioihin. Onko tämä sitten parempi tapa toimia, on erikseen täysin oma kysymyksensä.

SSC:tä ei ole helppo määrittää täysin tyhjentävästi ja voi se olla jopa mahdotonta. Se, mitä käsitteen alle on mahdollista sisällyttää, ja ketkä näitä toimia voivat suorittaa, on laajasti kiistelty aihe. Monet maat eivät itse ole edes itse määrittäneet, mitä he laskevat kehitysyhteistyöksi ja mitä ei. Chaturvedin (2012: 31) mukaan eteläisiä valtioita ei saisi kritisoida SSC:n hyväksikäyttämistä markkinoille pääsyn tai parempien investointien mahdollistamiseksi. SSC:n konsepti on huomattavasti laajempi kuin perinteisen kehitysyhteistyön, ja se pitää usein sisällään avun antamisen lisäksi kauppaa sekä poliittista ja taloudellista yhteistyötä monien eri kanavien kautta (Chaturvedi 2012: 31). SSC:n onnistumista verrataan kuitenkin hyvin helposti länsimaiseen näkemykseen kehitysyhteistyötä, mikä aiheuttaa sen, että SSC saa usein negatiivista palautetta.

Toinen tutkimuskysymys keskittyi Kiinan kehitysyhteistyön aiheuttamiin ongelmiin Afrikassa. Nämä ongelmat ovat hyvin moninaisia ja johtuvat monista eri syistä. Työelämän puolella Kiinan nähtiin usein riistävän paikallisten työpaikat tuomalla projektien työvoima mukanaan Kiinasta, Kiina ei välittänyt työturvallisuudesta eikä suostunut käyttämään paikallisia tuotteita vahingoittaen afrikkalaista tuotantoa. Näin ollen Kiinan ei voida katsoa toimineen yhteisen hyvän-periaatteen mukaan. Loppupeleissä Kiinan projektit tuntuivat saavan motivaationsa itsekkäistä syistä, sillä vaikka paikalliset saivat tarvitsemansa tieyhteyden, rakennettiin se todennäköisesti Kiinan pääsyn turvaamiseksi raaka-ainelähteille ja mahdollisesti paikallisen sodankäynnin helpottamiseksi.

Monet Afrikan maat näkivät Kiinan tarjoamat lainat positiivisena asiana, mutta lainojen määrät ovat saaneet kansainvälisen yhteisön varpailleen. Afrikan mailla on historiaa pahasta velkaantumisesta, kun velkojen takaisinmaksuun ei ole olemassa laillisia toimitakehyksiä. Lainat tuovat myös aina mukanaan riskin korruptiosta. Sopimukset lainoista tehdään suljettujen ovien takana, jolloin vaurastumaan pääsee paikallinen eliitti tavallisten ihmisten sijaan. Läpinäkyvyyden puute onkin yksi Kiinan sekä muiden SSC-toimijoiden isoin ongelma, joka ratkomalla kehitysyhteistyöstä saataisiin tehokkaampaa.

Kiinan ja lännen suhdetta ei ole myöskään parantanut Kiinan tapa yrittää tuoda omaa poliittista ja taloudellista malliaan Afrikan maihin. Lännen hyveinä pitämät teemat, kuten demokratia, hyvä hallinto ja läpinäkyvyys eivät kuulu kiinalaiseen arvomaailmaan. Kiina näkee totalitaarisen yksipuoluejärjestelmän ja sosialistisen markkinatalouden sopivan myös Afrikkaan. Todellisuudessa tässä ei todennäköisesti ole kuitenkaan kyseessä kiinalaisen arvomaailman tuominen Afrikkaan, vaan länsimaisen vallan heikentäminen luomalla Kiinalle yhteistä näkemystä puoltavan liittolaisen. Kiinan kehitysyhteistyön taustalla olevat motiivit ovatkin saaneet osakseen kritiikkiä. Onko Kiinan tavoitteena vain olla länsimaita mahtavampi?

Myös Kiinan käymä asekauppa Afrikan kanssa on erittäin huolestuttavaa. Kiina vetoaa rajujenkin ihmisoikeusloukkauksien kohdalla maan tapaan olla puuttumatta toisten valtioiden sisäisiin asioihin, mutta on kuitenkin täysin valmis myymään Afrikalle aseita, joita käytetään siviilien ja opposition hiljentämiseksi. Tällä tavoin Kiina on vahvasti

mukana vaikuttamassa Afrikan sisäisiin asioihin ja olisi myös siinä asemassa, että voisi vaikuttaa Afrikan tapaan sortaa omia kansalaisiaan. Kiinan käsitys ihmisoikeuksista on kuitenkin heikko myös heidän omassa maassaan, jolloin positiivisen vaikutuksen tekemistä ei tuskin tulla lähiaikoina näkemään. Tämä vaatisi ensin täyskäännöksen Kiinan tapaan hoitaa omia ihmisoikeusrikkomuksiaan. Afrikan ihmisoikeusaktivistit ovat syystä huolissaan vaikutusmahdollisuuksiensa vähenemisestä, Kiinan saadessa yhä enemmän jalansijaa Afrikassa ja heidän tukiessa ihmisoikeuksista piittaamattomia roistovaltioita.

Kiinalla on myös tapana olla huomiomatta projektiansa ympäristövaikutuksia. Vaikka kaikki muut maat olisivat jo hylänneet projektin rahoituksen sen huonojen ympäristövaikutusten takia, on Kiina usein valmis sivuuttamaan kyseiset seikat. Tämä on huoletuttavaa, sillä vaikka ympäristölle aiheutuvat haitat ovat yksistään jo vakavia, tulee niiden mukana auttamatta aina myös sosiaalisia ongelmia. Ympäristön muutokset vaikuttavat suoraan ihmisten elinkeinon niiden osalta, jotka saavat tulonsa luonnosta, kuten maanviljelijät ja kalastajat. Saastuminen taas heikentää ihmisten terveyttä, eikä kaikilla afrikkalaisilla ole mahdollisuutta kattavaan terveydenhuoltoon. Aihe on hankala, sillä monilla valtioilla ei ole keinoja puuttua ongelmiin. Tästä esimerkkinä oli laittoimien puuhakkuiden synnyttämä korruptio. Hakkuiden olemassaolo oli laajalti tiedossa, mutta olemassa ei ollut mitään toimielintä, joka tähän voisi puuttua. Länsimaiden ollessa huolissaan katoavasta vaikutusvallastaan puuttua Afrikan yhteiskunnan epäkohtiin, voisi tässä olla yksi keino saada sitä takaisin. Afrikalle tulisi mahdollistaa parempien toimintatapojen ja -elinten luominen.

5.2. Johtopäätökset

Tässä tutkielmassa nojaututtiin riippuvuusteoriaan ja sen keskus-periferiamalliin, jonka mukaan maailma jakaantuu kahteen osaan: rikkaaseen ja köyhään, eli keskukseen ja periferiaan. Tämä luo rakenteellista köyhyyttä, jossa periferia on aina riippuvainen keskuksesta. Ensimmäisenä on tärkeä tarkastella sitä, voidaanko Kiinaa pitää keskuksena ja Afrikan periferiana? Näkisin että tämä on aina suhteellista, sillä mikään alue ei ole puh-

taasti vain toista. Vaikka Afrikan voisi määritellä periferiaksi riippumatta mihin toiseen alueeseen sitä verrataan, myös Afrikan sisällä on keskuksia ja niistä riippuvaisia periferisiä alueita. Lännen ja Kiinan välillä Kiina on ainakin aikaisemmin ollut selvästi periferia, mutta talouskasvunsa myötä tilanne on jonkin verran muuttunut. Toki Kiina talouskasvu on edelleen hyvin riippuvainen länsimaisista asiakkaistaan, mikä määritteli Kiinan edelleen periferiaksi. Mutta Kiinan ja Afrikan välisessä suhteessa Kiina on selkeästi keskuksen roolissa ja Afrikka periferian. Keskuksen ja periferian kuvaukset pitävät paikkaansa, sillä Afrikassa on matalat palkat, se ei tuota omaa teknologiaansa ja Afrikan tuotantorakenne on hyvin yksikertainen sekä riippuvainen alkutuotannosta. Kiinassa on puolestaan ainakin Afrikkaan suhteutettuna korkeat palkat, vahva teknologia-teollisuus ja sekoittunut tuotantorakenne.

Periferian tarkoituksena on tuottaa raaka-aineita keskuksen tarpeisiin. Kiina on kritisoitu hyväksikäyttävän Afrikkaa hakemalla Afrikasta raaka-aineet. Afrikan kehittyessä maat tulisi tarvitsemaan näitä raaka-aineitaan itse, mutta nyt Kiina ostaa ne alihintaan. Lisäksi Kiina myy lopputuotteet takaisin Afrikkaan kovaan hintaan, jotka on tehty alun perin Afrikasta halvalla saaduista raaka-aineista. Tämä aiheuttaa sen, ettei Afrikan oma teollisuus pääse kehittymään ja Afrikan riippuvuussuhde pääsee vahvistumaan. Tämä on tietysti Kiinalle edullista, sillä se pääsee jatkossakin käsiksi Afrikan raaka-aineisiin. Näin ollen myös tämä puoltaa sitä, että Afrikka on Kiinan periferia.

Riippuvuusteoria pyrkii vastaamaan seuraaviin kysymyksiin. Miksi toiset pysyvät köyhinä ja toiset rikastuvat ja epätasa-arvo lisääntyy? Kiina kehitysyhteistyön myötä Afrikka on saanut monissa tapauksissa kiihdytettyä talouskasvuaan, jolloin köyhien ja rikkaiden ero näyttäisi olevan pienenemässä. Andre Frank kutsuu tätä talouskasvua satelliitti-kehitykseksi, sillä se vaikuttaisi olevan vahvasti riippuvaista Kiinasta eikä niinkään itsenäistä, mikä tarkoittaa sitä, ettei Afrikka pystyisi sitä ylläpitämään jos Kiina jostain syystä menettäisi kiinnostuksena Afrikkaa kohtaan. Afrikan talouskasvua rajoittaa kuitenkin vahvasti se, että Kiina käyttää paljon omia kansalaisiaan työvoimana ja maksaa afrikkalaisille matalaa palkkaa. Tällöin talouskasvun suurin hyödynsaaja on auttamattomasti Kiina luoden epätasaista kasvua. Riippuvuusteoria pyrkii myös löytämään vastauksen siihen, miksi toisten maiden on niin vaikea kehittää teollisuuttaan. Tähän vai-

kuttaa selvästi se, että Kiina tuo projektien mukana omat tuotteensa, jotka ovat valmistettu Kiinassa. Täten teollisuus Afrikassa ei pääse kehittymään, kun tuotteille ei olisi kysyntää. Kiinan omien tuotteiden tuominen ei myöskään kannusta afrikkalaisia edes yrittämään luoda omaa teollisuutta kun tarvetta tuotteiden tuottamiselle ei ole.

Yksi pinnalle noussut kysymys on tarjoaako Kiina Afrikalle mahdollisuuden kehittyä vai onko kyseessä vain uusi kolonisaation muoto. Länsimaat ovat vahvasti jälkimmäisen kannalla. Riippuvuusteorian mukaan aikaisempi siirtomaavalta on luonut äärimmäistä epätasaisuutta, joka rakenteellisesti erottaa rikkaat ja köyhät. Kiina ei ole ikinä ollut siirtomaavallan alla, mutta monet Afrikan maat ovat. Vaikka SSC perustuu tasa-arvoisuuteen, luo Afrikan historia Kiinasta auttamatta dominoivamman osapuolen, jota ei rasita rakenteelliset erot. Kiinan tapa hakea raaka-aineet Afrikasta ja myydä lopputuotteet takaisin muistuttaa paljon keskus-periferiamallin mukaista syntyä polarisaatiosta, sekä Britannian siirtomaavallan aikaista tapaa tukahduttaa tuotanto muissa maissa, luoden kilpailuedun Britannialle. Britannian entinen ulkoministeri onkin todennut Kiinan toimien olevan samanlaisia kuin Ison-Britannian 150 vuotta sitten (Agbebi & Virtanen 2017: 8). Tämä toimintatapa heikentää paikallisen tuotannon kehitystä, mikä olisi ehdoton vaatimus kehitykselle. Jos Afrikka ei pääse itse tuottamaan mitään, ja joutuu tekemään hankinnat ulkomailta, ei synny työpaikkoja ja sen seurauksena talouskasvua. Tämä kasvattaa riippuvuusteorian mukaan Afrikan riippuvuutta Kiinasta. Länsimaista tuntuu Kiinan olevan toistamassa heidän virheensä vallan halun sokaisemana.

Frank (1966) esitti kolme hypoteesia jotka pitäessään paikkansa todistavat riippuvuus-suhteen olemassa olon. Näistä vain ensimmäiseen on mahdollista saada vastaus tämän tutkielman pohjalta. Ensimmäisen hypoteesin mukaan maailman keskukset kehittyvät vain periferiastatuksensa puitteissa. Eli riippuvuus on molemmin puolista, jolloin keskukseen ei kehity ilman periferiaansa. Afrikan ja Kiinan suhteessa tämä pitää paikkansa, sillä Kiina ei saisi ylläpidettyä talouskasvuaan ilman merentakaisia energialähteitä. Sen omat energiavarat eivät yksinkertaisesti riitä enää tukemaan tämän valtavan kansan talouskasvua. Näin ollen myös Kiina on riippuvainen Afrikasta. Toisen hypoteesin mukaan periferian taloudellinen kehitys on parhaimmillaan silloin, kun sen suhde keskukseen on heikoimmillaan muun muassa sodan tai laman aikaan ja kolmannen hypoteesin

mukaan maat, joilla on menneisyydessä ollut lähimmät suhteet keskuksen, ovat nyky-päivänä niitä kaikista alikehittyneimpiä. Näihin väitteisiin tämä tutkielma ei ole ottanut kantaa.

Heininen (1999) on puolestaan luonut 11 piirrettä, jotka kuvailevat keskuksen ja periferian välistä suhdetta. Nämä piirteet ja niiden toteutuminen Afrikan ja Kiinan välisessä suhteessa on esitelty seuraavassa taulukossa 2.

Taulukko 2. Keskuksen ja periferian suhde ja sen toteutuminen Kiinan ja Afrikan välillä (Heininen 1999).

Keskuksen ja periferian suhde	Väitteen toteutuminen
Maantieteellinen etäisyys kes- kuksesta	Kiina on toisella puolella maapalloa kuin Afrikka
Kulttuurinen etäisyys	Jo maantieteellinen etäisyys aiheuttaa tämän, mutta kiinalasia ei myöskään kiinnosta afrikka- laiseen kulttuuriin tutustuminen
Suhteellisen heikot mahdolli- suudet integroitua keskuksen tuotantorakenteisiin	Kiinan kaupankäynti Afrikan kanssa hyvin yksisuuntaista
Heikot valtaresurssit	Varsinkin Afrikan diktaattorit ovat tarvinneet Kiinan tukea pysyäkseen vallassa, jolloin maan omat valtaresurssit ovat heikot
Heikko talous verrattuna kes- kukseen	Afrikassa on rikkaita luonnonvaroja, mutta alueen talous on silti heikko
Riippuvuus keskuksista	Afrikka on varsinkin taloudellisesti ja teknologian riippuvainen keskuksista
Korkea riippuvuus julkisen sek- torin tuotteiden tuotannosta	Afrikan teollisuus hyvin heikkoa, jolloin oletettavaa on, että ollaan riippuvaisia julkisesta sektorista
Toissijainen asema suhteessa globaaliin poliittis-taloudelliseen järjestelmään	Kiina luulee voivansa kohdella heikompaa Afrikkaa miten haluaa, mutta osa Afrikan maista on noussut jo Kiinaa vastaan
Suhde keskuksiin toissijaisissa asioissa	Heinisen mukaan tämä tarkoittaa sitä, että vuorovaikutus kulkee keskuksen ehdoilla eikä periferi- aa oteta mukaan päätöksen tekoon. Ainakaan afrikkalaiset, jotka eivät kuulu maan eliittiin, eivät pääse päätöksen tekoon mukaan
Raaka-aineiden ja alkutuotannon reservi	Kiinalle Afrikka on nimenomaan raaka-aineiden lähde
Keskuksen hegemoniset pyrki- mykset	Kiina pyrkii toimillaan syrjäyttämään lännen valtaa

Näiden taulukon 2 todisteiden valossa näkisin väitteen siitä, että Kiina on tässä suhteessa keskus ja Afrikka sen periferia, pitävän paikkansa. Näin ollen Kiina luo kehitysyhteistyönsä kautta Afrikan riippuvaiseksi Kiinasta, mikä hyödyttää lähinnä vain Kiinaa. Tämän tutkielman edetessä onkin noussut kysymys siitä, ajaako Kiinan kehitysyhteistyötä itsekkäät vai epäitsekkäät motiivit. Taiwanin syrjäyttämisen lisäksi halu olla länsimaita mahtavampi ohjaa vahvasti Kiinan toimia. Mitä enemmän Kiina saa tehtyä sopimuksia Afrikan kanssa, sitä enemmän sen geopoliittinen ja taloudellinen valta kasvavat. Monet ovat pohtineet Kiinan motiiveja harjoittaa kehitysyhteistyötä juuri Afrikan kanssa, kun paljon lähempänä olisi muitakin valtioita avun tarpeessa. Jos motiivi on kuitenkin heikentää lännen valtaa, on Afrikka siihen juuri oikea paikka, länsimailla kun itsellään on hyvin vahvat suhteet Afrikkaan siirtomaavallan takia.

Myös monet tässä tutkielmassa esitetyt Kiinan aiheuttamat ongelmat puoltavat sitä, että Kiinan kehitysyhteistyö olisi enemmänkin itsekästä toimintaa kuin yhteisen hyvän luomista ja kehitystavoitteiden saavuttamista. Tai ainakin monissa tapauksissa Afrikan hyöty rajoittuu maata hallitsevaan eliittiin eikä kosketa tavallisia kansalaisia. Tämä puoltaa vahvasti sitä, että Kiina ajaa omaa asiaansa, ja tarjoaa yhteisen hyödyn periaatetta vain niille osapuolille, joita on pakko projektin onnistumisen kannalta miellyttää. Kiina ei myöskään puutu vastaanottajamaassa tapahtuviin vääryyksiin Bandung-konferenssin periaatteisiin vedoten. Tätä pidetään kuitenkin vain tekosyynä, sillä Kiinalta jäisi monet rahakkaat sopimukset allekirjoittamatta, jos se ottaisi huomioon maan tekemät rikokset. Monet Kiinan toimet roistovaltioissa ovat vain heikentäneet kansalaisten asemaa, mutta mahdollistaneet Kiinan pääsyn raaka-ainelähteille. Voitelemalla paikallisia virkamiehiä ja sotapäälliköitä aseina ja ammuksin saadakseen sopimuksen allekirjoitettua on hyvin itsekästä. Kiina on erittäin valmis uhraamaan viattomia saadakseen tarvitsemansa. Riippuvuusteorian mukaan keskus on aina riistäjä ja periferia riistettävä, mutta Afrikan eliitti antaa monessa tapauksessa tämän tapahtua.

Tarkoitus ei ole kutienkaan kieltää sitä, etteivätkö Kiinan toimet luo myös hyviä vaikutuksia joko pelkästään sivutuotteena tai ihan jopa tarkoituksenmukaisesti. Tämä tutkielma on hyvin yleistävä ja näkökulma kriittinen, sillä tarkoituksena on ollut luoda yleiskatsaus niin ongelmiin, joita Kiina toimillaan aiheuttaa. Tutkielman taustalla vai-

kuttaa vahvasti hyvin länsimaalainen arvomaailma, jolloin Kiina on vaikea tarkastella objektiivisesti. Tässä vastaan tulee filosofinen ongelma: kenen arvot ovat niitä oikeita? Jatkotutkimuksena olisi hyvin mielenkiintoista tarkastella Kiinan positiivisia vaikutuksia ja verrata niitä tähän tutkimukseen. Kumpia olisi lopulta enemmän, ja onko oikeutettua väheksyä ihmisoikeuksia jos se luo köyhässä maassa suurelle joukolle paremman elämän?

LÄHDELUETTELO

Agbebi, Motolani & Petri Virtanen (2017). Dependency Theory – A Conceptual Lens to Understand China’s Presence in Africa? *Forum for Development Studies: Latest Articles*. Saatavissa 25.4.2017: <http://dx.doi.org/10.1080/08039410.2017.1281161>

Alden, Chris (2007). *China in Africa*. Lontoo: Zed Books.

Aoyama, Youko, James Murphy & Susan Hanson (2011). *Key Concepts in Economic Geography*. London: Sage Publications Ltd.

Belligoli, Serena (2010). EU, China and the Environmental Challenge in Africa: A case study from timber industry in Gabon. Saatavissa 5.4.2017: <http://www.ies.be/files/Belligoli-F5.pdf>.

Bosshard, Peter (2007). China’s Role in Financing African Infrastructure. Saatavissa 24.3.2017: <https://www.internationalrivers.org/sites/default/files/attached-files/chinaeximbankafrica.pdf>.

Brautigam, Deborah (2009). *The Dragon’s Gift: The Real Story of China in Africa*. Oxford: Oxford University Press.

Brown, Chris (1985). Development and dependency. *Teoksessa: International Relations: A Handbook of Current Theory*, 60–73. Toim. Margot Light & A. J. R. Groom. Lontoo: Frances Pinter.

Brown, Stephen & Chandra Lekha Sriram (2008). China’s Role in Human Rights Abuses in Africa: Clarifying Issues of Culpability. *Teoksessa: China into Africa: trade, aid, and influence*, 250–271. Toim. Robert Rotberg. Washington D.C: Brookings Institution Press.

- Browne, Stephen (1990). *Foreign Aid in Practice*. Lontoo: Pinter Publishers Limited.
- Cassen, Robert (1994). *Does Aid Work? Report to an Intergovernmental Task Force*. New York: Oxford University Press Inc.
- Cesarino, Letícia Maria Costa da Nóbrega (2012). Anthropology of Development and the Challenge of South-South Cooperation. *Vibrant* 9: 1, 509–537.
- Chaturvedi, Sachin (2012). Development Cooperation: Contours, Evolution and Scope. Teoksessa: *Development Cooperation and Emerging Powers: New Partners or Old Patterns?* 13–36. Toim. Sachin Chaturvedi, Thomas Fues & Elizabeth Sidirapolous. London: Zed Books.
- Chileshe, Chilufya (2010). Chinese Debt, Aid and Trade: Opportunity or Threat for Zambia? *Saatavissa* 25.5.2017: <https://www.saiia.org.za/occasional-papers/73-chinese-debt-aid-and-trade-opportunity-or-threat-for-zambia/file>.
- Cowen, Micheal & Robert W. Shenton (1996). *Doctrines of Development*. London: Routledge.
- Crush, Jonathan (1995). *Power of development*. London: Routledge.
- CSO Partnership for Development Effectiveness (2014). *Issues on South-South Cooperation*. *Saatavissa* 5.3.2017: http://csopartnership.org/wp-content/uploads/2016/01/SSC-paper_final.pdf.
- Davies, Martyn, Hannah Edinger, Nastasya Tay & Sanusha Naidu (2008). *How China delivers development assistance to Africa*. *Saatavissa* 28.3.2017: http://www.ccs.org.za/wp-content/uploads/2009/04/dfid_fa_final.pdf.
- ECOSOC (2008). *Background Study for the Development Cooperation Forum. Trends in South-South and triangular development cooperation*. *Saatavissa* 16.2.2017:

https://www.un.org/ecosoc/sites/www.un.org.ecosoc/files/publications/southsouth_cooperation.pdf.

Eskelinen, Teppo (2007). Kehitysajattelun filosofian taustat. Teoksessa: Kehityksen kestävä rahoitus, 80-91. Toim. Ville-Pekka Sorsa. Helsinki: Attac Ry.

Frank, Andre (1966). The Development of Underdevelopment. *Monthly Review* 18:4, 17–31.

Frank, Andre (1971). Kapitalismi ja alikehitys Latinalaisessa Amerikassa: Historiallisia tutkimuksia Chilestä ja Brasiliasta. Helsinki: Tammi.

German Development Institute (2007). South-South Cooperation – Opportunities and Challenges for International Cooperation. Saatavissa 17.2.2017: https://www.die-gdi.de/uploads/media/9_2007_EN.pdf.

Glennie, Jonathan (2011). Development co-operation: aid by any other name. *The Guardian* 27.7.2011.

Greenpeace (2015). Opportunity Knocks: How and why Chinese importers need to help fight illegal logging in the Congo Basin. Saatavissa 5.4.2017: http://www.greenpeace.org/africa/Global/africa/publications/forests/Opportuniy_Knocks.pdf.

Grimm, Sven, Rachel Rank, Matthew McDonald & Elizabeth Schickerling (2011). Transparency of Chinese Aid: An analysis of the published information on Chinese external financial flows. Saatavissa 29.3.2017: http://www.ccs.org.za/wp-content/uploads/2011/09/Transparency-of-Chinese-Aid_final.pdf.

Gu, Jing & Richard Schiere (2011). Post-crisis prospects for China-Africa relations. Teoksessa: *China and Africa: An Emerging Partnership for Development?* Toim. Richard Schiere, Léonce Ndikumana & Peter Walkenhorst. Tunis: African Development Bank Group.

- Haapanen, Lauri (2012). Kansalaisjärjestöt kehitysyhteistyön tekijöinä. Kepan raportti-sarja nro. 11.
- Heininen, Lassi (1999). Euroopan pohjoinen 1990-luvulla: Moniulotteisten ja ristiriit-
taisten intressien alue. Arktisen keskuksen tiedotteita, nro 30.
- James, Paul (1997). Postdependency? The Third World in an Era of Globalism and
Late-Capitalism. *Alternatives: Global, Local, Political* 22: 2, 205–226.
- Kabemba, Claude (2010). The Dragon Is Not Green Enough: The Potential Environ-
mental Impact of Chinese Investment in the DRC. Teoksessa: Chinese and Afri-
can Perspectives on China in Africa. Toim. Axel Harneit-Sievers, Stephen
Marks & Sanusha Naidu. Kampala: Pambazuka Press.
- Kiljunen, Kimmo (1979). 80-luvun aluepolitiikan perusteet. Helsinki: Työväen taloudel-
linen tutkimuslaitos.
- Kokko, Tuomas (2016). Selvitys: Kehitysyhteistyöjärjestöt ovat joutuneet vastaamaan
kysymyksiin korruptiosta – ulkoministeriö uskoo leikkausten myönteisiin vaiku-
tuksiin. Helsingin Sanomat 13.7.2016.
- Kontinen, Tiina & Juhani Koponen (2011). Kehitysyhteistyön ristiriidat. Teoksessa:
Kehitysapukeisarin vaatekaapilla, 5–15. Toim. Juhani Koponen & Tiina Konti-
nen. Helsinki: Like Kustannus.
- Lei Sun, Helen (2011). Understanding China's Agricultural Investments in Africa. Saa-
tavissa 6.4.2017: [https://www.saiia.org.za/occasional-papers/45-understanding-
china-s-agricultural-investments-in-africa/file](https://www.saiia.org.za/occasional-papers/45-understanding-china-s-agricultural-investments-in-africa/file).

- Lisk, Franklyn (2013). 'Land Grabbing' or Harnessing of Development Potential in Agriculture? East Asia's Land-based Investments in Africa. *The Pacific Review* 26: 5, 563–587.
- Lumijärvi, Tarja (1983). Aluetaloudelliset kehitysteoriat, erityisesti keskus-periferiamallit aluepolitiikan tulkitsijoina. Tampereen yliopiston aluetieteellisiä tutkimuksia B-sarja N:o 31/83.
- Madeley, John (1991). *When Aid is No Help. How projects fail, and how they could succeed.* London: Intermediate Technology Publications.
- Mayers, James (2015). *The Dragon and the Giraffe: China in African Forests.* Saatavissa 03.04.2017: <http://pubs.iied.org/pdfs/17302IIED.pdf>.
- McDonald, Kristen, Peter Bosshard & Nicole Brewer (2009). Exporting Dams: China's Hydropower Industry Goes Global. *Journal of Environmental Management* 90: 13, S294-S302.
- Miettunen, Sari (2015). Kehitysapua jaetaan liikaa ja liian kauan. *Aamulehti* 17.1.2015
- Ndjio, Basile (2014). "Magic Body" and "Cursed Sex": Chinese Sex Workers as "Bitchwitches" in Cameroon. *African Affairs* 113: 452, 370–386.
- Nonfodji, Paulette (2013). Does China and Africa South-South cooperation lead to economic development in Africa? *International Journal of Development and Sustainability* 2:1, 194-231.
- Obiorah, Ndubisi (2008). *Rise and Rights in China-Africa Relations.* Washington DC: The Johns Hopkins University.
- OECD (2008). *Is It Oda?* Saatavissa 28.1.2017: <http://www.oecd.org/dac/stats/34086975.pdf>.

- OECD (2015a). Development Aid Rises Again in 2015, Spending on Refugee's Doubles. Saatavissa 28.1.2017: <http://www.oecd.org/dac/development-aid-rises-again-in-2015-spending-on-refugees-doubles.htm>.
- OECD (2015b). Multilateral Aid 2015. Better Partnerships For a Post 2015 World. Saatavissa 29.1.2017: http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/development/multilateral-aid-2015_9789264235212en#page1.
- OECD (2016a). About the OEDC. Saatavissa 5.3.2017: <https://www.oecd.org/about/>.
- OECD (2016b). DAC Members. Saatavissa 5.3.2017: <http://www.oecd.org/dac/dacmembers.htm>.
- OECD (2016c). Development Assistance Committee. Saatavissa 5.3.2017: <http://www.oecd.org/dac/developmentassistancecommitteedac.htm>.
- OECD (2016d). Members and Partners. Saatavissa 5.3.2017: <https://www.oecd.org/about/membersandpartners/>.
- Oxford dictionaries (2017). Rogue State. Saatavissa 29.3.2017: https://en.oxforddictionaries.com/definition/rogue_state.
- Quadir, Fahimul (2013). Rising Donors and the New Narrative of 'South-South' Cooperation: What prospects for changing the landscape of development assistance programmes? *Third World Quarterly* 34: 2, 321–338.
- Partanen, Minttu-Maaria (2017). Muuttoliike muokkaa kehityspolitiikkaa. *Kehitys-Utveckling*. Saatavissa 25.4.2017: <https://kehityslehti.fi/lehtiartikkeli/muuttoliike-muokkaa-kehityspolitiikkaa/>

- Rahkonen, Juho (2016). *Suomalaisten mielipiteet kehitysyhteistyötä: Tutkimusraportti* 12.7.2016. Taloustutkimus Oy.
- de Renzio, Paolo & Jurek Seifert (2014). *South–South Cooperation and the Future of Development Assistance: Mapping Actors and Options*. *Third World Quarterly* 35: 10, 1860–1875.
- Riddell, Roger (2007). *Does Foreign Aid Really Work?* New York: Oxford University Press Inc.
- Riddell, Roger (2014). *Does Foreign Aid Really Work? Keynote address to the Australasian Aid and International Development Workshop, Canberra*. Saatavissa 25.4.2017: <http://devpolicy.org/2014-Australasian-Aid-and-International-Development-Policy-Workshop/Papers/Keynotes/Roger-Riddell-Keynote-Address.pdf>.
- Rist, Gilbert (2006). *History of Development: From Western Origins to Global Faith*. London: Zed Books.
- Rotberg, Robert (2008). *China’s Quest for Resources, Opportunities and Influence in Africa*. Teoksessa: *China into Africa: Trade, Aid, and Influence*. Toim. Robert Rotberg. Washington D.C: Brookings Institution Press.
- Salminen, Ari (2011). *Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyypeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin*. Vaasan yliopiston julkaisuja. Opetusjulkaisuja 62. Julkisjohtaminen 4.
- Selwyn, Percy (1979). *Some Thoughts on Cores and Peripheries*. Teoksessa: *Underdeveloped Europe: Studies in Core-Periphery Relations*, 35–44. Toim. Dudley Seers, Bernard Schaffer & Marja-Liisa Kiljunen. New Jersey: Humanities Press.
- Siitonen, Lauri (1997). *Development Co-operation Regimes in the 1980s*. Licentiate Thesis: Turun yliopisto.

Siitonen, Lauri & Taimi Sitari (1990). Kehitysyhteistyön perusteet ja toteutus. Helsinki: Oy Gaudeamus Ab.

Sorsa, Ville-Pekka (2007). Kestävän kehityksen rahoitus. Helsinki: Attac Ry.

Taylor, Peter & Colin Flint (1985). Political Geography: World-economy, nation-state & locality. Edinburgh: Pearson Education Ltd.

The Reality of Aid (2010). South-South Development Cooperation: A challenge to the aid system? Saatavissa 21.1.2017: <http://www.realityofaid.org/wp-content/uploads/2013/02/ROA-SSDC-Special-ReportEnglish.pdf>.

The Task Team on South-South Cooperation (2010). Boosting South-South Cooperation in the Context of Aid Effectiveness: Telling the Story of Partners Involved in more than 110 Cases of South-South and Triangular Cooperation. Saatavissa 25.2.2017: <http://www.oecd.org/dac/effectiveness/46080462.pdf>.

UNDP (2017). Frequently Asked Questions. South-South And Triangular Cooperation. Saatavissa 13.2.2017: http://www.undp.org/content/dam/undp/library/Poverty%20Reduction/Development%20Cooperation%20and%20Finance/SSC_FAQ%20v1.pdf.

Ulkoasiainministeriö (2001). Suomen kehitysyhteistyö: Ulkoasiainministeriön kehitysyhteistyökertomus eduskunnalle vuodelta 2000.

Ulkoasiainministeriö (2010). Suomen kehitysyhteistyön perustilastot. Saatavissa 27.4.2017: <http://formin.finland.fi/public/default.aspx?contentid=208257>

Ulkoasiainministeriö (2016). Suomen kehityspolitiikan tavoitteet ja periaatteet. Saatavissa: 19.1.2017: <http://formin.finland.fi/Public/default.aspx?nodeid=49312&contentlan=1&culture=fi-FI>.

Ulkoasiainministeriön kehitysyhteistyöosasto (1992). Suomen kehitysyhteistyö 1991. Helsinki: Ulkoasiainministeriön kehitysyhteistyöosasto.

United Nations (2012). Framework of operational guidelines on United Nations support to South-South and triangular cooperation. Saatavissa 13.2.2017: <https://www.cbd.int/financial/southsouth/un-framework2012.pdf>.

United Nations Office for South-South Cooperation (2017). What is South-South Cooperation? Saatavissa 20.1.2017: http://ssc.undp.org/content/ssc/about/what_is_ssc.html.

Valley, Paul (1990). Bad Samaritans: First World Ethics and Third World Debt. Lontoo ym.: Hodder & Stoughton.

Vernengo, Matias (2004). Technology, Finance and Dependency: Latin American Radical Political Economy in Retrospect. Salt Lake City: University of Utah.

Walz, Julie & Vijaya Ramachandran (2011). Brave New World: A Literature Review of Emerging Donors and the Changing Nature of Foreign Assistance. Saatavissa 21.2.2017: https://www.cgdev.org/files/1425691_file_Walz_Ramachandran_Brave_New_World_FINAL.pdf.

Webster, Timothy (2013). China's Human Rights Footprint in Africa. Columbia Journal of Transnational Law 51: 3, 627–663.

White, John (1974). The Politics of Foreign Aid. Lontoo: The Bodley Head.

Wistuba, Valia (2011). Mitä kehitysyhteistyö on ja mihin sitä tarvitaan. Saatavissa 19.1.2017: <http://maailmantalous.net/fi/artikkeli/mita-kehitysyhteistyö-ja-mihin-sitä-tarvitaan>.

- Woods, Ngaire (2008). Whose Aid? Whose Influence? China, Emerging Donors and the Silent Revolution in Development Assistance. *International Affairs* 84: 6, 1205–1221.
- Yaw Baah, Anthony & Herbert Jauch (2009). Chinese investments in Africa. Teoksessa: *Chinese Investments in Africa: A Labour Perspective*, 35–84. Toim. Anthony Yaw Baah & Herbert Jauch. African Labour Research Network. Saatavissa 25.4.2017: https://www.fnv.nl/site/over-de-fnv/internationaal/mondiaal-fnv/documenten/english/publications/Chinese_investments_in_Africa_final_report1.pdf
- Yhdistyneet kansakunnat (2016). Kehitysapu. Saatavissa. 19.1.2017: <http://www.yk.fi/node/252>.
- Zhao, Suisheng (2014). Neo-Colonialist Predator or Development Partner? China's engagement and rebalance in Africa. *Journal of Contemporary China* 23: 90, 1033–1052.
- Zhou, Yiping (2010). The Future of South-South Development Assistance and the Role of the UN. Saatavissa 16.2.2017: <http://www.oecd.org/pcd/46188961.pdf>.